

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1871.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 520

Η ΝΕΑ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. 519.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

Βίττερ Κρήκ.

Τὸ πεδῖον τῶν Βράχων ἐν τῇ Σιέρρα Μάδρε, στέφεται εἰς τὸ κέντρον ὑπὸ τοῦ βράχου τοῦ Φρεμόν, οὗτινος τὸ ὕψος ὑπερβαίνει κατὰ τριακοσίους πόδας τὸ τοῦ ὄρους Ρόζα· ῥέουσι δὲ τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ τριῶν χλοερῶν κλιτύων, ἀνατολικῶς μὲν πρὸς τὸν Μισισίπην καὶ τὸν ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν, δυτικῶς δὲ πρὸς τὸν ποταμὸν Κολομβίαν καὶ τὸν εἰρηνικὸν ὠκεανὸν, καὶ πρὸς νότον πρὸς τὸν Κολοράδον καὶ τὸν κόλπον τῆς Καλλιφορνίας. Πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ βράχου τούτου ὑψοῦται ἡ σειρὰ τῶν ὄρεων Οὐαζὰς, ἡ προστατεύουσα κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν ἑσπέρων τὴν κοιλάδα Ἰτά, καὶ τὴν μεγάλην λίμνην Σαλέ. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο ἀπεράντων σειρῶν τῶν ὄρεων τῆς Σιέρρα Μάδρε καὶ τοῦ Οὐαζὰς, ἐκτείνεται ἡ χώρα Βίττερ Κρήκ, ἥτις πικρὸς ὄρμος, τῆς ὁποίας ἀγωνωτέραν ἄλλην δὲν εὐρίσκομεν καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Ἡ ἔρημος αὕτη τῆς Σαχάρας μεταξὺ Σούλφουρ Σπρίγς (τῶν πηγῶν τοῦ θεοῦ) καὶ Γρήν Ρίβερ (χλοε-

ροῦ ποταμοῦ) ἔχει πλάτος ἑκατὸν τριακονταπέντε μιλίων. Τὸ ἔδαφος, ὅλον ἐξ ἄμμου καὶ πετρῶν, δὲν ἔχει οὔτε δένδρα, οὔτε φυτὰ, οὔτε κἄν μίαν πηγὴν. Ὁ δὲ ὄρμος εἶναι πλήρης σκελετῶν ἵππελάφων, αἰγάγων, ἵππων καὶ βοῶν. Συνεχῶς πατεῖς ἀνθρώπων τάφους, ὧν ἕκαστος ἔχει ἰδίαν τραγικὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν διηγούνται οἱ περὶ τῶν κατοίκων. Τὸ μνημεῖον, σοὶ λέγουσιν, ἀνηγέρθη εἰς μνήμην πέντε φυλάκων παρακειμένου τινὸς σταθμοῦ, φονευθέντων ὑπὸ τῶν Σιού· ὁ πάλος οὗτος δεικνύει τὴν θέσιν ὅπου κοιμᾶται νέα τις ἀποικος ἐνῶ ἐζήτει νὰ εὑρῇ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· τὸ πορρωτέρω δένδρον ἐχρησίμευσεν ἀντὶ ἀγχόνης εἰς δυστυχῆ τινα τὸν ὁποῖον οἱ σύντροφοὶ του ἐκρέμασαν μετὰ τινα ἔριδα προελθούσαν ἐκ μέθης. Πανταχοῦ βλέπεις σκελετοὺς καὶ πανταχοῦ ἀκούεις τραγωδίας· αὕτη ἡ χώρα εἶναι πένθιμος καὶ ἀπαισία. Ὅταν ὁ ὄρμος, ἐξ οὗ καὶ ἡ κοιλὸς δανειζεται τὸ ὄνομα αὐτῆς, γεμίζεται ὕδατος, τὸ ὁποῖον συμβαίνει κατὰ τὰς ἀρχὰς μόνον τοῦ θέρους ὅταν ἀναλύωνται οἱ πάγοι, ἡ γεῦσις τοῦ ὕδατος τούτου, εἰ καὶ ἀπῆδς, ὑποφέρεται· ὅταν ὁμοῦς ὀλιγοστεύσῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ θέρους, καταντᾷ ἀληθὲς δηλητήριον ἐρεθίζον τὰ ἐντόσθια καὶ διαφθεῖρον τὸ αἷμα τῶν πινόντων· καὶ ὁμοῦς πρέπει ἢ νὰ πίωσιν ἐξ αὐτοῦ ἄνθρωποι καὶ κτήνη ἢ νὰ ἀποθάνωσι τῆς δίψης.

Ἡ γῆ εἶναι ἀργιλώδης καὶ ἄβατος ἢ ὀδός· ἀπαιτεῖται τοὐλάχιστον μία ἐβδομάς, πολλάκις δὲ καὶ δέκα ἢ δεκαπέντε ἡμέραι ὅπως διαβῆ τις μεταξὺ τρομερῶν κακουχιῶν τὸν κατηραμένον αὐτὸν τόπον. Πολλάκις οἱ βόες ἐξησθενημένοι ἕνεκα ἐλλείψεως τροφῆς καὶ διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ ἀχρείου ὕδατος, ἀποποιοῦνται νὰ σύρωσι τὰς ἀμάξας ἐπὶ τοῦ ἀμμώδους τούτου ἐδάφους, πλαγιάζουσι καὶ οὐδὲν ἰσχύει νὰ καταπέσῃ αὐτοὺς νὰ ἐγερθῶσιν. Εἰς μάτην ἢ μάλιστα καταπίπτει ἀνηλεῆς εἰς τὰς πλευράς των· εἰς μόνος τρόπος ὑπολείπεται, ν' ἀπολυθῶσιν ἄνευ ζυγοῦ εἰς τὸν δρόμον. Τότε λύκοι καὶ κόρακες σπεύδουσι νὰ φέρωσιν εἰς πέρας τὰ βάσανα τῶν ταιπιώρων τούτων ζώων. Πανταχοῦ βλέπεις διεσπαρμένα τὰ κατάλευκα ὄστᾶ των. Συχνὰ ἀπαντῶμεν συνοδίαις τῶν ὁποίων τὸ ἐν τρίτον τῶν ὑποζυγίων κατελείφθη εἰς τὰ θεραπευτήρια, δηλαδή ἐν μέρος τῶν βοῶν καὶ ἡμιόνων ἀναπαύονται ποτὲ μὲν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐνὸς παιδίου, ποτὲ δὲ ἐλεύθερα εἰς νομάς. Ὁσάκις ἀριθμὸς τις ὑποζυγίων ἀσθενῆ, τὰ βάρη τῶν ἄλλων ὑπεραυξάνουσι· διὸ ὀλόκληρος ἡ συνοδία, ἀδυνατοῦσα νὰ προχωρήσῃ, ἀναγκάζεται νὰ καταλύῃ καὶ ὀκτῶ ἡμέρας εἰς μέρη νοσῶδη.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βίττερ Κρήκ, κειμένην μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων σειρῶν τῶν βραχωδῶν ὄρεων, εἰς ὕψος τὸ ὁποῖον ὡς ἔγγιστα εἶναι ἴσον πρὸς τὸ τοῦ ὄρους Πιλάτου, τὸ ψῦχος εἶναι δριμύτατον. Κατὰ τὸ λέγειν τῶν ποιμένων, ὁ χειμὼν λήγει τὸν Ἰούλιον καὶ ἀρχεται τὸν Αὐγουστον. Πολλοὶ ἡμίονοι καὶ βόες ἀποθνήσκουσιν ἕνεκα τοῦ ψύχους, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ φθινοπώρου, ὅτε νύξ παγερὰ διαδέχεται φλογερὸν καύσωνα. Τὸ ψῦχος πίπτει αἰφνίδιον κατὰ τῶν ζώων, ἅτινα κατὰ πρῶτον μὲν φαίνονται ἀνακουφισθέντα καὶ ἀναπαύονται ὑγιέστατα, τὸ πρῶτ' ὅμως δὲν ἐξυπνοῦσι πλέον. Ταῦτ' ἀντιβαίνει καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· πολλάκις ἐξηπλωμένοι κατὰ γῆς ἐπὶ βουβαλείων δερμάτων αἰσθάνονται ἐλαφρὰν τινα αἰμωδίασιν· μικρὸν τὸ πρᾶγμα, διότι τῶν ποδῶν μόνον οἱ μεγάλοι δάκτυλοι εἶναι ὀλίγον παγωμένοι· οἱ εἰδότες ὅμως τὸ σημεῖον τοῦτο ἠξεύρουσιν ὅτι θέλουσι μένει τοῦ λοιποῦ ἀχρηστοί.

Ἀρχηγὸς τινος συνοδίας ἐγένετο θυμὰ τῆς ἀφροσύσεως αὐτοῦ. Νύκτα τινὰ, ἡ συνοδία καταλύσασα ἐκεῖ που πλησίον, ἐφοβεῖτο ἐφοδὸν τῶν Ἰνδῶν· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτο ἐνδεδυμένος θερμότερον τῶν ἄλλων ἀνέλαβε νὰ φυλάξῃ ὡς σκοπὸς δι' ὅλης τῆς νυκτός. Καὶ ἀναβὰς εἰς τὸν ἵππον του ἔμεινεν οὕτω μέχρι πρωῒας, ῥιγῶν, κοιμώμενος ἐνίοτε, ἀλλ' ἔτοιμος ἅμα ὡς ἠκούετο καὶ ὁ ἐλάχιστος κρότος. Τὴν δ' ἐπιούσαν, ὅταν ἡ συνοδία ἤρχισεν νὰ κινῆται, ἐκάλεισεν ἕνα τῶν ὄρεοκόρων ἵνα τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐκβάλῃ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν του ἀπὸ τὸ δέρμα τὸ ὁποῖον

ἔχρησάμευεν ἀντὶ ἀναβολῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ποὺς του εἶχε σκληρυνθῆ ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ τὸν ἀνασῶρῃ. Τότε ἠθέλησε νὰ ἀνασκήσῃ τὸν ἄλλον πόδα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ὑπήκουσε. Διὸ καταβιάσαντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου, παρετήρησαν ὅτι ἦσαν παγωμένοι καὶ οἱ δύο πόδες μέχρι τοῦ γόνατος. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέθανεν ὁ ταλαιπώρος.

Εἰς τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον πνέουσιν ἐνίοτε ἐξ ἀπροόπτου ἀκατάσχετοι θύελλαι, ὀλέθριαι εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ τοὺς κατοίκους ὅσον καὶ ἡ χιῶν καὶ ὁ πάγος. Ὅτε ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς λίμνης Σαλὲ διεπεράσαμεν ἐκ νέου τὸ Βίττερ Κρήκ, ἐξεβράγα καθ' ἡμῶν τοιαύτη καταιγὶς χιόνος καὶ χαλάζης, ὥστε ἐντὸς δέκα λεπτῶν κατεσχίσθησαν τὰ πρόσωπα ἡμῶν καὶ κατεστάζομεν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστημεν ὅσον τὸ δυνατόν καὶ ἐξηκολούθησαμεν προχωροῦντες ἔστω καὶ ἀργά· τὰ ὑποζύγια ὅμως κατεβλήθησαν ἐπὶ τέλους. Πλησθέντα τρόμου ἐκ τοῦ τρομεροῦ κρότου τοῦ ἀνέμου καὶ καταψυγέστα ὑπὸ τῆς χαλάζης ἠτις ἀπετύφλου αὐτὰ, ἔμειναν ἀκίνητα· οὔτε ἡ φωνή, οὔτε ἡ μαστιγὴ τοῦ ἡνιόχου ἰσχυρὸν πλέον. Γινώσκων δὲ ἐκ πείρας ὅτι δὲν ἤθελε κατορθῶσαι νὰ νικήσῃ τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν, ἐστράφη ἀμέσως ὡς ἂν ἤθελε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, ἀπέζευξε τοὺς ἵππους καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτοὺς ὀπισθεν τῆς ἀμάξης· ἠναγκάσθημεν δὲ νὰ περιμείνωμεν οὕτω περὶ που τρεῖς ὥρας ἕως οὗ καταπραυνθῆ ἡ καταιγὶς· κατέβημεν δὲ ὀλίγον ὅπως ζωογονήσῃ ὅπως οὐδὲν παγερὸς ἀνεμὸς τῆς νυκτός τὰ αἰμωδίασαντα μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν. Πιόντες δὲ ὀλίγον ρόμιον καὶ καπνίσαντες σιγάρον, ἐπανελάθομεν τὸν δρόμον.

Συνοδία τις ἐποίκων ἀναγκασθεῖσα νὰ μείνῃ ἐκεῖ πλησίον μέχρι τέλους τῆς θύελλης, δὲν ἔλαθεν ὅσον καὶ ἡμεῖς τὰς ἀναγκαίας προφυλάξεις· διότι ἀντὶ νὰ δέσῃ ὀπισθεν τῶν ἀμαξῶν τὰ ἔντρομα ζῶα ἀφῆκεν αὐτὰ ἐλεύθερα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔμειναν ἀκίνητα· μετ' ὀλίγον ὅμως ἀρχίσαντα νὰ τρέμωσιν ἔστρεψαν τὴν ῥάχιν πρὸς τὴν θύελλαν, ἐπάταξαν διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἔκυψαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνεχώρησαν ἔντρομα· καὶ τινα εἴτε ἐκ φόβου εἴτε ἐκ κόπου ἔπεσαν νεκρά. Τὴν νύκτα, μετὰ τὴν θύελλαν, ἀνεχωρήσαμεν καὶ δὲν εἶδομεν πλέον ἐκείνους.

Ὅταν τὸ ὑποζύγιον ἐπιδοθῆ εἰς τοιοῦτον ἀχαλίνωτον δρόμον δὲν στέκεται πλέον· ὁ ἀνεμὸς καὶ ἡ χάλαζα καταπίπτουσιν εἰς τὴν ῥάχιν του, βιάζουσιν αὐτὸ ν' ἀναβῆ εἰς τὰ βουνά, νὰ κρημισθῆ εἰς τὰς φάραγγας, νὰ καταπατήσῃ δένδρα καὶ φυτὰ καὶ νὰ πέσῃ κατακέφαλα εἰς βράθρα. Καὶ στέκεται μὲν ὅταν παύσῃ ἡ θύελλα, τὸ ἐγκαταλείπουσιν ὅμως αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ τρέμον, ἐξηντλημένον, ἐξαπλοῦται κατὰ γῆς καὶ ἀποθνήσκει. Ταῦροι καὶ ἡμίονοι, ἵπποι καὶ φορβάδες ὑποφέρουσιν ἐξ ἴσου ἐκ

τῶν καταιγίδων τούτων. Οἱ δὲ ἔμπειροι ὄδηγοὶ οἱ προβλέποντες τοιαύτας θύελλας, σπεύδουσι νὰ δέσωσι τὰ ζῶα πλησίον τῶν ἀμαξῶν· τότε ἰστάμενα τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ περιχλωπόμενα ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ὄδηγου, τρομάζουσιν ὀλιγώτερον. Καὶ ὅμως ἐνίοτε τινὰ ἐξ αὐτῶν πίπτουσι κατὰ γῆς, γογγύζουσι καὶ δὲν ἀνεγείρονται πλέον.

Μεταξὺ τοιαύτης ταραχῆς καὶ τοιοῦτου τρόμου, ἐνῶ τὰ ζῶα εἶναι ἐξησθενημένα ἢ ἐφυγον, ὅτε ὁ ἀρχηγὸς μόλις κατόρθωσε νὰ τηρήσῃ τὴν τάξιν, ὅτε ἡ πείνα καὶ ὁ κόπος παρέλυσαν τὰς δυνάμεις πάντων, ἰδοὺ παρουσιάζεται νέος ἐχθρὸς.

Ὁ νέος οὗτος ἐχθρὸς εἶναι ὁ ληστὴς τῶν μεγάλων ὁδῶν ὁ καλούμενος road-agent, ἡ πράκτωρ τοῦ δρόμου.

Οἱ road-agents, ἔτοιμοι πάντοτε νὰ ἐπιπίπτωσι κατὰ τῶν ἐν κινδύνῳ συνοδιῶν, εἶναι ἔλαστοι τινες οἱ ὁποῖοι προτιμῶσιν ἀντὶ τῆς κατὰ τὰς πόλεις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τὰ μεταλλεῖα ἐργασίας, τοὺς κινδύνους καὶ τὰ κέρδη τῶν μεγάλων ὁδῶν. Χρεωκόποι, χερτοπαῖκται, ἀτυχεῖς μεταλλευταί, τοιοῦτοι οἱ ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ εὐγενὲς τοῦτο στάδιον, διαρπάζοντες τὰς συνοδίας, κλέπτοντες τὰς ἡμιόνους, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ταχυδρομεῖον προσβάλλοντες. Πάντες καλῶς ὀπλισμένοι, μερικοὶ δὲ καὶ καλοὶ σκοπευταί, ἔτοιμοι νὰ πράξωσι τὰ πάντα, μηδένα σεβόμενοι, μήτε Θεὸν, μήτε ἀνθρώπους, μήτε γυναῖκα, μήτε διάβολον, σφάζουσι πάντας ἀνηλεῶς χάριν ἐνὸς ταλλήρου. Πᾶν κακούργημα ἐπράχθη παρ' αὐτῶν, πᾶς νόμος παρεβιάσθη· ὁ βίος αὐτῶν ἐφθασε μέχρι τοῦ τελευταίου βαθμοῦ τῆς ἐξαχρειώσεως· διὸ οὐδὲ συστέλλονται οὐδὲ φοβοῦνται τι πλέον. Περιφέρονται εἰς τοὺς μεγάλους δρόμους ὁμοῦ τρεῖς, πέντε, δέκα, εἴκοσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ τριάκοντα, πολὺ πλέον ἐπίφοβοι τῶν Ἐρυθροδέρμων εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ τοὺς ἐποίκους. Ὁ Σιὸν ἢ ὁ Οὐτῆς, ὅστις εἶναι ἄγριος, κατώτερος τῶν λευκῶν κατὰ τὴν εὐφυΐαν, ἀπατάται καὶ φοβεῖται πολλάκις ἢ καὶ νικάται μὴ δυνάμενος ν' ἀντιπλάσῃ πρὸς τὴν ἐπιτηδεότητα καὶ τὴν πικουρίαν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ road-agent ὅμως, ὅς τις καὶ αὐτὸς ἴσως ὠδήγησεν ἄλλοτε συνοδίαν, δὲν ἀπατάται ποτέ. Εὐθὺς διὰ τῆς πρώτης τοῦ ὀφθαλμοῦ ῥιπῆς μετρεῖ τὴν ἀδυναμίαν ἢ τὴν δυνάμιν τῶν ἀντιπάλων, καὶ διὰ τοῦτο μαντεύει ἀλανθάτως τὸν βαθμὸν τῆς ἀντιστάσεως.

Πολλοὶ τῶν ληστῶν τούτων κατέλιπον μὲν τὸν βίον τῶν μεγάλων ὁδῶν, εἶναι ὅμως σύντροφοι τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν, καὶ οἱ μὲν καλλιεργοῦσι κτήματα, οἱ δὲ πωλοῦσι ποτὰ καὶ ἄλλοι ὄδηγοὺς ταχυδρομικὰς ἀμάξας. Εἰς τὸν ἐλεύθερον τοῦτον τόπον τῆς Δύσεως, δὲν ἠμπορεῖ τις ν' ἀπαιτῆ νὰ ἦναι πάντες ἐφωδισμένοι δι' ἀποδεικτικῶν τιμῆς.

Ὁ βίος εἶναι τόσῳ τραχὺς εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ὥστε πρέπει νὰ σιγῶσιν αἱ μικραὶ κοινωνικαὶ ἀξιώσεις. Ἀπήνησα παραδείγματος χάριν εἰς Δέμβερ ἄνθρωπον γνωστὸν ὅσον καὶ ὁ Καρτοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ ὁ Δικ Τουρέκ εἰς Ἰόρκσκηρ, κατηγορούμενον ὡς φονεύσαντα ἡμίσειαν δωδεκάδα πολιτῶν. Καὶ ὅμως περιέρχεται ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ, ἀγοράζει καὶ πωλεῖ. Κανείς δὲν τὸν ἐνοχλεῖ. Ὁ φόβος μάλιστα τὸν ὁποῖον προξενεῖ αὐτὸς τε καὶ οἱ σύντροφοὶ του ἐπενεργεῖ καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τρομερὸν σερίφ.

Ὅτε ἐπιστρέφωμεν διεπέρασα ἐκ νέου τὸ Βίττερ Κρήκ, ἐταξείδευσα μετὰ τινος ἀρχαίου πράκτορος τῶν ὁδῶν, μεγαλαυχούντος διὰ τὰ κατορθώματά του, ὡς ἂν μὴ ὑπῆρχον μήτε νόμοι, μήτε δικασταὶ εἰς τὸν κόσμον. Ἰδοὺ ἱστορία τὴν ὁποίαν μοὶ διηγήθη. Αὐτὸς καὶ ἕτερος τις ἦρας ἐκ τῶν συντρόφων του εἶχον διατρέξει πρὸ μικροῦ τὰς μεγάλας ὁδοὺς καὶ γαμίσει τὰ θυλακία των μὲν τραπεζογραμμάτια, ὅτε παρετήρησαν μακρόθεν πέντε ἵππους, τοὺς ὁποῖους ἀνεγνώρισαν ὡς ἀνήκοντας εἰς συμμορίαν ἧς τινος καὶ αὐτοὶ ἦσαν πρότερον μέλη.

— Τὴν ἐπάθχαμεν! ἀνέκραξεν ὁ ἕτερος αὐτῶν· θὰ μᾶς πάρουν τὰ τραπεζογραμμάτιά μας καὶ μετὰ ταῦτα θὰ μᾶς στείλουν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον χάριν ἀσφαλείας.

— Ὡς ἰδῶμεν, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, πλέον πονηρὸς τοῦ συντρόφου του, τοὺς γνωρίζω, ὑπηρέτησα μὲ αὐτούς· ἄς τοὺς ζητήσωμεν ἐλεημοσύνην καὶ θὰ σωθῶμεν.

Καὶ εὐθὺς ἀλειφθέντες μὲ κόνιν, μακρύναντες τὸ πρόσωπον καὶ λαβόντες ἦθο· ἀνθρώπων λιμωτόνων ἔτρεξαν πρὸς τοὺς πέντε ἵππους κράζοντες·

— Δός μας πέντε τάλληρα, ἀρχηγέ· φοβοῦμεν ἀπὸ τὴν πείναν εἰς τὸν κατηραμένον τοῦτον τόπον, καὶ προσπαθοῦμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς Δέμβερ ὅπου ἔχομεν φίλους· δός μας πέντε τάλληρα.

Καὶ ὁ ληστὴς ἔλεῶν αὐτοὺς ἔδωκε τραπεζογραμμάτιον, καὶ τοὺς παρήγγειλε νὰ μὴ φανερώσωσι τὸ συμβάν.

Πρὸ τινος καιροῦ συμμορία ληστρικὴ διήρπασε τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἔδωκε δείγματα ἀνηκούστου σκληρότητος. Ἡ ἱστορία τοῦ κακούργηματος τούτου γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «φόνος τοῦ Πάρτλιφ Κάνυον», εἶναι ἐνταῦθα πασίγνωστος. Ἰδοὺ αἱ λεπτομέρειαι αὐτοῦ ὅπως τὰς διηγήθη εἰς τὸν ἀνακριτὴν Οὐίλσον αὐτὸς ὁ δολοφόνος.

Ὁ Φράγκ Οὐίλλιαμς, ἄνθρωπος δυσφημισμένος, ἐπιτηδεῖως διαχειριζόμενος τὴν μαστιγα καὶ τὸ πολυκάννον καὶ γινώσκων ἀκριβῶς τὰ ὄρη, διωρίσθη ὄδηγος τοῦ ταχυδρομείου. Εὐρισκόμενος δὲ ποτε εἰς τὴν λίμνην Σαλὲ συνήτησεν ἔμπορον τινα Πάρ-

κερ τὸ ὄνομα, ὅς τις ἠτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του φέρων καὶ ὅσα χρήματα ἐκέκτησαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Μορμόνων. Συγχρόνως ὁ Μὰκ Κάουσαλντ, ἐκ Βιργίνιας, καὶ δύο ἄλλοι ἔμποροι, φέροντες σημαντικὴν ποσότητα χρυσοῦς κόνεως, προέβαιναν εἰς τὸν Πάρκερ νὰ συνταξιδεύσωσι, χάριν ἀσφαλείας, διὰ τῆς αὐτῆς ἀμάξης. Ὁ δὲ Φράγκ Οὐίλλιαμς τὸν ὁποῖον ἐσυμβουλευθήσαν ἐνῶ ἔπινον, τοὺς προέτρεψε νὰ ταξιδεύσωσι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἄλλοι ταξιδιωτὰ δὲν ὑπῆρχον. Ἐφθασαν λοιπὸν ὕγιαι εἰς Πόρτλιφ Κάνουον, ὅπου εὔρον καὶ τὸν Φράγκ Οὐίλλιαμς ἐλθόντα ἐκ τῆς λίμνης Σαλὲ ὅπως ὁδηγήσῃ τὴν ἀμάξαν.

Εἰς τὸ στενωτέρον μέρος τοῦ δρόμου, ὁ Φράγκ ἀφῆκε νὰ πέσῃ ἡ μάστιξ, καὶ ἀναχαιτίσας τοὺς ἵππους κατέβη νὰ τὴν λάβῃ. Τοῦτο ἦτο τὸ σύνθημα. Εὐθὺς ἠκούσθησαν κρότοι πυροβόλων, βροχὴ σφικρῶν ἔπεσαν εἰς τὴν ἀμάξαν, καὶ τρεῖς ἐκ τῶν ταξιδιωτῶν ἐφονεύθησαν. Ὀκτὼ ἄνδρες φέροντες προσωπεῖα ὄρμησαν κατὰ τῆς ἀμάξης, ἐβρίψαν ἐκτὸς αὐτῆς τρεῖς νεκροὺς καὶ ἓνα τραυματίαν, ἤρπασαν τὰ τραπεζογραμμάτια καὶ τὰ περιέχοντα τὴν χρυσοῦν κόνιν κιβώτια. Ὁ Πάρκερ τραυματισθεὶς οὐχὶ ὁμως θανατηφόρος, εἶδε τὸν Οὐίλλιαμς ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν μετὰ τὸ πυροβόλον εἰς χεῖρας καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴ τὸν φονεύσῃ· ἀλλ' ὁ Φράγκ κατεσύντριψε τὸ κρανίον τοῦ φίλου του. Ἀναβάς μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀμάξαν, ἐφθασεν εἰς τὸν σταθμὸν καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι διηρπάγη τὸ ταχυδρομεῖον. Πολλοὶ ἐγένοντο ἐρευνᾶν ἀλλ' οὐδεὶς ὑπωπτεύθη τὸν Φράγκ. Ἐπειδὴ ὁμως ἐβδομάδας τινὰς μετὰ τὸ συμβᾶν παρητήθη καὶ ἐξώδευεν οὐκ ὀλίγα εἰς τὰ καπηλεῖα τῆς λίμνης Σαλὲ, ὁ Οὐίλλιαμς Βὸβ μαθὼν ταῦτα τὸν συνέλαβε, καὶ ἔφερε τὴν νύκτα ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Καὶ ὅποια μὲν ὑπῆρξεν ἡ δίκη οὐδεὶς γινώσκει· γνωστὸν μόνον ὅτι περὶ τὴν ἀνκτολήν τοῦ ἡλίου οἱ κάτοικοι τῆς Δέμπερ εἶδον τὸν πρῶτον ἀμαζιχλάτην κρεμάμενον εἰς τὸ ξύλον φραγῶν τινος τῆς Μεγάλῃς ὁδοῦ τῆς πόλεως.

(Ἀκολουθεῖ)

Εἰς ΣΟΦΟΣ ΕΞ ΑΝΑΤΟΛΩΝ.

Μεταξὺ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἀληθείας ἀγωνιζομένων, θέσιν περιφανῆ κατέχει ἀναντιρρήτως καὶ ὁ ἐν τῇ ἐσχάτῃ Ἰνδία ὑπὲρ τῶν ὑψίστων τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθῶν ἐργαζόμενος Ἰνδὸς φιλόσοφος καὶ ἀναμορφωτὴς Baboo Keschub Chunder Sen.

Ἐν Ἰνδία, ὡς γνωστὸν, ὁ χριστιανισμὸς μετὰ ὅλους τοὺς ἱεραποστόλους καὶ μετὰ ὅλα τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα

οὗτοι ἀφειδῶς δαπανῶσιν, ὀλίγους μόνον εὐρίσκει ὁπαδούς. Τὰ αἴτια εἶναι διάφορα. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ περιωρισμένος δογματικὸς χριστιανισμὸς, ὅστις διδάσκειτῃ ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων, ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐνέργειαν ἀποτρεπτικὴν· ἐκτὸς τοῦτου δὲ ὁ χριστιανισμὸς, ὃν ἐξήσκουν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ κατακτηταὶ τῶν Ἰνδιῶν, ἔπρεπε φυσικῶς νὰ γεννήσῃ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι συνώνυμὸν τι πρὸς ἐπιπορτίαν, ἀπλησίαν, ἀκολασίαν, καὶ ὠμότητα. Οὐδὲν παράδοξον λοιπὸν ἐὰν αἱ καλλίτεροι τάξεις ἐν Ἰνδία ἀπεστρέφοντο τὸν χριστιανισμὸν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὁμως χρόνους τὸ πρᾶγμα διωρθώθη ἐπαισηθῶς. Διὰ τῆς συστάσεως σχολείων εἰσήγαγεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν εἰς ὅλους τοὺς κύκλους τῆς κοινωνίας· τὸ δὲ Ἰνδικὸν ἔθνος ἐγειρόμενον ἀπὸ τοῦ μακροχρονίου ὑπνου ἀναγεννᾶται εἰς νέον βίον, ὅστις ὑπόσχεται μέλλον περίβλεπτον. Διὰ λόγων, διὰ περιοδικῶν συγγραμμάτων, διὰ βιβλίων δεικνύει ἡ νέα Ἰνδία τὴν τάσιν αὐτῆς, νὰ συστήσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐθνικὴν Ἰνδικὴν ἐπιστήμην καὶ θρησκείαν. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς τοιαύτης προσπάθειας ἐγένετο πρὸ πενήτηκοντα περίπου ἐτῶν.

Πρὸ πενήτηκοντα ἐτῶν συνητήθησαν ἐν Καλκούτῃ δύο ἄνδρες, ὧν ἀμφοτέρων κύριον μέλημα ἦτο ἡ πρόοδος τῆς βαρβαρῶς ἐκείνης χώρας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν ὁ Ἄγγλος Δαβὶδ Ἡαρε καὶ ὁ εὐρωπαϊκὴν ἀνατροπὴν καὶ μόρφωσιν λαθῶν Ἰνδὸς Rajah Ram-Mohnu-Roy. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶχε συλλάβει τὸ σχέδιον τοῦ ν' ἀναμορφώσῃ τὴν χώραν διὰ σχολείων καὶ λυκείων, ὁ δὲ δεύτερος ἦτο γνώμης ὅτι δὲν ἀρκουσι πρὸς τοῦτο τὰ σχολεῖα, ἀλλ' ὅτι ἀπητήτετο καὶ ἡ ἐπιβροχὴ ἀγνωστερας πίστεως. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνδιασκέψεων τῶν δύο τούτων ἐξόχων ἀνδρῶν ἦτο ὅτι ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς ἐσυστήθη Λύκειον, τὸ ὁποῖον κατόπιν προέκάλει τὴν σύστασιν καὶ ἄλλων σχολείων, ἰδρυθῆν ἀφ' ἐτέρου ἡ Brahma Somaj ἤτοι Ἰνδικὴ ἐκκλησία, ἡ εἰς ἓνα Θεὸν πιστεύουσα. Ὁ σκοπὸς τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, τοῦ Ram Mohnu-Roy, ὅστις ὠνομάσθη ὁ Ἰνδὸς Λουθηρὸς, ἦτο νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀρχαιοτάτην καθαρὰν θρησκείαν τῶν Ἰνδῶν. Ἡ ἀναμόρφωσις λοιπὸν ἦτο, ὡς παρὰ τῷ Γερμανικῷ Προτεστανισμῷ, μία ἀπλὴ παλινὸρθωσις τῆς ἀρχαιοτάτης θρησκείας, καὶ τοῦτο διὰ τῆς στενῆς συναφείας πρὸς τὰς ἱεράς τῶν Ἰνδῶν γραφάς, τὰς Βέδας. Διὰ πολλῶν παραπομπῶν εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας ταύτας γραφάς κατώρθωσεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἰνδικῆς ἐκκλησίας νὰ πείσῃ πολλοὺς τῶν συμπολιτῶν του ὅτι ἡ καθαρὰ Ἰνδικὴ θρησκεία δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς μεταγενεστέρους Πουράνας, τὰς διδασκούσας τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλ' ὅτι δι-

δάσκει τὴν λατρείαν τοῦ ἐνὸς μόνου καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Μετὰ ὅλους τοὺς διωγμοὺς μετὰ ὅλους τοὺς ἀφορισμοὺς ὁ ἀναμορφωτὴς ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του.

Εἰς τοσαύτην μάλιστα βῆξιν πρὸς ὅλας τὰς Ἰνδικὰς παραδόσεις ἐτόλμησε νὰ προβῇ, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἣν ἐξόχως ἐθαύμαζε. Δυστυχῶς παρεμποδίσθη ἀπὸ τοῦ θανάτου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του.

Ἦς διάδοχος του ἀνεβάνη νέος λόγιος Ἰνδός, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σχέδιον τοῦ προκατόχου του ἀναμορφωτοῦ. Ὁ Ἰνδὸς οὗτος εἶναι ὁ Baboo Keschub-Chunder-Sen. Δι' αὐτοῦ ὁ Ἰνδικὸς Προτεσταντισμὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ κρίσιμον αὐτοῦ στάδιον. Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ἀθανάτου τῶν ἁγίων Γραφῶν (τῶν Βεδῶν) ἐγκατελείφθη. Ὁ Σὲν ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι αἱ Βέδαί μετὰ ὅλας τὰς ὠραίας αὐτῶν ἀληθείας περιέχουσι καὶ μορφὰς τινὰς ὀλεθρίας καὶ παραλόγους τινὰς διδασκαλίας καὶ ἔθιμα, καὶ εἶχε τὴν τόλμην νὰ κηρυχθῇ ἐναντίος τῆς αὐθεντίας τῶν ἁγίων Γραφῶν. Ἦδη ἡ θρησκευτικὴ αὐτῆ κίνησις ἐξεκλούθει ὑπὸ τῆς ὀλοῦθαι ὑποστηριζομένη ὀλοῦθαι ὀλοῦθαι ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ὁ πρῶτον διοικητὴς τῶν Ἰνδιῶν λόρδος Ἀώρενς διετέλει ἐν φιλικωτάταις σχέσεσι πρὸς τὸν Σὲν, ὃν καὶ παρεκίνησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ ἔλαβε χώραν πέρυσι καὶ ἔκαμιν ἐν Ἀγγλίᾳ μεγάλην ἐντύπωσιν.

Τῇ 12 Ἀπριλίου 1870 ἐχαιρετήθη ὁ Ἰνδὸς ἀναμορφωτὴς ἐν ἐπισημῷ συνεδριάσει. Ἱερεῖς διάφοροι, πολιτικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἐπισημότητες εἶχον συνέλθει. Πολλοὶ λόγοι ἐμποδισθέντες νὰ ἐμφανισθῶσιν αὐτοπροσώπως ἐδήλωσαν ἐγγράφως τὰς συμπάθειάς των. Ὁ λόγιος καὶ φιλελεύθερος ἐφημέριος Δρ. Στάνλεϋ ἠνοιξε τὴν συνεδρίαν διὰ καταλλήλου λόγου, δι' οὗ προσεκάλεσε τὸν Ἰνδὸν ξένον νὰ μὴ παρεξηγήσῃ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀγγλικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τοῦ γενικοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις εἶναι ἀνεξάρτητος τῶν ποικίλων τούτων διαφορῶν. Ὁ χριστιανισμὸς ἐνὸς Βάκωνος, ἐνὸς Σεξπήρου, ἐνὸς Οὐαλιτέρου Σκῶτ εἶπεν ὁ βῆξιν, δὲν χρῆζει ἐιδικῶν ὑπογραμμάτων, δὲν χρῆζει συστάσεως διὰ ἐιδικοῦ δόγματος. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς διαφορὰς ἐκκλησίας, ἐκάστη εἶναι κατὰ τοῦτο μόνον μεγάλη καὶ ἀξιοσημείωτος, καθ' ὅσον εἶναι εἰς κατάστασιν ν' ἀναγνωρίσῃ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις τὸ μέγα καὶ ἀξιοσημείωτον.

Κατόπιν ἠγέρθη ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος καὶ ἀνεγνώρισεν ἐν πρώτοις τὰς προσπάθειάς τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐν ὀνόματι ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ἑκατομμυρίων συμπολιτῶν του.

«Ὅτε αἱ Ἰνδικαὶ κατέκιντο ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς

εἰδωλολατρίας καὶ δεισιδαιμονίας, ὅτε μακαθρονικὴ καταπίεσις καὶ κακὴ διοίκησις εἶχε σχεδὸν ἀποσβέσει καὶ τὸν τελευταῖον τῆς ἐλπίδος σπινθῆρα ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἐγχωρίων, ὅτε οἱ ἱερεῖς πανίσχυροι γενόμενοι ἐπαίροντο ἐπὶ τοῖς κατὰ τῆς καταπατηθείσης ἀνθρωπότητος θριάμβοις αὐτῶν—τότε ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἄκρᾳ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ ἐπεμφε τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος ὅπως σώσῃ τὴν χώραν ἡμῶν. Ἡ Ἀγγλία ἔκρουσε τὰς πύλας τῆς Ἰνδικῆς καὶ εἶπε· Γενναῖα ἀδελφὴ, ἐγειροῦ· πολὺ ἐκοιμήθης! . . . Ἐσχηματίσθη χεῖμαρρος, ὅστις συνέδεσε διανοητικῶς, κοινωνικῶς, ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅλαί αἱ ὑψηλαὶ καὶ φιλελεύθεροι ἰδέαι τῆς δύσεως διωχτεύθησαν δι' αὐτῆς τῆς διώρυγος πρὸς ἀνατολάς.

Προετοιμάζεται μεταρρύθμισις ἀξιοθαύμαστος. Βλέπετε ἐγειρόμενον νέον ἔθνος μετὰ νέας τάσεις, νέους σκοποὺς, νέας ἐνεργείας. Οἱ Σεξπήροι σας, οἱ Μίλτωνές σας, οἱ Νιούτωνές σας ἔγιαναν καὶ ἰδιοίμας. Δυνάμεθα νὰ συμβαδίσωμεν μεθ' ὑμῶν καθ' ὅλας τὰς καθαρῶς διανοητικὰς βάσεις σας.

Ἐν τέλει ὠμίλησεν ὁ Σὲν καὶ περὶ τῆς θέσεως, ἣν κατέχει ἡ μερίς του ἀπέναντι τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐξέφρασεν ἀπείρους χάριτας πρὸς τοὺς ἱεραποστόλους, οἵτινες ἐδίδαξαν τὸν λαὸν αὐτοῦ τὴν ἀγίαν Γραφήν, βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκτιμῶ, εἶπεν, ὡς ἐκτιμῶ τὰ ἱερά βιβλία τοῦ ἔθνους μου. Ὁ χριστιανισμὸς μετὰ ὅλας τὰς ἀντιστρατευομένας κατ' αὐτοῦ προλήψεις ἀποκτᾷ καθ' ἐκάστην μεγαλητέραν ὑπόληψιν. Ἡ καταγωγή αὐτοῦ ἦτο ἐξ Ἀνατολῶν· διὰ τοῦτο καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Ἰνδῶν αἰσθάνεται πρὸς αὐτὸν συγγενικὴν τινὰ συμπάθειαν. Ἡ Ἰνδικὴ, προσέθηκεν ὁ Σὲν, θέλει συλλάβει μίαν ἡμέραν τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ αὐτὸ ὁμως δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ καὶ περὶ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν δογμάτων, τὰ ὅποια εἰσηγάγετε ἐν ταῖς Ἰνδίας. Καὶ αὐτὴ ἦδη ἡ ποικιλία καὶ διαφορὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν αἱρέσεων ἐπιφέρει σύγχυσιν οὐ σμικράν. Ἐὰν Ἰνδὸς τις προσεκολληθῇ εἰς μίαν τινὰ ἐκ τῶν μεριδῶν τούτων, ἔρχεται εἰς συναφίαν πρὸς τὸν ἱεραπόστολον ἄλλης αἱρέσεως καὶ ἀμέσως ἡ πεποίθησις του κλονεῖται πάλιν. Ὅτι δὲ ἀφορᾷ τὰς κυριώτερας τοῦ βίου ἀληθείας, ὅς ὁ Χριστὸς ἀνήγγειλε «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ ἐξ ὅλης διανοίας» καὶ «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν,» οὐδεὶς ὑπάρχει ἐν ταῖς Ἰνδίας ἀνθρώπος, ὅστις καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἠθέλην ἀρνηθῆ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν. . . Ὅθεν ἀντὶ ἱεραποστόλων, κηρυκτῶν ἀπέραντα καὶ ἀκατανόητα δόγματα, πέμψατε ἡμῖν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἵτινες διὰ βίου εὐγενοῦς καὶ χριστιανικοῦ ἐπιπέσουσιν εἰς τοὺς περὶ αὐτοῦς ὑγιᾶ ἐπιβροχῶν καὶ ἐξασθενίζουσι τὰ φθοροποιὰ παραδείγματα τοῦ

κακῶς ἐνοουμένου χριστιανισμοῦ ὡς Κατόπιν ὤμι-
λησεν ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος ὅτι μετέβη εἰς Ἀγγλίαν
οὐχὶ ἵνα μάθῃ τὰ διδάγματα τοῦ χριστιανισμοῦ,
ἀλλ' ὅπως μελετήσῃ βίον ἀληθῶς χριστιανικόν, καὶ
τὸ πνεῦμα χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ αὐταπαρνήσεως.
«Εἶμαι πεπεισμένος, εἶπεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία κατέστη
ἔθνος μέγα οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς
βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀγίας ἐπιρροῆς τῆς
ζωοδότου θρησκείας. Ἐκτὸς τούτου ἦλθον, ὅπως θε-
ραπεύσω παράπονά τινα τοῦ ἔθνους μου. Ἐλπίζω
ὅτι θέλετε εἰσακοῦσαι τῆς παρακλήσεώς μου ταύτης
ὑπὲρ τῆς φιλότατης πατρίδος μου, τῆς χώρας ἐκείνης
ἣτις παρέσχεν ἀείποτε τὰ πλουσιώτερα θέματα καὶ
εἰς φιλοσόφους, καὶ εἰς ἀρχαιολόγους, καὶ εἰς ποιη-
τάς, καὶ εἰς θεολόγους καὶ εἰς μυθιστοριογράφους,
τῆς χώρας ἣτις διήγειρε τὸν ἐνθουσιασμόν πάντων
τῶν αἰώνων, ἣτις ἔχει ἀνεξαντλήτους καὶ φυσικὰς
καὶ πνευματικὰς πηγὰς, ἣτις περιέχει ἀναριθμήτους
φυλάς καὶ γένη, σειρὰν ἀπέραντον διαφόρων γλωσ-
σῶν καὶ θρησκευμάτων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων, τῆς χώ-
ρας, ἐν ἧ ἕξ ἔσου ἄρχουσιν ὁ ὑπερβολικώτατος παν-
θεισμός, ὁ καθαρῶτατος μονοθεισμός, καὶ τὸ τερα-
τωδέστατον σύστημα τῆς εἰδωλολατρίας, τῆς χώρας
ἐν τέλει ἣτις σεμνυνομένη ἐπὶ τῷ ἀρχαιοτάτῳ αὐ-
τῆς πολιτισμῷ, εἶναι προωρισμένη νὰ ἔχῃ ἐτι ἐνδο-
ξότερον μέλλον. Δὲν ζητῶ τὴν ἐπιπόλαιον στυλινόν-
τητα τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν ζητῶ τοὺς ἐξωτερικοὺς
τύπους μορφώσεως ζήτησις· ἀφετέ με νὰ εἰσδύσω εἰς
τοὺς βαθυτάτους μυχοὺς τῆς καρδίας σας· δότε μοι
εὐγενέστερόν τι ἢ μόνον τυπικὰς τινὰς ἀγγελίας καὶ
προγράμματα· ἀνακοινώσατέ μοι ὅλον τὸν ἐνθου-
σιασμόν σας ὑπὲρ τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς ἀναγεν-
νήσεως τῶν Ἰνδιῶν.

Καὶ ἀληθῶς ἐγκαρδίου ἔτυχεν ὁ Σὲν ἐν Ἀγγλίᾳ
ὑποδοχῆς. Ὀλων τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν οἱ ἱερεῖς
παρεχώρησαν εἰς τὸν ξένον φιλόσοφον τοὺς ἀμθω-
νάς των, ὅλοι οἱ φιλανθρωπικοὶ, ἐπιστημονικοὶ καὶ
θρησκευτικοὶ Σύλλογοι προσεκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὰς
συνεδριάσεις καὶ συνελεύσεις των· αἱ πόλεις ἅπασαι
τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας ἠμιλλῶντο ὅπως
προσεκάλεσσαι καὶ περιπαθῶς ὑποδεχθῶσιν αὐτόν.
Ἐπειδὴ δὲ καθ' ὅλας αὐτὰς τὰς ὁμηγύρεις ἠναγκά-
ζοτο ὁ φιλόσοφος νὰ ὁμιλῇ, ἔπαθε τοσοῦτον ἡ ὑ-
γεία του, ὥστε ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ ἐπὶ τινὰ χρό-
νον εἰς τὴν ἡσυχίαν τῶν λιμνῶν τῆς Σκωτίας. Εἶχε
δὲ κατὰ νοῦν κατὰ τὸ φθινόπωρον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς
τὴν πατρίδα του διὰ τῆς Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ἰ-
ταλίας, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ ἐκραγέντος πολέμου ἠναγκά-
σθη νὰ παραιτήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ σχέδιον. Τῆ 12
Σεπτεμβρίου 1870 ἐγένετο ἡ ἐπίσημος τελετὴ τοῦ
ἀποχαιρετισμοῦ.

Ἡ αἴθουσα ἦτο πλήρης· ἄνδρες, γυναῖκες ἀνέβη-

σαν τὸ βῆμα ὅπως ἐκφράσωσι τῷ ἀπαρχομένῳ ξένῳ
τὰς εὐχαριστίας καὶ συμπαθείας των, καὶ προσεκά-
λεσαν αὐτὸν ν' ἀνακοινώσῃ ὁποῖαν ἐντύπωσιν τῷ
εἶχε κάμει ἡ Ἀγγλία.

Ὁ Σὲν ἀπήντησε τάδε. «Τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον
ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, εἶναι
ἡ πολυτέλεια τῶν μαγαζίων σας· κατεπλάγην ἐπὶ
τῷ ἀριθμῷ αὐτῶν. Οἱ Ἀγγλοὶ, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν,
πρέπει νὰ ἦναι λαὸς ἐμπορικός· ἀλλ' ὅταν ὅλοι πω-
λῶσι, ποῦ εἶναι αἱ ἀγορασταί; Ἐθαύμασα κατόπιν
τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ Ἀγγλοῦ· ὁ βίος αὐτοῦ φαί-
νεται ὡς νὰ συγκεντρῶται ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ.
Ὁ Ἀγγλος ἐργάζεται, ἐργάζεται ἀκόπως πάντοτε· εἶ-
ναι ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀμλέτου ἐδῶ, ἐκεῖ, πανταχοῦ.
Τὸ ἀγγλικὸν γένημα μοι ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν κυνη-
γεσίου, καὶ ὁ, τι μ' ἐνισχύει εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν εἶναι
ὅτι πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ ἐστιατόριον αἱ γυναῖκες
ζητοῦσι τὴν προστασίαν τῶν ἀνδρῶν ὡς νὰ ἐπρόκειτο
νὰ συμβῇ δυστύχημά τι. Κατόπιν δὲ δπλίζονται
ὅλοι διὰ μαχαιρῶν, *περονίων* καὶ *κοχλιαρίων* ὅπως
ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν πτηνῶν, τῶν τετραπόδων καὶ
τῶν ἰχθύων, τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης σεσωρευμένων.
Ῥίγος ἠσθάνθη ὅταν εἶδον τεράστια τεμάχια τοῦ
ἀγγλικοῦ roast-beef. Νῦν δὲ καὶ δύο λέξεις περὶ τῆς
ἐνδυμασίας τῶν γυναικῶν. Ἡ Κυρία τοῦ συρμού εἶναι
ἀληθῶς ἀλλόκοτον πλάσμα. Ἐλπίζω ὅτι οὐδέποτε
θέλει ἐμφανισθῇ αὕτη εἰς τὴν πατρίδα μου. Κατὰ
δύο κυρίως μερῶν τῆς ἐνδυμασίας διαμαρτύρομαι,
κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς οὐρᾶς. Ἐν τοῖς χρόνοις
τούτοις, καθ' οὓς κινεῖται μεγάλως καὶ σοβαρῶς
τὸ ζήτημα περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν,
ἔπρεπεν ὑμεῖς οἱ ἄνδρες νὰ προβῆτε καὶ νὰ εἴπετε·
αἱ γυναῖκες οὐδὲν δικαίωμα ἔχουσι νὰ κατέχωσι
περισσότερον τόπον τῶν ἀνδρῶν. Καὶ τῶντι μία
πεπολιτισμένη Κυρία τοῦ συρμού κατέχει πεν-
τάκις τοῦ ἀνδρὸς τὸν τόπον· τὸ ὠραῖον φύλον ὠφείλει
νὰ ἦναι δίκιον. Ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν κεφαλὴν, ἐνόμιζον
κατ' ἀρχὰς ὅτι ἡ κόμη τῶν Ἀγγλίδων καὶ τῶν γυ-
ναικῶν τῆς Εὐρώπης ἐν γένει εἶναι μεγαλειτέρα τῆς
κόμης τῶν ἐν Ἰνδίας γυναικῶν· ἀλλὰ μοι εἶπον ὅτι
ὑπὸ τὰς κολοσσιαίας ταύτας τῆς κεφαλῆς πυραμί-
δας κρύπτεται μυστήριόν τι, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιδέχεται
λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν. Τὸ κατ' ἐμὲ αἱ τοῦ
αἰῶνός μας μεμορφωμέναι γυναῖκες ἠδύναντο νὰ δώ-
σωσιν εἰς τὸ μέλλον καλλίτερον δείγμα τῆς εὐφο-
ρίας τῆς κεφαλῆς των.

Μετ' ἀπορίας μου εἶδον ἐν Ἀγγλίᾳ πρᾶγμα, τὸ
ὁποῖον δὲν ἐπίστευον ὅτι ἤθελον εὑρεῖν, τὴν εἰς τάξεις
διαίρεσιν. Οἱ πλούσιοι μεταξὺ ὑμῶν εἶναι βραχυμᾶνες,
οἱ δὲ πτωχοὶ παρῖαι.

Ἐκτεταμένως ἐξεφράσθη ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος περὶ
θρησκευτικοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ βίου.

ΠΕΡΙ

ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ ΚΟΡΕΝΣΙΟΥ,

ΕΛΛΗΝΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΕΝ ΝΕΑΠΟΛΕΙ *)

(1558—1645.)

Ὁ ἀγγλικὸς χριστιανισμὸς, εἶπεν εἶναι πολὺ δειλός.
Μήπως τὰ ὕδατα τῆς αἰωνίου ζωῆς εἶναι τόσον ὀ-
λίγα, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νὰ στενεύσῃ τις τὰς διώ-
ρυγας, δι' ὧν βέουσιν, ὅπως τὰς καταστήσῃ βαθυ-
τέραις; Πολλάκις ἐγέλασα μετ' ὁμοῦ τὸν τρόπον, δι' οὗ ὀ-
μίλου πρὸς ἐμὲ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ αἱ Ἀγγλίδες. Περὶ
τοῦ μικροσκοπικοῦ βέουματος, ὑπερκαλεῖται Τάμεις
ἔλεγον· ἰδοὺ ὁ ποταμὸς μας, τοὺς μικροὺς λοφίσκους
ὠνόμαζον ὄρη.

Ἐν Ἰνδίᾳ ἔχομεν ὕψηλά ὄρη καὶ τὸν μέγιστον Γάγ-
γην ποταμὸν, καὶ ὅταν ἦλθον εἰς αὐτὴν τὴν χώραν
ἤμην βέβαιος ὅτι ἤθελον ἰδεῖν μικρὰ ἀντικείμενα.
Τὰς οἰκίας εὗρον πολὺ μικρὰς καὶ μετὰ τρόμου εἶδον
ὅτι οἱ οἰκοὶ τῆς ψυχῆς ἦσαν ἐτι μικρότεροι. Ἀπαραί-
τητοι εἶναι αἱ διχογνωμίαι ἐνθα ὑπάρχει ζωὴ, ἀλλὰ
διαμαρτύρομαι κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιπαθείας
καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὁ χριστιανικὸς βίος ἐν Ἀγ-
γλίᾳ εἶναι φύσεως μάλλον ὕλικῆς ἢ πνευματικῆς.
Πανταχοῦ ἡ προσπάθεια τοῦ λατρεύειν τὸν Θεὸν ἐν
ἐξωτερικαῖς μορφαῖς, ἐν τελεταῖς καὶ δόγμασιν· ὀλί-
γον συλλογίζονται ἐνταῦθα ὅτι τὸ πνεῦμα ἔχει ἀ-
νάγκην διανοητικῆς τροφῆς. . . Οἱ χριστιανοὶ λα-
τρεύουσι τὸν Θεὸν οὐχὶ ἐν πνεύματι καὶ ὡς πνεῦμα
ἀλλὰ προσκυνοῦσι μάλλον μίαν ἐνσάρκωσιν. Ὁ Θεὸς
δὲν ἔχει ἀνάγκην σαρκός, ὅπως ἐπιφανῆ καθότι εἶναι
πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν. Ὁ Χριστὸς
εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰν-
δὸς ἐφ' ὅσον πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν, εἶναι χριστιανός.

Ἐὰν ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγνότης, ἡ αὐταπαρνήσις, ἡ φι-
λανθρωπία ἦναι ἀρεταὶ χριστιανικαί, ἔπεται ὅτι ὁ-
που εὐρίσκονται εἶναι χριστιανισμός, ἀδιάφορον ἐὰν
ὁ ἔχων αὐτὰς καλεῖται Χριστιανός, Ἰνδός ἢ Μωα-
μεθανός. Ὅθεν προέρχεται ὅτι πολλοὶ Ἰνδοὶ εἶναι καλ-
λίτεροι χριστιανοὶ ἐκείνων, οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα
τοῦτο. . . Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διατριβῆς
μου εἶναι, ὅτι ἐν ᾧ ἦλθον ἐνταῦθα ὡς Ἰνδὸς ἐπι-
στρέφω εἰς τὴν πατρίδα μου ὡς ἀκλόνητος Ἰνδός.
Οὐδὲ μίαν δυσκολίαν παρεδέχθη, ἣτις νὰ μὴ προῦ-
πῆρχεν ἐν τῇ διανοίᾳ μου. Πολλὰ ἔμαθον, ἀλλὰ
πάντα μ' ἐνίσχυσαν εἰς τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέαν μου.
Ἡγάπησα ὁσημέραι καλλίτερον τὴν πατρίδα μου. Ὁ
ἀγγλικὸς πατριωτισμὸς ἀνέφλεξεν ὡς διὰ ἤλεκτρι-
σμοῦ τὸν πατριωτισμὸν μου. Ταυτοχρόνως ὅμως εἶ-
μαι καὶ συμπολίτης, καὶ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἡ Ἀγ-
γλία εἶναι, ὡς ἡ Ἰνδική, οἶκος τοῦ πατρός μου. Ἀ-
ποχαιρετῶ ὑμᾶς, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἔσεται ἀείποτε
παρ' ὑμῖν. Ὡς Ἀγγλία, μετ' ὅλα τὰ ἐλαττώματά σου
θὰ μοι εἶσαι πάντοτε ἀγαπητή!

(* Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.)

I. II.

Ὁ τι ὁ Ἰουβενάλης λέγει περὶ τῶν Ἑλλήνων, μέ-
χρι συκοφαντίας ἀποθαυμάζων τὸ παμμήχανον αὐ-
τῶν, ὅτι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἂν ἔλεγε εἰς τὸν Γραι-
κύλον νάναβη ἤθελεν ἀναβῆ, δὲν εἶνε κενὸν καὶ
ἔωλον ῥῆμα τοῦ Ῥωμαίου σατυρικοῦ, εἶπερ τις καὶ
ἄλλος αἰσθανομένου τὴν σπουδαίαν ἑλληνικὴν ἐπί-
δρασιν ἣτις ἔδωκεν ἀρχὴν εἰς τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο
Graecia capta ferrum victorem cepit. Ἐδύσεν ἡ ἑλ-
ληνικὴ Ἑλλάς τοῦ Δημοσθένους καὶ Ἀριστοτέλους,
ἀλλ' ἀνέτειλε πανελλήνιος ἢ μακεδονικὴ δυναστεία·
ἔπεσεν ἡ Ἑλλάς τοῦ Φιλοπολίτου καὶ Ἀράτου, ἀλλ'
ἀνωρθώθη ἐν αὐτοῖς τοῖς στέροισι τῆς νικητρίαις Ῥώ-
μης νικήτρια· ἠμαυρώθη ἡ Ἑλλάς τοῦ Χαμαρέτου
καὶ Ἀκομινάτου, ἀλλὰ δὲν ἀπεσθέθη, καὶ ἡ φαινο-
μένη τελευταία αὐτῆς ἀκτὶς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη λαμ-
πηδῶν τῆς ἐτι ἐσκοτισμένης Δύσεως. Ἐπῆλθον ἔπειτα
αἱ βαρεῖαι ἡμέραι καὶ ἀπανταχοῦ ὄνος καὶ μόχοι
καὶ τρόμος καὶ τετράκις ἑκατὸ δύσμοιροι χρόνοι.
Ἀλλὰ δὲν εἶχε μαρμαρωθῆ τοῦ Ἑλλήνου τὸ πῦρ, οὐδ'
ἐναρκώθη ἡ μεγαλοφυΐα, οὐδ' εὐρέθη εἰς ἀπορίαν ὁ
πενταπόρος. Δὲν ἔζησεν ὁ Ἕλληνας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ
μεσοχρονίῳ δουλείᾳ ζῶν ἀμυδρὰν καὶ ἑτερόφωτον,
ἐκ μόνων τῶν προγονικῶν ἀναμνήσεων τὸ φῶς προσ-
δεχομένην, ἀλλ' εἶχεν ἰδίαν ὑπαρξιν καὶ ἐδύνατο νὰ
εἶπῃ ἔργῳ μετὰ δάκρυ ἕως ναι, ἀλλὰ μ' ἐντροπὴν ὄχι.
Ὁ Ἕλληνας ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις κατισχύει αὐτῆς
τῆς εἰμαρμένης, δύναται τις εἰπεῖν, καὶ ὅπου τις ἀνα-
μένει δούλον σῶμα καὶ νωθρὸν κινεῖται χεῖρ ἥρωος,
ψάλλουσι χεῖλη ποιητοῦ, πάλαι καρδία εὐγενῆς καὶ
μεγαλόφρων καὶ ἐνεργεῖ νοῦς ἀκαταπόνητος ὑπὸ τῆς
συμφορᾶς, κεντριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ
παρελθόντος, ἐνθους πρὸ τῆς ἰδέας μελλούσης τάχα
ποτὲ εὐεστοῦς. Καὶ λοιπὸν ἂν δὲν ἦν πλέον πολι-
της, πλὴν ἀλλ' εἶνε ἀκόμη Ἕλληνας. Δὲν ἠδυνήθη νὰ
πομπίζῃ τὴν ἔμψυτον αὐτῷ ὄρμην πρὸς τὴν ἐλευ-
θερίαν τῆς δυναστείας ἢ βίαι, οὐδὲ νὰ προσθέσῃ τὸ
ἐνδομυχοῦν φῶς τῆς θρησκείας ἢ πνοῆ τῆς πίστεως,
οὐδὲ νὰ πομαράνῃ τὸ αἰσθημα τοῦ καλοῦ ἢ δουλικὴ
ἀνάγκη. Ἄν ἡ ἀνδρία ἀναδεικνύῃ αὐτὸν Λέοντα Καλ-
λέργην, ἢ θρησκεία τὸν χειροτονεῖ Δοσίθεον ἢ Εὐγέ-
νιον, ὁ νοῦς τὸν πλάσσει Νικηφόρον ἢ Μαυροκορδάτον,

*) Ἡ διατριβὴ αὕτη δημοσιεύεται ἐνταῦθα ἄνευ προσθηκῶν
καὶ διορθώσεων, ὡς ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ
«Βαρνασοῦ» κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 5 Δεβρίου ε. ε. Σ. Π. Δ.

ἡ φαντασία τὸν δημιουργεῖ Κορνάρου, Πανσέληνον, Θεοτοκόπουλον. Θαυμάζομεν τὸν ἥρωα, κλίνομεν τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ καλοῦ ποιμένου τοῦ τιθεμένου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἀλλὰ πόσον δὲν συγκινεῖ ἡμᾶς ἡ ἀθόρυβος μεγαλοφυΐα, ἡ εἰρηνικὴ φιλοπατρίξ τοῦ λογίου ἢ τοῦ καλλιτέχνου! Ἐνῶ μωκάται ἔξω ἡ καταιγίς καὶ ὑπὸ τὴν λαμπηδόνα τῶν κεραυνῶν διακρίνει τις μόνον θύματα ἱερὰ καὶ μάρτυρας ἐστεμμένους, γράφει αὐτὸς μὲ ὀφθαλμὸν ὑπόδακρον ἐντὸς τοῦ στενοῦ φροντιστηρίου ἡ ζωγραφίζει εὐλαβῆς τοῦ Σωτῆρος τὴν εἰκόνα, διὰ τὸ γένος ἐκεῖνος, οὗτος ὑπὲρ τῆς θρησκείας. Ἀλλ' ἐξ ἴσου τοῖς ποιοῦσιν ἐν τῇ μητρίδι κινουσι τὴν ἡμετέραν συμπάθειαν αἱ ὀρακτικαὶ ἐκεῖναι εὐφυΐαι, αἵτινες οὐδόλως ὀλιγωτέρας παρ' ἡμῖν τιμῆς εἶνε ἄξιαι νὰ τύχωσιν, ἐπειδὴ δὲν ἠρέσθησαν νὰ καταπονηθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀποκατερρήσεως, ἀλλ' ἠδυνήθησαν νὰ λαμπρυνθῶσιν εὐκλεῶς ἐν τῷ ἐλευθέρῳ καὶ μεγάλῳ κόσμῳ, συλλαμπρύνουσι τὴν γενέτειραν καὶ προσδοποιοῦσαι πρὸς τὴν εὐδοξίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀγνωσμένης καὶ τὰ οὐ προσήκοντα τότε πασχούσης γῆς τῶν πατέρων.

Ἰνα δὲ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφικὴν τῶν μέσων αἰώνων, εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέτασιν τῆς ὁποίας ἀφιερῶμεν ἀπὸ τινος χρόνου στιγμᾶς τινος ἀνεπαρκείας, ἀλλ' οὐχὶ τὰς ἡττον γλυκείας τῆς νεανικῆς ἡμῶν ἀσχολίας, εἶνε ἄξιαι λόγου πολλοῦ καὶ προσοχῆς οὐχὶ τῆς ἐπιπολαιότητος οἱ ἔξω τῆς ἑαυτῶν μεταχειρισάμενοι τὸν χρωστῆρα κατ' ἐκείνους τοὺς αἰῶνας Ἕλληνας. Εἶνε μάλιστα περίεργον ὅσον καὶ παραμυθητικόν, ὅτι πάντες οἱ ἐν τῇ ζῆνῃ ἀναφερόμενοι Ἕλληνας ζωγράφοι ἀνεδείχθησαν τοιοῦτοι, ὥστε νὰ λογιζόμεθα οὐχὶ ἐκ τῶν ὑστάτων ἐγκαυχημάτων τῶν χωρῶν ἐν αἷς διεβίωσαν καθ' οὗς χρόνους ἡ πατρίς αὐτῶν ἠναγκάζετο νὰ δέχηται τὰ παρὰ τῶν ἑλλήνων τραύματα, ἀλλ' οὐχὶ νὰ συλλέγη τοὺς ἀπὸ τῶν τέκνων στεφάνους.

Περὶ ἐνός τούτων τῶν ζωγράφων, τελείως παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦδε παρ' ἄξιαν ἀγνοηθέντος, θὰ λαλήσω σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν. Ἄν εὐρισκόμεθα ἐν Νεαπόλει καὶ μ' ἠθέλητε ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἤθελον ἀρκεσθῆ καλῶν αὐτὸν ἀπλῶς *Βελισσάριον*, ἀλλ' ἐναυθῆ τῶρα θεωρῶ ἐπ' ἀνάγκης νὰ προσθέσω ὅτι ἐπονομάζεται *Κορένσιος*.

Ὁ Βελισσάριος Κορένσιος λοιπὸν οὗτος ἐγεννήθη τῷ 1558, εἶνε δ' Ἕλληνας τὴν πατρίδα, ὡς μαρτυρεῖ ἢ τε περὶ αὐτοῦ παράδοσις καὶ ῥηταὶ ὁμολογίαι· ἐξ ἀνακριθείας δὲ ὀνόμασεν αὐτὸν ὁ μὲν Ἰταλὸς Eugenio, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Napoli Sacra, Νεαπολίτην, ὁ δὲ Paolo de Matteis Ἀλβανὸν¹⁾. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν εἰς τίνα τῆς δεδουλω-

¹⁾ Πρὸς τὰ χωρία ἀμφοτέρων παρὰ τῷ Domenici.

μένης Ἑλλάδος χωρῶν ἐγεννήθη διότι αἱ περὶ αὐτοῦ ἀπαντῶσαι εἰδήσεις εἶνε ἀσφαρεῖς ὅσον καὶ ὀλιγοσταί.

Ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἰταλικῆς ζωγραφίας ὁ Lanzi χαρακτηρίζει αὐτὸν ἀπλῶς ὡς Ἕλληνας τὴν ἐθνικότητά¹⁾. Ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ὁ Γάλλος A. Siret ἐν τοῖς πίναξιν αὐτοῦ²⁾. Καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συγγραφέων τοιαύτης ὕλης δὲν διευκρινίζουσι πλεῖστον τὰ περὶ τῆς πατρίδος, σημειοῦντες ἀπλῶς τὴν ἐξ Ἑλλάδος καταγωγὴν αὐτοῦ ὡς ὁ Γερμανὸς Fr. Kugler³⁾. Ὁ δὲ Ἰταλὸς βιογράφος τῶν νεοπολιτῶν καλλιτεχνῶν Βερνάρδος de Domenici λέγει περὶ τοῦ ἡμετέρου Βελισσαρίου ὅτι ἐγεννήθη ἐν τῇ περιφερῇ ἐκείνῃ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἧτις ἰδίᾳ ἐκλήθη Ἀχαΐα⁴⁾. Τὴν αὐτὴν δὲ Ἀχαΐαν ὀρίζει ὡς πατρίδα τοῦ Κορένσιου καὶ ὁ Ἰταλὸς Michelangelo Gualandi⁵⁾. Ἀλλ' ἔπειτα ἐπέρχεται, ἵνα πλείονα ἐπιφέρῃ σύγχυσιν, τὸ ἐπιτάφιον ἐπιγράμμα, ἀναγράφον τὸν Κορένσιον ὡς γόνον τῆς Ἀρκαδίας⁶⁾. Ἄν δ' ἐκ τῶν ἀορίστων τούτων καὶ συγκεχυμένων πρέπη τις νὰ τολμήσῃ νὰ προβῇ εἰς τίνα εἰκασίαν, ἡ ἡμετέρα εἶνε ὅτι ὁ Κορένσιος ἦτο Πελοποννησίος, ὡς ὑποδηλοῦσι μὲν αἱ λέξεις Ἀχαΐα καὶ Ἀρκαδία, διὰ τῆς πρώτης τῶν ὁποίων μάλιστα ἦτο γνωστὴ ἐπὶ τῶν προγενεστέρων χρόνων τῆς φραγκοκρατίας ἡ Πελοπόννησος, ἐπιβεβαιῶν δὲ αὐτὴ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἡ ἐξέτασις⁷⁾. Ὁ οἶκος δὴλα δὴ τῶν Κορένσιων, τοῦ ὁποίου ἀπαντῶμεν δύο κλάδους, τὸν μὲν ἐν Πελοποννήσῳ⁸⁾, τὸν δὲ ἐν Χίῳ⁹⁾, φαίνεται ὅτι εἶχε τὰς

¹⁾ Storia pittorica κτλ. Vol. II, p. 267.

²⁾ Tableaux historique des peintres κτλ.

³⁾ Fr. Kugler's Handbuch der Geschichte der Malerei seit Constantin dem Grossen. Dritte Auflage neu bearbeitet und vermehrt von Hugo Freiherrn von Blomberg. Leipzig 1867. B. III, S. 48.

⁴⁾ Vite dei pittori, scultori ed architetti Napolitani di Bernardo de Domenici. Napoli 1844.

⁵⁾ Pitture della cappella di S. Gennaro detta del Tesoro nella cattedrale di Napoli. Bologna. 1841. Σελ. 47, σημ. 6.

⁶⁾ Ἐν μὲν τῇ λατινικῇ ἐπιγραφῇ ex antiquo Argadum gene, ἐν δὲ τῷ ἑλληνικῷ ἐπιγράμματι Ἀρκακίη μὲν ἔφουσε (ἴδε καὶ κατωτέρω).

⁷⁾ Ὁ Βελισσάριος ἐπονομάζεται παρ' Ἰταλοῦς Corrente, Corensio, Correnzio καὶ Corenzi (Michelangelo Gualandi ἐνθ. ἀν). Καὶ ἑλληνιστὶ δὲ τὸν ὄνομα τῆς οἰκογενείας ταύτης φέρεται Κορέσσιος, Κορέσιος, Κορέσιος. Ἡμεῖς δὲ παρεδέχθημεν τὴν ἐπωνυμίαν Κορένσιος, ὡς αὕτη φέρεται ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐπιγράμματι τοῦ τάφου τοῦ Βελισσαρίου.

⁸⁾ Μεταξὺ τῶν ἐν ἔτει 1502, κατὰ τὰ ἔγγραφα τοῦ δήμου Βενετίας Λεονάρδου Λορεδάνου, ἐκ Πελοποννήσου καὶ Ἡπείρου εἰς Κεφαλληνίαν μεταναστευσάντων καὶ ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως μισθουμένων ἀρματωλῶν ἀναφέρονται καὶ Γεώργιος Κορέσιος καὶ Ἰωάννης Κορέσιος. Πρὸς τὰς, Ἑλληνικὰ Ἀνάκτορα τόμ. Α'. σ. 87.

⁹⁾ Εἶνε γνωστοὶ πολλοὶ Χίοι Κορέσιοι ἄνδρες λόγιοι, ὡς ὁ Ἰωάννης καὶ Μιχαὴλ (Κ. Σάββα, Νεοελληνικὴ φιλολογία, σελ. 201), ὁ Νικόλαος, Ἀντώνιος καὶ Λουκάς Κορέσιος (αὐτ.), ἄπαντες ἀκμάσαντες κατὰ τὸν 15. αἰῶνα μεσοῦντα καὶ τελευταῖα, καὶ πρὸ πάντων ὁ διάσημος Γεώργιος Κορέσιος, ἀκμάσας κατὰ τὸν 17. αἰῶνα (Κ. Σάββα, Νεοελλ. Φιλ. σ. 247 κ. ε.). Ἀναφέρονται δ' αὐτοὶ καὶ τινες ἀσημέτεροι Κρητες ταυτῶν μοι.

οἰκήσεις ἀρχαιότερον ἐν Πελοποννήσῳ, ὅθεν ἐξορμήσας κλάδος μετηνάστευσεν εἰς Χίον. Ἐπειδὴ δὲ ἂν ὁ ἡμέτερος ζωγράφος εἶχε πατρίδα τὴν Χίον, ἤθελε ῥητῶς ὀνομασθῆ ἡ πατρίς αὐτοῦ, καθόσον ἡ νῆσος αὕτη ἦτο διακεκριμένος γνωστὴ τοῖς Ἰταλοῖς, ὑπολείπεται πιθανότης, ἔχουσα σχεδὸν πάντα τῆς βεβαιότητος τὰ ἐγγύς, ὅτι ὁ Κορένσιος ὤρματο ἐκ Πελοποννήσου, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ διαστείλωμεν καὶ ὀρίσωμεν ἀσφαλῶς τοῦ ἐγεννήθη.

Αἱ περὶ τῆς πρώτης τοῦ Κορένσιου ἡλικίας εἰδήσεις εἶνε ὀλίγαι καὶ ἀπροσδιόριστοι· ἄλλως σχεδὸν πάντοτε μνησθέντες παρὰ τῶν βιογράφων ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀνέλαβον νὰ εἰκονίσωσι τὸν βίον, εἶχε γονεῖς τιμίους καὶ ἐναρέτους, ἂν δ' ὁ βιογράφουμένος ἦνε κοσμοϊστορικὸν πρόσωπον ὅτι ὄνειρα καὶ οἰωνοὶ προκνήγγειλαν τὴν γέννησιν αὐτοῦ, πάντοτε ὅτι πρῶτος εὐφυΐα προσδήλωσε τὸν ἐνσπάρξανον μέγαν ἐκείνου νοῦν. Ἀλλ' ἀληθῶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἀρχεται ἀπ' οὗ χρόνου ἐπέλθη ἐν αὐτῷ ἡ πάλα ἐκείνη ἢ ὁ μῦθος τοῦ Προδίκου ἐδραματούργησεν, ὅταν πλέον ἀνδρωθεὶς καὶ αὐτὸς ἐνεργῶν ἔλθῃ νὰ πραγματώσῃ ἐν τῇ πατρίδι τῶν ἀνθρωπίνων τὰς ἰδίας δυνάμεις καὶ νὰ λαλήσῃ ἰσότητος μετὰ τοῦ δαιμονίου ὡς ὁ Σωκράτης ἢ νὰ πυρπολήσῃ ἐκμανῆς τὴν Ῥώμην ὅπως ὁ Νέρων, νὰ καλλιτεχνήσῃ τὴν *Ἐκθρονον Παρθένον* ὡς ὁ Ραφαὴλ ἢ νὰ σφραγίσῃ τὸν ἀθῶνον ὡς ὁ παππὸς τῆς Διεθνούς. Καὶ ὅμως εἶνε παράδοξον πῶς εὐρίσκονται ἀνθρώπινοι φύσεις ἐν αἷς εἶνε συνηκαλισμέναι αἰτέρογενεῖς αὐταὶ ιδιότητες. «Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως, λέγει ὁ Γάλλος Charles Blanc¹⁾, ὅτι πάντες οἱ ζωγράφοι οἱ μεταχειρισάμενοι τὸν αὐστηρὸν τρόπον (manière forte) ἔσχον βίον ταρχώδη, μωθῶδη, πλήρη καταιγίδων, περιπετειῶν καὶ συμφορῶν. Ὁ Caravaggio, ὁ Σαλβατόρ Ρόζας, ὁ Κορένσιος, ὁ Φρακκατσάνης ὑπῆρξαν ἐναλλάξ καλλιτέχναι, συνωμόται, λησταί· ἔζησαν μετὰ τῆς δόξης καὶ τοῦ σκόλοπος.»

Καὶ ἀληθῶς τοιοῦτος ἐκτυλίσσεται πρὸς ἡμῶν ὁ βίος τοῦ Κορένσιου. Ἄν ἐπὶ τῆς ζωγραφίας ἐκείνης διαγελῶσιν αἱ δικαίαι ἐμπνεύσεις ἃς ἐδύνατο νὰ διεγείρῃ ὁ μαγικὸς τῆς Νεαπόλεως κόλπος καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς μακρᾶν δουλευούσης, ἀλλ' ὠραίας πατρίδος, ἡ πρᾶξις ὅμως ἐκείνη φανεροῖε μισαρὰν κακουργίαν, ὁποία μόλις ἐν τοῖς φοικτοῖς ὑπογελοῖς τοῦ παλατιοῦ τῶν δούκων ἐν Ἑνετίᾳ ἐδύνατο νὰ διαπραχθῆ. Ἀναμφιλέτως δ' ἐπέδρασαν ἐπὶ τὸν ἴσως ἐπικληθῆ πρὸς τὸ ἔγκλημα χαρκατῆρα τοῦ Κορένσιου ἡ μυστηριώδης ἐκείνη πόλις κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ διατριβὴν αὐτοῦ. Μετέβη δὲ εἰς Ἑνετίαν ὁ Κορένσιος

νεαρός ἐτι ὢν, συνοδευόμενος ὑπὸ τινος συνεταίρου τοῦ πατρικοῦ οἴκου, συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν ταύτην χάριν ἐμπορίας ἐπιδημοῦντος, ἐπιθυμῶν ἐγγύθεν νὰ θαυμάσῃ τὰς καλλονὰς καὶ νὰ μελετήσῃ τὰ μυστήρια τῆς τέχνης, τῆς ὁποίας ἐνωρίς εἶχεν αἰσθανθῆ τὰ γόητρα. Ἡ Ἑνετία ἐδύνατο νὰ παράσῃ τροφὴν ἱκανὴν εἰς τὴν διουῶ αὐτοῦ σύστασιν· ἐπήκει ἵνα ἀδύνη τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτοῦ αἶσθημα, ἵνα διαστρεβλώσῃ τὴν μοχθηρὰν αὐτοῦ φύσιν. Ἀλλὰ τῆς μὲν κακουργίας τοῦ Βελισσαρίου ἡ ἀνάπτυξις βραδύτερον ἐγένετο, παρακατιόντες δὲ καὶ ἡμεῖς θέλομεν τὰ κατ' αὐτὴν πραγματευθῆ. Εὐθὺς δὲ ἀμέσως εὐθεῖς ἐν μέσῳ νέου ἀποθαμβοῦντος ζωγραφικοῦ κόσμου, πάντη διακρούου τῆς τέως ταυτῶν μοι ἐνασχολήσεως, ἠσθάνθη ὁ ἐπηλὺς καλλιτέχνης ἀναθερμαινομένην τὴν φαντασίαν, ἵνα δὲ καλλιεργήσῃ δεόντως αὐτὴν, πολλῶν ἀριστοτεχνῶν δυνάμεων νὰ διαμφοσιδητήσῃ τὸν νεαρὸν μαθητὴν, ἐκείνος ἐξελέξατο τὸν Τιντορέττον. Πέντε ὅλα ἔτη λέγεται ὅτι ἐφοίτησεν ὁ Κορένσιος παρὰ τῷ περιφερῇ τούτῳ ζωγράφῳ, οὗ τινος ὁ τρόπος ἐπέδρασεν οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τὴν μέλλουσαν τέχνην τοῦ Ἑλλήνου ζωγράφου. Ἀπ' οὗ δὲ ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τοῦ Ἑνετοῦ ἀριστοτέχνου ὁ μὲν χρωστῆρ τοῦ Κορένσιου ἀπέκτησε ταχύτητα, ἡ δὲ χεὶρ σταθερότητα, ἡ δὲ φαντασία ἐπερρώσθη, δὲν ἐλησμονήσεν οὗτος τὴν πατρίδα, ἀλλὰ μετ' ἀπουσίαν ὅλης πενταετίας ἐπανῆλθεν αὐτόθι, πρόθυμος ὢν, ὡς φαίνεται, νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀναφέρουσι μάλιστα οἱ βιογράφοι αὐτοῦ¹⁾, ὅτι καὶ ἐξεπύνησεν ἐν αὐτῇ διατριβῇ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ζωγραφικὰ τινὰ ἔργα· ἀλλ' εἴτε διότι ὁ νεωτερίζων αὐτοῦ τρόπος δὲν ἦτο ἐν τῇ πατρίδι ἀνεκτός, μήπω εἰσαχθείσης τῆς ἰταλοελληνικῆς σχολῆς, εἴτε διὰ τὰς γενικωτέρας αἰτίαις ἃς καὶ ἀλλαχοῦ ἐν ὀλίγοις ἐξεθέσαμεν, αὐτὴν ἔλλειψιν, δῆλον ὅτι, μεγάρων πολυτελῶν καὶ βασιλικῶν πολυτελῶν καὶ μουσείων πολυπλοῦτων, ὁποῖα ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ καὶ κατὰ τὸν Βορρᾶν ἀψησάουλον παμπληθεῖς γραφίδας εἰς περισσὰ καλλιτεχνήματα τῆς τε θρησκευτικῆς καὶ τῆς θύραθεν ζωγραφίας²⁾, διὰ ταῦτα, λέγω, ἠναγκάσθη ὁ Κορένσιος νὰ καταλίπῃ τὴν γενέτειραν γῆν, ἐπιγράψας ἴσως εἰς τίνα τῶν πινάκων αὐτοῦ, ὡς τοῦτο λέγεται περὶ τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Ἰερωνύμου Κολλεόνη, Nemo propheta in patria³⁾.

Ἀπῆλθεν οὕτως ἐκ τῆς πατρίδος καὶ ἀπεδήμησεν εἰς Νεάπολιν, ἢν ἐξελέξατο ὡς τόπον τῆς μελλούσης αὐτοῦ διαμονῆς, πειθόμενος ἴσως εἰς τὴν φιλίαν καὶ τὰς σχέσεις ἰσχυρῶν αὐτόθι Ἑλλήνων ἐμπόρων,

¹⁾ Πρὸς τὰς Domenici, ἐνθ. ἀν.

²⁾ Παν. Δοξαρά, περὶ ζωγραφίας χειρῶν ἐκδομένων ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἐν Ἀθήναις. 1871, σελ. 7.

³⁾ Lanzi, Storia pittorica κτλ. Vol. III, p. 116.

ἐπειδὴ ἔκτοτε ἦτο ἀξία λόγου ἢ ἐν Νεαπόλει ἑλλη-
νική κοινότης, ἥτις ἐφθασεν εἰς ἀκμὴν περὶ τὰ τέλη
τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰ-
ῶνος. Ἰδίᾳ δὲ μνημονεύεται ὡς ὁ κυριώτατος τῶν
προστατῶν τοῦ Κορενσίου βαθύπλουτος καὶ δυνατός
Ἕλληνας ἔμπορος, Γεώργιος τῶνομα, ὅστις τὰ μέγιστα
συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐν Νεαπόλει ταχεῖαν ἀποκατά-
στασιν καὶ διάδοσιν τῆς φήμης τοῦ συμπολίτου
καλλιτέχνη.

Ἐδυνάστευον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν Νεα-
πόλει οἱ Ἰσπανοὶ, δεσποζόντες τῶν τε περιχώρων
καὶ τῆς Σικελίας καὶ Σαρδηνίας. ὑπὸ τὴν σιτιβαρὰν
τῶν Ἰσπανῶν ἀντιβασιλείων διοίκησιν, πρὶν εἶτι ὑπερ-
βολὴ καὶ βία προκαλέσασιν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Μα-
ζανιέλλου (1647), ἡ Νεάπολις ἀπήλασε τῶν ἀγαθῶν
τῆς εὐνομίας, οὐδ' ἔμενεν ἀμέτοχος τῆς ἐκτάκτου
καλλιτεχνικῆς ζωῆς, ἥτις ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις
ἐπλήρου ἄπασαν τὴν Ἰταλίαν ἀριστοτεχνῶν καὶ ἀ-
ριστοτεχνημάτων. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἐν τε
τῇ φιλολογίᾳ καὶ ταῖς καλαῖς τέχναις δὲν διεκρίθη
κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας τοσοῦτον ἡ Νεάπολις, ὅσον
ἀναλόγως ἄλλαι καὶ μικρότεραι καὶ ἀσθενέστεραι
πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' οὐχ ἦττον κέκτηται ἰδίαν
ζωγραφικὴν σχολὴν, ἥτις μάλιστα τότε κυρίως ἐ-
μορφώθη καὶ ἀνεδείκνυε τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν
ἀποτελούντων αὐτήν, ὅτε ὁ Κορενσίος μετέβη εἰς
Νεάπολιν. Ἡκμαζόν τότε αὐτόθι ὁ Giuseppe Ribera,
ὁ διὰ τὴν Ἰσπανικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν ἐπιλεγόμε-
νος Spagnoletto, ὁ Giambattista Caracciolo, ὁ ἱππό-
της Massimo, ὁ Santafede, ὁ Desiderio καὶ ἄλλοι
πολλοὶ κατώτεροι ζωγράφοι. Ὅποιοι τινὲς ἦσαν οἱ
ἄνδρες οὗτοι; Ἡμέραν τινὰ ὁ ἐπιφανέστατος αὐτῶν,
ὁ Ribera, εἶχε φθάσει εἰς Ἰσπανίαν πτωχὸς καὶ γυ-
μνός, pobre y desnudo, ὡς λέγει Ἰσπανὸς συγγρα-
φεὺς ¹⁾, καὶ ὁμοίως τότε μόνον ἐφ' ἀμάξης διέτρεχε
τὰς ὁδοὺς τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ
συνηνοῦντο οἱ εὐγενέστατοι τῶν καστελλανῶν εὐπα-
τριδῶν ²⁾. Αἱ δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς σχέσεις αὐτοῦ
ἦσαν γνωσταὶ καὶ ἡ ἐπιρροὴ μεγάλη. Ἐπ' ἴσης ἔχαι-
ρον ὑπόληψιν ἐν τῷ τόπῳ ὁ Caracciolo καὶ σχεδὸν
πάντες οἱ προμνημονευθέντες ζωγράφοι καὶ τῶν τα-
πεινότερων δ' εἶτι τινὲς ἦσαν ἄξιοι λόγου, ὡς ἐπὶ παρα-
δείγματι ὁ Desiderio, διάσημος ὢν ἐν τῇ ζωγρα-
φίᾳ τῶν ἀπόψεων (prospettive). Ἀφικόμενος
λοιπὸν εἰς Νεάπολιν ὁ Κορενσίος εὗρεν ἐσηματι-
σμένας ἤδη ὑπολήψεις καὶ καλλιτέχναις γνωστοῦς
μὲν διὰ τὴν τέχνην αὐτῶν, ἰσχυροὺς δὲ διὰ τῆς τῶν
δυνατῶν προστασίας. Ἀλλ' ἐκεῖνος, καίπερ ξένος ὢν
ἐν τοιαύτῃ μεγαλοπόλει καὶ ἐπὶ μόνῃς τῆς προστα-

¹⁾ Cean Bermudez, Diccionario de los mas illustres profes-
sores. Madrid. 1800.

²⁾ Charles Blanc, ἐνθ. ἀν.

σίας τοῦ ῥηθέντος Γεωργίου ἐπεριδόμενος, κατώρ-
θωσεν οὐ μόνον νὰ λάβῃ ἐνωρὶς ἐντιμον μεταξὺ τῶν
ἐν Νεαπόλει ζωγράφων θέσιν, οὐ μόνον νὰ ἐλκύσῃ
πληθὺν ἐργασίας τοσαύτην ὅσην αὐτὸς μόνος ἐδύνατο
νὰ διεξαγάγῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ δεσπόσῃ, νὰ παρασκευάσῃ
ἑαυτῷ ἀληθῆ βασιλείαν, μάλιστα τυραννίδα, ὡς ὀρ-
θῶς ἐκφράζεται ὁ Lanzi, ἐπὶ τῶν ἐν Νεαπόλει ζω-
γράφων τὸ μὲν διὰ τῆς ὑπολήψεως, τὸ δὲ διὰ τῆς
προσπονήσεως, τὸ δὲ καὶ διὰ τῆς βίας. Ἴνα δὲ ἐπι-
τύχῃ τοῦτο, ἐθεώρησε λυσιτελεῖς νὰ προσλάβῃ μὲν οἴ-
ονοι συμμάχους τοὺς διασημοτάτους καὶ θρασυτά-
τους τῶν προμνημονευθέντων καλλιτεχνῶν, νὰνα-
λάβῃ δὲ οἴονοι τὴν προστασίαν ἄλλων τινῶν καὶ πρὸ
παντὸς νὰ ἐπιδείξῃ δύναμιν καὶ σιδηρὰν θέλησιν.
Καὶ ἀληθῶς ἰδοὺ χεῖρα φιλίας, ἂν δυνάμεθα νὰ ὀνο-
μάσωμεν οὕτω συνένωσιν σκοποῦσαν μόνον τὸ κέρδος
καὶ τὴν καταπίεσιν τῶν ἀσθενεστέρων, πρὸς τὸν Ri-
bera καὶ τὸν Caracciolo, ἐγένετο κύριος τοῦ πεδίου.
Ὁ λοιπὸς ὄμιλος τῶν ἐν Νεαπόλει ζωγράφων ἡ περι-
έμενε νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπίνευσιν ἵνα κερ-
δήσῃ τὸν ἄρτον αὐτοῦ ἢ ὄφειλε νὰ τρέμῃ τὴν δύ-
ναμιν καὶ τὸν δόλον τοῦ Κορενσίου. Πᾶσαι αἱ ἐπι-
κερδαῖς παραγγελίαι ὄφειλον εἰς αὐτὸν νὰ συνέρχων-
ται, τὰς δὲ λοιπὰς, ὅσας ἐθεώρει μικροῦ λόγου ἀ-
ξίας καὶ ἀνεπικερδαῖς, ἀνέθετεν εἰς τὸν μὲν ἢ τὸν δὲ
τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐξηρητημένων ζωγράφων, οἵτινες ἀπε-
τέλουν ἀληθῆ αὐλὴν περὶ αὐτὸν, ἐπιχρίων οὕτω
μὲ ὀλίγον μέλι τοὺς ἐντεταμένους χαλινοὺς, δι' ὧν
ἐκράτει ὑπόζυγον εἰς τὸ ἄρμα τῆς δυναστείας αὐτοῦ
σύμπαντα τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον τῆς Νεαπόλεως.
Διὰ τοῦτο δὲ οὐδ' εἶνε ὀλίγοι οἱ ἀναφερόμενοι μα-
θηταὶ τοῦ Βελισσαρίου, ὁ Μάξιμος Stanzioni, ὁ ὀ-
νοῦφριος di Leone καὶ ὁ καλλιτεχνικώτερος ἀδελφὸς
αὐτοῦ Ἀνδρέας, ὁ Σικελὸς Μιχαὴλ Regolia, μιμη-
θεὶς τὸν διδάσκαλον ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τῶν φυσιο-
γνωμιῶν καὶ περὶ τὴν πύχωσησιν, ὁ ἀτυχὴς Luigi
Rodrigo, περὶ οὗ κατωτέρω, καὶ ἄλλοι ἀσημότεροι,
ὧν τινες ἐννοήσαντες ὅτι δὲν εἶχον κληθῆ διὰ τὴν
ζωγραφίαν ἐγκαίρως παρήτησαν αὐτήν, τραπέντες
ἐπ' ἄλλα ἔργα. Οἱ μαθηταὶ οὗτοι ἐβοήθηον τὸν Κο-
ρενσίον, ἄλλος ἄλλοτε, ἐργαζόμενον. Ῥητῶς δ' ἀ-
ναφέρεται ὅτι εἶχε συνεργᾶτην τὸν Desiderio, ὃν ἀ-
νωτέρω ἀνεφέραμεν, εἰς ὃν ἀνέθετεν ἰδίως τὴν διευθε-
τησιν τῶν ἀπόψεων ἐν τοῖς τοπίοις (vedute) ὅσα ἐ-
ζωγράφετο ¹⁾.

Διὰ τοῦτο ὁ Ἰταλὸς βιογράφος, ἀπαριθμῶν τὰ ἔργα
τοῦ Βελισσαρίου, ὁσάκις εὕρισκε ἐν αὐτοῖς ἀσθένειαν
καὶ ταπεινότητα, ἀποδίδει συνεχῶς αὐτὰ εἰς τοῦς
μαθητὰς αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οὕτω, λαμβανόμενης ὑπ'

¹⁾ Πρὸς. D o m e n i c i ἐν βιογραφίᾳ Κορενσίου.—L a n z i,
Storia pittorica, V. II, p. 266.

ὄψιν τῆς συνεργασίας τῶν πολλῶν τοῦ Κορενσίου
μαθητῶν, μένει οὐχ ἦττον καὶ πάλιν ἄξιον θαυμα-
σμοῦ τὸ σχεδὸν ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ζωγραφημά-
των αὐτοῦ. Ὄρθῶς λέγει ὁ Domenici, ὅτι τοσαῦτα
εἶνε τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ ζωγράφου τούτου, ὡς
δὲν φάνεται πιστευτὸν ὅτι ἐδυνήθη εἰς μόνος ἀνὴρ
νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοσαῦτα ἔργα, ὅσα τέσσαρες τα-
χεῖς ζωγράφοι μόλις ἤθελον δυνηθῆ ἐν κοινῇ συνερ-
γασίᾳ νὰ διεξαγάγωσιν. Ἐπ' ἴσης ὁ Lanzi λέγει περὶ
αὐτοῦ ὅτι εἶχε φύσει γονιμότητα ἰδεῶν καὶ ταχύτητα
χειρῶν, ὥστε ἐδυνήθη ἴσως νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸν δι-
δάσκαλον αὐτοῦ, τὸν Τιντορέττον, κατὰ τὸν τερά-
στιον ἀριθμὸν τῶν ζωγραφῶν καὶ τὴν δαψίλειαν. Ὁ
αὐτὸς προστίθει περὶ τοῦ ζωγραφικοῦ τρόπου τοῦ
Κορενσίου, ὅτι ἂν δὲν δύναται νὰ παρομοιωθῇ πρὸς
τὸν Τιντορέττον, πρὸς ὃν οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἔνετοι ἐδυ-
νήθησαν νὰ ἐξισωθῶσιν, ὑπῆρξεν ὁμοίως ἐντεχνος αὐ-
τοῦ μιμητής. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ τρόπος αὐτοῦ
μεταίχε τῆς ἐνετικῆς σχολῆς, ἰδίᾳ τοῦ Τιντορέττου,
ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ S. Anna
di Palazzo πίνακος αὐτοῦ, παριστῶντος τὴν ἁγίαν
Τριάδα ἐν μέσῳ φωτεινῶν νεφῶν, κάτωθεν δὲ τὸν
ἁγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν καὶ τὸν ἁγιον Φραγ-
κίσκον τοῦ Assisi ¹⁾ εἶνε δὲ τοῦτο ἐν τῶν πρώτων τοῦ
Κορενσίου ἔργων. Διὰ τῆς ἀσκήσεως ὁμοίως καὶ τοῦ
χρόνου ἀπεμακρύνθη βαθμηδὸν τῆς ἐνετικῆς σχολῆς,
καίτοι οὐχὶ τελῶς, καὶ ἠκολούθησε τρόπον κατὰ
πολλὰ ἀνάλογον πρὸς τὸν τοῦ ἀρπινάτου ἱππότη
Giuseppe Cesari ¹⁾. Ἀλλ' οὐχ ἦττον ὡς τρόφιμος
τῆς ἐνετικῆς σχολῆς εἶχε μεγάλην ἀξίαν, ἐνότητα
καὶ δύναμιν τοῦ χρωματισμοῦ ἐν ταῖς ἐλαιογραφί-
αις, ἀλλ' ἔνεκα πλεονεξίας ἀνελάμβανε μᾶλλον με-
γάλας τοιχογραφίας, αἵτινες διακρίνονται διὰ τε τὴν
ἐν συνόλῳ καλὴν ἐντύπωσιν ἢ ἐμποιοῦσι καὶ τὸ ἐπι-
μελετημένον καὶ οὐχὶ σπανίως ἀκριβές τῶν με-
ρῶν ²⁾. Ὁ Γάλλος Siret ³⁾, χαρακτηρίζων αὐτὸν δι'
ὀλίγων λέξεων, ἀποδίδει αὐτῷ πλουσίαν φαντασίαν
καὶ μεγάλην εὐχέρειαν, ποικιλίαν, ἐνέργειαν ἀρκετὴν
καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τὰς τοιχογραφίας. Ὁ δὲ Paolo
de Matteis ἀποκαλεῖ αὐτὸν καλὸν ζωγράφον, ἀλλ'
ἀνώμαλον, ζωγραφούντα ἔργα ἄριστα καὶ ἔργα τα-
πεινά. Ὁ δὲ Γερμανὸς Burckhardt ⁴⁾ διὰ βραχυτάτων
ἐπονομάζει τὸν Κορενσίον αὐτοσχεδιστὴν πάντοτε
μὲν ἐρρωμένον, συχνὰ δὲ καὶ ἄγριον. Ὁ δὲ Γάλλος

¹⁾ ὡς μιμητὴν τοῦ ἀρπινάτου ἱππότη σημειοῖ τὸν Κορεν-
σίον καὶ ὁ Siret (ἐνθ. ἀν.), πρὸς δὲ καὶ ὁ Paolo de Matteis
(παρὰ τῷ Domenici.)

²⁾ L a n z i, Storia pittorica, V. II, p. 267.

³⁾ Ἐνθ' ἀνωτέρω.

⁴⁾ Der Cicerone. Eine Anleitung zum Genuss der Kunst-
werke Italiens von Jacob Burckhardt. III. Malerei. Leipzig.
1869, σελ. 1018.

Henri Delaborde ¹⁾ εἶτι κατηγορηματικώτερον προ-
διορίζει τὸν ἡμέτερον ζωγράφον ὡς πνεῦμα ὑπερφυ-
σικὸν καὶ ἡμελημένον μέχρι τοῦ γελοίου, ψυχὴν ἄ-
πληστον δι' ἣν ἡ τέχνη εἶχεν ἀξίαν μόνον καθ' ὅσον
προεμήθευε τὸν πλοῦτον. Τέλος ὁ Κορενσίος, κατὰ τὸν
Domenici, ὑπῆρξεν ἀληθῶς θαυμασίος ζωγράφος κατὰ
τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν δαψίλειαν τῶν ἔργων αὐτοῦ,
τὴν ποικιλίαν τῶν ἐφευρέσεων, τὴν εὐστοχίαν τῶν
συνθέσεων, τὸ σχέδιον καὶ τὸν χρωματισμὸν. Ἀλλ'
ἰδίᾳ ἄξιον λόγου εἶνε κατ' αὐτὸν τὸ πλῆθος τῶν
προσώπων, ἅτινα ἐπὶ τινῶν τῶν ἔργων τοῦ Κορεν-
σίου ὑπερβαίνουσι τὰ ἑκατό. Πόσας δὲ δυσχερεῖας ἔ-
χει καὶ πόσῃ ἅμα ἐμποιοῖ ἐντύπωσιν, ἐπιτυχουσα,
ζωγραφία ἐφ' ἧς ὑπάρχουσι πολλὰ πρόσωπα δύνα-
ται νὰ ἐννοήσῃ εὐκόλως καὶ ὁ μὴ ἰδὼν τοιαῦτα ἔργα,
ὅταν φαντασθῇ ὅπόσων διαφορῶν φυσιογνωμίας, ὀ-
πόσης ποικιλίας στάσεων καὶ θέσεων, ὀπόσης ἀπο-
πτικῆς θεωρίας καὶ ἐφαρμογῆς ἔχει ἀνάγκη ὁ ἐπι-
χειρῶν εἰς τοιαῦτα μεγάλα ἔργα. Καὶ στεροῦνται μὲν
τινα τῶν ἔργων τοῦ Κορενσίου τῆς ἀκριβείας καὶ
εὐγενείας ἐκείνης, ἧς ἡ ἑλλειψίς ἔδωκεν ἀφορμὴν
εἰς τὸν ἱππότην Massimo νὰ ποφανθῇ περὶ αὐτοῦ
ὅτι εἶνε ζωγράφος δαψιλῆς μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκλε-
κτός, ἀλλ' οὐχ ἦττον ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν παμ-
πληθῶν ἔργων αὐτοῦ πολλὰ ἀξία πολλοῦ λόγου,
λαμπρὰ, τεχνικώτατα, μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιν-
τορέττου ἢ ὑπὸ τοῦ Κορενσίου ἐζωγραφημένα, κατὰ
τὰς συνεχεῖς ἐκφράσεις τοῦ Domenici. Ταῦτα δὲ κα-
θιστῶσιν αὐτὸν ἄξιον νὰ ἐναριθμηθῆται ἐν τοῖς ἐντί-
μοις καλλιτέχναις καὶ νὰ φέρῃ, κατὰ τὴν γνώμην
τῶν Ἰταλῶν ²⁾, τιμὴν εἰς τὴν νεαπολιτικὴν καὶ τὴν
ἰταλικὴν ἐν γένει γραφικὴν, τιμὴν, ἧς μέγα μέρος
δικαιοῦται νὰξιώσῃ καὶ ἡ ἡμετέρα πατρίς.

Καὶ τοσαύτη μὲν ἡ πληθὺς, τοιοῦτος δὲ ὁ χαρα-
κτὴρ τῶν ἔργων τοῦ Βελισσαρίου Κορενσίου. Ἡ δὲ
περιγραφή, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μόνῃ ἡ ἀπαριθμησις
αὐτῶν εἶνε ἐκ τῶν δυσχερεστάτων, διότι δὲν ὑπάρ-
χει, δύναται τις εἰπεῖν, ἐκκλησία, δὲν ὑπάρχει σχε-
δὸν δημόσιον καὶ πολυτελὲς οἰκοδόμημα τῶν χρό-
νων ἐκείνων ἐν Νεαπόλει, τολμῶμεν εἰπεῖν καὶ ἐν
τοῖς περιχώροις, ὅπου νὰ μὴ σώζωνται ζωγραφίαι
τοῦ Κορενσίου. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πλὴν τῶν σω-
ζομένων εἰργάσθη ὁ ἀνὴρ, ἅτινα ἡ ἐφθάρησαν ὑπὸ
τοῦ χρόνου ἢ καὶ ὄλως ἐξέλιπον τὸ μὲν διὰ τὰς ἀτ-
μοσφαιρικὰς ἐπιρροίας, τὸ δὲ διὰ τυχαία συμβάντα,
ὡς πυρκαϊὰς καὶ τὰ τοιαῦτα. Οὕτως ἀναφέρονται
τοιαῦται ζημίαι συμβᾶσαι εἰς ἔργα τοῦ Κορενσίου ἐν
ταῖς ἐκκλησίαις S. Trinità degli Spagnuoli, ἐν τῇ

¹⁾ Charles Blanc etc. Φυλλ. 128—129 (Domeniquin par M.
Delaborde), σελ. 12.

²⁾ Πρὸς. τὸ χωρίον τοῦ Eugenio παρὰ τῷ Domenici.

Madonna di Piedigrotta, ἐν τῷ S. Domenico Maggiore, μάλιστα δὲ ἐν τῷ S. Severino e Sosio, ὅπου ἐλόκληρος θόλος πλήρης εἰκόνων τοῦ Βελισσαρίου κατέπεσαν ἐκ σεισμοῦ τῷ 1731, καὶ ἀλλαχοῦ. Διὸ πολλάκις ἀναφέρονται ἀνασκευαὶ τῶν εἰκόνων αὐτοῦ, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σωζομένων ἐτι γίνεται κατὰ δὴλος παλαιότερα ἢ νεωτέρα ἀνασκευὴ εἴτε διὰ τὸ νεουργῆν τῶν χρωμάτων εἴτε δι' ἰδίας ἐπιγραφὰς φανερούσας τὸ πρᾶγμα. Οὕτως ἐν τῷ λειψανοφυλακείῳ τῆς ἐκκλησίας S. Annunziata ὑπάρχουσι περὶ τὰς 13 μεγάλαι τοιχογραφίαι καὶ πολλαὶ μικρότεραι, ἔργα τοῦ Κορενσίου, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐπὶ μιᾶς τούτων ἐπιγραφὴ Belissarius Corrensensis fecit Ann. MDIC. Αὐταὶ δὲ ἀνεσκευάσθησαν ἐν ἔτει 1701 ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου de Caro κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν Laurentius de Caro instauravit Ann. MDCCI. Ἄλλ' οὐχ ἤττον καὶ ἡ ἀμέλεια τῶν ἀνθρώπων συνέτεινεν εἰς βλάβην πολλῶν τῶν εἰκόνων αὐτοῦ. Οὕτως ἰδρυθέντος ναυτικοῦ λυκείου ἐν τῇ παλαιᾷ μονῇ τῶν ἁγίων Σεβηρίνου καὶ Σωσίου, ἐν τῇ πολλὰ τοῦ Κορενσίου ἔργα ὑπῆρχον, οἱ ἐν αὐτῷ μαθηταὶ εἶχον μεγάλως φθειρῆς τὰς ζωγραφίας τοῦ Ἑλληνος καλλιτέχνου, ἐπιγλύπτοντες δι' ἡλῶν καὶ ἄλλων ἐργαλείων τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Τοιαῦται ὅμως βεβηλώσεις ἐμποιοῦσιν αἰσθησιν εἰς τοὺς εἰδότες, θεομῶς δὲ καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ψέγονται ὑπὸ τοῦ Stanislas d'Aloe ¹⁾).

Ἄλλὰ καίτοι τοσοῦτοι συνέβησαν περὶ τὰ ἔργα τοῦ Κορενσίου ἐπηρεασμοί, μένουσι πάλιν ταῦτα περαιτέρω ὑπολογισμοῦ. Οὐχὶ ἀνακριβῶς, ἀλλὰ σχεδὸν κατ' ἀκριβῆ κυριολεξίαν πλεον ἢ ἅπαξ ἀποκαλεῖ αὐτὰ ὁ Domenici ἀναριθμητά. Ἀποκάνει τις ἀληθῶς ἐν Νεαπόλει ἂν θελήσῃ ἐξ αὐτοψίας νὰ ἴδῃ οὐχὶ βεβαίως πάσας, ἀλλὰ τὰς κυριωτάτας τῶν ζωγραφῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπ' ἴσης ἀληθῆς εἶνε ὅτι ἐνῶ ἀνύποπτός τις περιεργάζεται οἰκοδόμημα, ὅπου οὐδ' ἐνθυμεῖται τὸν Κορενσίον, βλέπει πολλάκις τὸν φλύαρον ὀδηγόν, δακτυλοδεικτοῦντα μίαν ἢ μᾶλλον πολλαὶ ζωγραφίας καὶ ἐπιπροσθέτοντα πρὸς ἀνακῆρξιν τοῦ καλλιτέχνου· Belisario; fu Greco. Οὐδ' εὐχερῆς οὐδὲ σκόπιμον νομίζομεν νὰ παριθμησώμεν ἐν ταῦθα ἅπαντα τὰ γνωστά ἔργα τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου, φοβούμενοι ἄλλως μὴ πάθωμεν τὸ ἀναπόφρευκτον ἐκεῖνο εἰς ὃ ὑπόκειται ὁ ἀναλαμβάνων τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ οὐδ' ὁ Domenici διέφυγε, μὴ δώσωμεν ὅλα δὴ εἰς τὴν λεπτομερῆ τῶν ἔργων αὐτοῦ περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν μορφήν καταλόγου χρησίμου μόνον πρὸς τὴν παραχρῆμα καὶ ἐξ αὐτοψίας ἐπίσκεψιν τῶν ἔργων καὶ μελέτην. Διὰ τοῦτο παρα-

πέμποντες περὶ τῶν ταπεινότερων ἔργων εἰς τὸν Ἰταλὸν βιογράφον, ἀνακεφαλαιοῦντες δὲ μόνον τὰ περὶ αὐτῶν, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ συμπληροῦμεν ἐξ ἰδίας ἐπιγνώσεως ὅσα τυχὸν ἐκεῖνος ἠγνόησεν ἢ παρέλειψε.

Καὶ πρῶτον, ὡς ἀνεφέραμεν πῶς καὶ ἀνωτέρω, τὰ ἐλαιογραφήματα τοῦ Κορενσίου εἶνε ὀλίγα, οὐχὶ διότι ταῦτα ἀπῆλθον πλείονα ἀξίαν, ἀλλὰ διότι προετίμα μεγάλας παραγγελίας τοιχογραφῶν ὡς ἐπιτηδειότερας πρὸς χρηματισμὸν, εὐχαρίστως καταλείπων εἰς ἄλλους ζωγράφους τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐλαιογραφῶν ἐνθα ἐκεῖνος ἐτοιχογράφει, τὸ μὲν ἵνα αὐξάνηται ἡ ἰδίᾳ φήμη, ἂν οἱ συνεργαζόμενοι ζωγράφοι ἦσαν ἐκ τῶν διασήμων, τὸ δὲ ἵνα κρατῆ μεταρσίους ἀπὸ τῆς θελήσεως αὐτοῦ καὶ ὑποστηρίξεως τοὺς ταπεινότερους. Ἄλλως αἱ ὀλίγα ἐλαιογραφία αὐτοῦ δεικνύουσιν ἐπιμελῆ καὶ ἄξιον χρωστήρα μετέχοντα τῆς ζωηρότητος τῆς ἐνετικῆς σχολῆς. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ προμνημονευθέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ S. Anna πίνακος ἀξιολογηθέντος εἶνε ἡ ἐλαιογραφία αὐτοῦ ἢ παριστώσα τὸν εὐαγγελισμὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Pietà de' Turchini, μάλιστα δὲ ἡ ἐν τῷ S. Filippo Neri de' Gerolomini, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ (cappella) τῶν Θεοφανείων, εὐρισκομένη ἐπὶ ἱστοῦ (tela) ἐλαιογραφία ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων. Τὸ μέσον τῆς εἰκόνος ταύτης κατέχει ἡ θεομήτωρ κρατοῦσα τὸν Ἰησοῦν· προβαίνει δὲ πάντων τῶν ἄλλων μάγων γέρον πολιοῦριξ, ἐπιλαμβανόμενος τοῦ ποδὸς τοῦ μικροῦ Ἰησοῦ καὶ κατασπαζόμενος αὐτόν. Περίστανται δ' ἕτεροι μάγοι παρουσιάζοντες δῶρα. Καὶ ἅπαντα μὲν ἡ εἰκὼν αὕτη, ἀλλ' ἰδίᾳ, τό γε καθ' ἡμᾶς, ὁ γέρον μάγος ἐμποιοῦσιν ἀρίστην ἐντύπωσιν. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Σεβηρίνου καὶ Σωσίου ἐπ' ἴσης σώζονται δύο πίνακες τοῦ Κορενσίου, ὧν ὁ μὲν παριστᾷ τὴν ἀποκαθῆλωσιν τοῦ Σωτῆρος, ὁ δὲ τὴν Παρθένον ἐν δόξῃ ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ταῦτα ἐπαινοῦνται μεγάλως, καὶ μάλιστα τὸ δεύτερον, διὰ τὸ μεγαλοουργῶν τῆς συνθέσεως καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ σχεδίου καὶ τοῦ χρωματισμοῦ. Ἀξιόλογος ἐλαιογραφία ἐπὶ πίνακος εἶνε καὶ τὸ ἐν τῷ ἐθνικῷ (πρῶην βουρβωνικῷ) μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως μόνον σωζόμενον ἔργον τοῦ Κορενσίου, παριστῶν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν ἐκ Γαλικίας ἐφιππον καὶ φυγαδεύοντα τοὺς Σαρακηνούς ¹⁾. Ὁ πίναξ οὗτος ἔχει καλλίστην σύνθεσιν, τὸ δὲ ζωηρὸν καὶ ὡσεὶ πρόσφατον τοῦ χρωματισμοῦ αὐτοῦ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὴν ἐνετικὴν σχολήν. Ἄριστα δὲ εἶνε ἐξωγραφημένος ὁ ἐπὶ τῶν δύο μόνων ὀπισθίων ποδῶν ἱστάμενος καὶ ἔμπνοος

¹⁾ Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς νεαπολιτικῆς σχολῆς τοῦ ἰδ'· ἰ.ε. καὶ ἰστ'. αἰῶνος ὑπ' ἀρ. 26. Βρβλ. Guida del museo nazionale di Napoli, 1871, σ. 101.

ἀληθῶς φαινόμενος ἵππος τοῦ ἁγίου, ὑπὸ τὰς ὀπλάς τοῦ ὁποίου κείνται χαμαὶ πτώματα τῶν ἀπίστων καὶ ἄλλοι ἐκπνέοντες. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται περὶ τοῦ πίνακος τούτου ὁ Stanislas Aloe, πάλαι γραμματεὺς τοῦ μουσεῖου καὶ διευθυντῆς τῆς νομισματικῆς αὐτοῦ συλλογῆς, ἐν τῷ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καταλόγῳ τῆς πινακοθήκης τοῦ μουσεῖου ¹⁾: «Πίναξ ἄξιος λόγου διὰ τὸ καλὸν σχέδιον καὶ τὴν ἀξιόλογον σύστασιν τῆς συνθέσεως καὶ διὰ τὸ ζωηρὸν καὶ χαροπὸν τοῦ χρωματισμοῦ.» Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε ὅτι ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκεῖνω ²⁾ ἀναφέρεται καὶ ἑτέρα εἰκὼν ἐπὶ ἱστοῦ, παριστώσα τὴν προσκύνησιν τῶν Μάγων, ὡς ἔργον τοῦ Κορενσίου, ἐφ' οὗ ἐκφράζει ὁ συντάκτης τοῦ καταλόγου ἀμφιβολίας μὴ τυχὸν εἶνε ἀντίγραφον. Ἐλαιογραφία τοιαύτη ὑπὸ τὸν ὄνομα τοῦ Κορενσίου δὲν σώζεται σήμερον ἐν τῷ μουσεῖῳ ἐκεῖνω, ὥστε ἡ ἐξεβλήθη, ἀναγνωρισθείσης τῆς νοθείας αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ἀπεδόθη εἰς τινα ἄλλον ζωγράφον τοῦ νεαπολιτικοῦ τρόπου. Καὶ αὐταὶ μὲν εἶνε αἱ ἐλαιογραφίαι τοῦ Κορενσίου, ὀλίγα οὖσα τὸν ἀριθμὸν· τὰς δὲ ἐντοιχίους αὐτοῦ γραφὰς πλὴν τῶν κυριωτάτων ἐν περιλήψει θάναφῆρωμεν διὰ τὸ πλῆθος, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν.

Καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῆς προστασίας τοῦ μνημονευθέντος Ἑλλήνος Γεωργίου καὶ τῆς ὕστερον ἀποκτηθείσης φιλίας τοῦ Ribera, ὅστις εἶχε μεγάλας σχέσεις, ἦν δὲ καὶ ζωγράφος τῆς αὐλῆς, κατάρθωσεν ἢ ἐργασθῆν ἐν διαφόροις δημοσίαις οἰκοδομαῖς, πρὸς δὲ καὶ μεγάροις καὶ ἐπαύλεσι πλουσίων ἐν τῇ Νεαπόλει καὶ τοῖς περιχώροις. Οὕτως ἐξωγράφησεν αἰθούσας τινὰς ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ πρίγκηπος τοῦ ἁγίου Σεβηρίου παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Δομηνίου, ἐνθα ἐξεκόνισεν πολλὰ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τοῦ οἴκου Sangro. Ἐν δὲ τῇ μεγίστῃ πινακοθήκῃ τῶν κυρίων τοῦ οἴκου Massimo, ἐν τῇ ἐπαύλει τῇ καλουμένῃ la Barra, παρὰ τοῖς Πορτίκοις, ἐξωγράφησεν πολλὰς εἰκόνας παριστώσας σκηνὰς τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Ἐπ' ἴσης δ' ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἐπὶ τῆς πόλεως Maddaloni ἀρχόντος δουκικοῦ οἴκου τῶν Caraffa παρέστησεν τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων αὐτῶν· ὁμοίως ἐποίησεν τοιχογραφίας ἐν τοῖς μεγάροις τῶν δουκῶν d'Airola, τοῦ πρίγκηπος della Rocca, τῶν Caraccioli, κυρίων τῆς πόλεως Ἀβελλίνου, καὶ ἀλλαχοῦ. Προσέτι δ' ἐξωγράφησεν ἐν τῷ καταστήματι τῷ καλουμένῳ Seggio di Nido ἐκτὸς ἄλλων εἰκόνων τὴν εἰς Νεάπολιν ἀφίξιν τοῦ αυτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', καὶ τὸ

¹⁾ Guide pour la galerie des tableaux du musée Bourbon par St. Aloe secrétaire du musée, conservateur du Cabinet des Medailles etc. Naples, 1843. Σελ. 14, ἀρ. 53.

²⁾ Σελ. 10, ἀρ. 40.

τὸ ἔργον τοῦτο, κατὰ τὸν Domenici, εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ Βελισσαρίου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐν Νεαπόλει βασιλικὸν ἀνάκτορον κοσμεῖται δι' ἔργων τοῦ Κορενσίου, ἀνακνηρυχθέντος ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως, ἐπὶ τῇ συστάσει τοῦ Ribera, ζωγράφου τῆς αὐλῆς.

Αἱ τοιχογραφίαι αὐταί, ὧν τὴν περιγραφὴν ὡς γνωστῶν παρέλειψεν ὁ Ἰταλὸς βιογράφος, κοσμοῦσι τὸν οὐρανὸν δύο αἰθουσῶν τῶν ἀνακτόρων. Καὶ ἐν μὲν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἀναμονῆς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, παρὰ τὴν αἰθουσαν τοῦ θρόνου, παρίστανται ἐν τέσσαρσι καὶ δέκα διαμερίσμασι ἐκτὸς ἄλλων μάχαι τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τῶν Γάλλων, πιθανῶς αἱ ἐν ἔτει 1503 μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ ἐκ Κορδούης Γονζάλβα, καθ' ἃς οἱ πρῶτοι ἠττήθησαν. Ἐν δὲ τῇ αἰθούσῃ τῆς ἀναμονῆς πρὸς ὑποδοχὴν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων ὑπάρχουσι ἐν τῇ οὐρανίᾳ πέντε τοιχογραφίαι τοῦ Κορενσίου, παριστώσαι τὴν εἰς Νεάπολιν ἀφίξιν Ἀλφόνσου τοῦ Ἀραγωνίου καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἀποσταλείσας πρεσβεῖας. Εἶνε δὲ τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Κορενσίου ζωγρά καὶ ἡ σύνθεσις αὐτῶν ἀξία λόγου.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε ὅσα γινώσκονται ὡς ἔργα τοῦ Κορενσίου ἐν μεγάροις καὶ δημοσίαις οἰκοδομαῖς. Αἱ κυριώταται ὅμως καὶ παμπληθέσταται τῶν ζωγραφῶν αὐτοῦ κοσμοῦσι τὰς ἐκκλησίας τῆς Νεαπόλεως. Περὶ τὰς 25 ἀριθμοῦνται αἱ γνωσταὶ ἐκκλησίαι ἐν αἷς ὑπάρχουσι ἔργα αὐτοῦ ¹⁾, ὅτε μὲν ὀλίγα, ὅτε δὲ

¹⁾ Αἱ ἐκκλησίαι αὐταὶ τῆς Νεαπόλεως εἶνε αἱ ἐξῆς·

1) S. Giacomo della nazione Spagnuola, ὅπου, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῶν Καταλωνίων, ὑπάρχουσι περὶ τὰς 17 τοιχογραφίας τοῦ Κορενσίου.

2) SS. Trinità degli Spagnuoli, ἐν τῇ εὐρίσκονται 7 τοιχογραφίαι αὐτοῦ.

3) Chiesa dello Spirito Santo (2 προφῆται). Ἄλλαι εἰκόνας ἀπωλείσθησαν κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἐπαύξῃσιν τοῦ χοροῦ.

4) S. Maria la Nuova, ἐνθα ὑπάρχουσι ἐκ τῶν καλλίστων ἔργων τοῦ Κορενσίου.

5) Madonna di Piedigrotta.

6) S. Maria di Constantinopoli. Ἐν ταύτῃ ὑπάρχουσι 12 ἀπίστολοι, ἄλλοι προστάται τῆς Νεαπόλεως, 4 προφῆται καὶ 8 διαμερίσματα τοῦ θόλου, ἐν αἷς εἶνε ἐξωγραφημένοι ἄγγελοι. Ἄν καὶ τινες τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τοιχογραφῶν ὁ Domenici ἀποδίδει τοῖς μαθηταῖς τοῦ Κορενσίου, μένουσιν ὅμως καὶ πλὴν αὐτῶν ἀφαιρουμένων πολλὰ τὰ ἔργα τοῦ Κορενσίου.

7) Gesù Nuovo, ἐνθα ὑπάρχουσι ἀξιόλογα ἔργα αὐτοῦ.

8) Chiesa della Sapienza, μοναστήριον γυναικείον περιέχον περὶ τὰς 30 εἰκόνας.

9) S. Severino e Sosio, περὶ οὗ λαλοῦμεν ἐν τῷ κειμένῳ διὰ μακρῶν.

10) Ἐκκλησίδιον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Sacro Monte di Pietà.

11) S. Martino, ἐκκλησία τῶν μοναχῶν τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Βρούνου (certosini), ὅπου ὁ Κορενσίος ἔχει ζωγραφίαις πολλὰς εἰκόνας, ἃς ψέγει ὁ Domenici πλὴν τῶν ἐν τοῖς εὐκτηρίοις τοῦ ἁγίου Οὐγου καὶ ἁγ. Ἀναστέμου, αἷς ἀποδίδει πολλὰς ἐπαίνους.

12) Tesoro di S. Gennaro, ἐν τῇ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Νεαπόλεως, περὶ οὗ ὀμιλοῦμεν ἐν τῷ κειμένῳ.

πολλά, άλλοτε μὲν τεχνικώτερα, άλλοτε δὲ ἀσθενέστερα, σχεδὸν ὅμως πάντοτε μεγάλα καὶ πλήρη προσώπων, καὶ καθιστῶντα φανεράν τὴν περὶ τὸ ζωγραφεῖν εὐχέρειαν τοῦ καλλιτεχνήσαντος. Ἐν πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων αἱ ζωγραφίαι τοῦ Κορνεσίου ὑπερβαίνουν τὴν ἡμῖσιαν ἑκατοντάδα, σπανίως δὲ εἶνε ὀλιγώτεροι τῶν τριάκοντα. Καὶ τοῦτον λοιπὸν τὸν ἀριθμὸν ἂν λάβῃ τις ὡς ὄρον κατώτατον, πάλιν τὰ ἔργα τοῦ Κορνεσίου ὑπερβαίνουν τὰς ἑπτὰ ἑκατοντάδας, βεβαίως δὲ φθάνουσι καὶ ὑπερπηδῶσι τὴν χιλιάδα, ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ὀλόκληρος ἡ ἐκκλησία τῶν ἁγίων Σεβηρίνου καὶ Σωσίου εἶνε ὑπ' αὐτοῦ ἐζωγραφημένη καὶ ὅταν προσθέσῃ τὰς ἐν τοῖς μεγάροις καὶ ἀλλαχοῦ ἐντός τε τῆς Νεαπόλεως καὶ περὶ αὐτὴν, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱκανὸν ἀπέχοντος Monte Casino, εὐρισκομένους εἰκόνας αὐτοῦ. Τὰ κάλλιστα δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ εὐρίσκονται ἐν ταῖς ἐκκλησίαις S. Maria la Nuova, ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τῷ κειμένῳ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Sacro Monte di Pietà, ἐν τῇ S. Annunziata καὶ ἐν τῷ S. Paolo. Ἀλλὰ πρὸ πάντων περὶ τρία ἰσὰ περιστρέφεται τὸ κυριώτατον μέρος τοῦ βίου τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου, περὶ τὴν ἐκκλησίαν Gesù Nuovo, τὴν τῶν ἁγίων Σεβηρίνου καὶ Σωσίου, καὶ περὶ τὸ εὐκτῆριον τὸ λεγόμενον Tesoro di S. Gennaro ἐν τῇ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Νεα-

13) S. Patrizia. Ἐν ταύτῃ εὐρίσκονται ἑπτὰ ἐκ τῶν ἀξίων λόγου εἰκόνων τοῦ Κορνεσίου* ἔτι δ' ἀξιολογώτεροι αἱ ἐν τῷ

14) S. Paolo, ἐν κοσμοῦσι 27 κάλλιστα εἰκόνες τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου, ὧν μάλιστα ἀξίαι σημειώσεως αἱ δύο αἱ περὶ τὸ εἶναι δύο τῶν πράξεων τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτε ἐμποδίζετο τὸν ἀπελπίειν δεσμοφύλακα ναυτοκτονήσῃ καὶ ὅτε ἐκείνος ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου.

15) S. Andrea delle monache, ἔνθα εὐρίσκονται 30 περίπου εἰκόνες, ἧττον καλά.

16) S. Annunziata. Ἐν τῷ ἱεροφυλακείῳ (sagrestia) περὶ τὰς 32 εἰκόνας καλῶς ἐξεργασμέναι, ὧν αἱ κυριώταται παριστῶσι τοὺς 12 ἀποστόλους καὶ ἱστορίας ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς, ἐν δὲ τῷ λειψανοφυλακείῳ (tesoro) ὑπὲρ τὰς 30.

17) S. Maria di Monte Vergine, περιέχουσα 4 τοιχογραφίας τοῦ Κορνεσίου.

18) S. Domenico Maggiore. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ὁ Κορνεσίος εἶχε ζωγραφίσει τὸ εὐκτῆριον τοῦ ἁγ. Ἰωσήφ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Domenici 4 μόνον τοιχογραφίαι εἶχον μένει, καὶ αὗται ὀλίγου λόγου ἀξίαι.

19) Gesù e Maria. Ἐνταῦθα σώζονται ἀρκεταὶ εἰκόνας τοῦ Βελισσαρίου. Τὰς ἐν τῷ εὐκτῆριῳ ὅμως τοῦ Κορνεσίου (Resatio) κοινῶς ἀποδιδόμενας αὐτῷ ὁ Domenici ἀποδίδει τῷ Σικελῷ Giovan Bernardino.

20) Ἐν τῷ μοναστηρίῳ S. Maria degli Angioli, τῷ ἐπιλεγόμενῳ alle Croci, 2 εἰκόνας τοῦ Βελισσαρίου (γέννησις τοῦ Σωτῆρος. — Ἡ ἐξ Αἰγύπτου φυγὴ), ἔπου κατέβαλε πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, ἐπειδὴ γήροντα ἤδη ὄντα ἐνέπειζον αὐτὸν οἱ ἄλλοι ζωγράφοι ὡς ἄτονον.

Ἔργα τοῦ Κορνεσίου ὑπάρχουσι καὶ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις, S. Anna di Palazzo, Pietà de' Turchini, della Misericordia κτλ.

Ὁ Paolo de Matteis προστίθει ἐν τάνωτέρῳ ἀριθμηθέντα ἔργα τοῦ Βελισσαρίου καὶ τὴν ζωγραφίαν τοῦ θόλου τοῦ ἐν Monte Casino μοναστηρίου. Ἀλλ' ὁ Domenici δὲν παραδέχεται τὸν Κορνεσίον ὡς ζωγράφον τοῦ θόλου ἐκείνου.

πόλεως. Καὶ ἀναφέρομεν πρῶτον τὰ περὶ τοῦ Gesù Nuovo.

Πάσῃν ὁ περιφανὴς ῥωμαῖος ζωγράφος Ἀννίβας Καράτσης (Annibale Carracci) ἀπεδήμησεν ἐκ Ρώμης εἰς Νεάπολιν διὰ τὸ γλυκὺ τοῦ κλίματος τῆς Καμπανίας. Κατὰ δὲ τὴν αὐτόθι διαμονὴν παρακλιθεὶς νὰ καλλιτεχνήσῃ τὰς ζωγραφίας ὅσαι ἐμελλον νὰ κοσμήσωσι τὴν ἐκκλησίαν Gesù Nuovo, πρὶν ἐπιληφθῆ τοῦ ἔργου, ἐζωγράψισεν ὠραίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας κρατούσης τὸν Ἰησοῦν νήπιον, οὐτινος ἀσπάζεται τοὺς πόδας ὁ ἁγ. Ἰωάννης. Ὁ Καράτσης ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἰησοῦιτῶν, οἳ ἀνήκεν ἡ ἐκκλησία, νὰ ἐπιδείξωσι τὸ ἔργον εἰς τινὰ τῶν ἐν Νεαπόλει καλλιτεχνῶν, ἵνα ἐπενέγκῃ κρίσιν περὶ αὐτοῦ. Κατὰ κακὴν δὲ μοῖραν ἐζητήθη ἡ γνώμη τοῦ Κορνεσίου, ὅστις ἐποφθαλμιῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης καὶ ἐνωθεὶς μετ' ἄλλων ζωγράφων ἐψέξε τὸ ἔργον τοῦ ῥωμαίου ἀριστοτέχου καὶ κατηγόρησεν αὐτὸν ὡς ψυχρὸν καὶ πτωχὸν περὶ τὰς ἐφευρέσεις, ἀνίκανον δὲ εἰς τὴν διαζωγράψιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ναοῦ. Οἱ δὲ Ἰησοῦιται, ἀμαθεῖς τυχόντες περὶ τὰς καλὰς τέχνας, ἔδωκαν πίστιν εἰς τοὺς κακοβούλους λόγους τοῦ Βελισσαρίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἀνέθεσαν αὐτῷ τὸ ἔργον, ἀποπέμψαντες τὴν Παναγίαν τοῦ Καράτση εἰς ἔπαυλιν τινὰ ἐν Torre del Greco, ἀνήκουσαν αὐτοῖς⁴⁾. Ὁ δὲ φιλότιμος Ἀννίβας δὲν ὑπέμεινε τὰς τσοσάτας προσβολὰς, ἀλλ' ἀμελῶν τῆς ἐπισημαλοῦς αὐτοῦ υγείας ἀνέλαθε τὴν εἰς Ρώμην πορείαν ἐν αὐτοῖς τοῖς κυνικοῖς καύμασιν* ἀλλ' ἡ ἀκρασία αὕτη ἐπήνεγκεν αὐτῷ τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Κορνεσίος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ζωγραφίσας ἔργα τινὰ ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἐκείνῃ ἐκκλησίᾳ.

Ἀλλὰ τὸ ἐπίβουλον τοῦ Κορνεσίου πνεῦμα ἀνεπτύχθη καὶ κατεφάνη μᾶλλον ἐν ταῖς περιπετειαῖς, ἃς ὑπέστη ἡ ἱστορία τοῦ εὐκτῆριου τοῦ ἁγίου Ἰαννουαρίου, εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν ὁποίων νῦν μεταβαίνομεν.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Π. ΔΑΜΠΡΟΣ.

Ο ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ GRIMM *).

Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὅστις πανταχοῦ ἐκ τῶν φαινομένων τὰς αἰτίας καὶ ἐκ τῶν παρόντων τὰ παρ-

⁴⁾ Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καράτση, ἐνοήσαντες τὸ ἀδίκημα καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου ἐκτιμήσαντες, ἔθικαν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ ἱεροφυλακείου.

^{*} Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῶ» ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ἐκ τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας: περὶ ἐμάδων τινῶν λέξεων τῆς Γερμανικῆς κοινῆς ἔχουσῶν τὴν ῥίζαν πρὸς ἀντιστοιχίως ἑλληνικὰς.»

ελθόντα συμπεραίνει, παρακινεῖται ἕνεκεν τῆς φύσεως τοῦ περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ νὰ ἐρευνηθῇ. Συνειδὼς δὲ τὸ θέμα τοῦ καὶ τὰ ὄριά του θὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐρευναν ταύτην οὔτε ὑπὸ τῆς φαντασίας του εἰς ὄνειροπολίας παρασυρόμενος, οὔτε ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν αἰσθητικῶν ἐμφανίσεων ἀποθαρυνόμενος.

Ἐπειδὴ ὑπῆρχον ἔθνη καὶ κράτη, πρὶν ὑπάρξῃ ἡ τέχνη τοῦ γράφειν, διὰ τοῦτο πρέπει διὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἄλλας πηγὰς νὰ εὑρωμεν. Ἡ ἱστοριογραφία εὐτυχῶς βοηθεῖται καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐπιστημῶν. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐν πρώτοις, μετέχουσαι ταύτης τῆς ἐρεύνης, ἐκτείνουσιν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἐν γένει καὶ αὐτοῦ τοῦ πλανήτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ταῦτα ἐγεννήθησαν. Ὅσον μέγала ὅμως καὶ ἂν ἦναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς γεωλογίας καὶ τῶν ἄλλων μετὰ τῆς φύσεως συνδεδεμένων ἐπιστημῶν, δὲν μᾶς δίδουσι τὴν ἀρχαιοτάτην μας ἱστορίαν, ἥτις μόνον τότε ἀρχεται, ὅταν ἀρχεται καὶ ὁ ἀνθρώπος.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι διὰ μύθων κεκαλυμμένη. Τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ Μωϋσέως, ἡ ἀρχαιοτάτη συλλογὴ τῶν μύθων τῶν Ἑβραίων, διηγεῖται περὶ μάκαρος παραδείσου καὶ περὶ χρόνων, ὅποτε ἄσπορα καὶ ἀνήροτα πάντα ἐφύοντο καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη ὠμίλου, περὶ μεγάλου κατακλισμοῦ, ὅστις σχεδὸν ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐξηπάτισε, περὶ τοῦ Πύργου τῆς Βαβυλώνας καὶ τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν. Οὐ μόνον δὲ οἱ Ἑβραῖοι ἐμυθολογοῦν περὶ γενικοῦ κατακλισμοῦ, ἐξ οὗ ὀλίγοι ἀνθρώποι ἐσώθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ Χαλδαῖοι καὶ Πέρσαι, οἱ Ἰνδοὶ καὶ Ἕλληνας, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκαστον ἔθνος δισχυρίζεται, ὅτι ὁ πρόγονός του μόνος ὑπέστη τὸν κατακλισμὸν, καὶ οὕτως ὀνομάζετο ὁ σωθεὶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις Νῶε, παρὰ τοῖς Χαλδαίοις Εὐσουβρος, παρὰ τοῖς Σίνοις Φόχι, παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς Σατιαθράτα, παρὰ τοῖς Ἕλλησι Δευκαλίων.

Ἀλλ' οἱ μῦθοι ἦσαν τὸ παράσιτον φυτὸν, ὅπερ ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέπνιξε τὸ δένδρον τῆς θρησκείας. Τὰ περισσώτερα ὀνόματα τῶν θεῶν δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ποιητικὰ ἐπώνυμα, τὰ ὁποῖα προϊόντος τοῦ χρόνου εἰς προσωπικότητα μετεβλήθησαν. Ζεὺς ἐσημαινει κατ' ἀρχὰς τὸν στίλβοντα οὐρανὸν, στανκριτιζι D y a u s, καὶ πολλοὶ τῶν περὶ τοῦ Διὸς ὡς ὑψίστου θεοῦ ὑπαρχόντων μύθων μόνον ἔχουσι σημασίαν ἐφ' ὅσον ἀνάγονται εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανὸν, τοῦ ὁποίου αἱ ἀκτίνες οἷον χρυσοῦ βροχὴ εἰς τὸν κόλπον τῆς γῆς, τῆς Δανάης, καταπίπτουσιν, ἣν ὁ πατήρ της ἐν τοῖς σκοτεινοῖς δεσμοῖς τοῦ χειμῶνος δεσμευμένη κρατεῖ. Καὶ Πύρρα, ἡ Εὐα τῶν Ἑλλήνων, δὲν σημαίνει ἄλλο ἢ τὴν πυρρᾶν γῆν καὶ ἰδίως τὴν τῆς Θεσσα-

λίας. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν διακρίνομεν τὴν ἐποχὴν τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων, τῶν γιγάντων καὶ τιτάνων, ἀπὸ τῆς τῶν ὀλυμπίων θεῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Καὶ δικαίως ἔλαβεν ἡ Ἄθηνά, ἡ προσωπεποιημένη μῆτις τοῦ Διὸς, τὴν ἐπωνυμίαν Γιγαντοφόνος. Ὁμοίως καὶ εἰς τὴν μυθολογίαν τῶν Σκανδιναυῶν οἱ ἴοται ἦσαν γίγαντες καὶ μάγοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἦσαν ὑποτεταγμένοι αἱ πλεῖστα δυνάμεις τῆς φύσεως, κατῶκου δὲ εἰς σκοτεινὰς χαράδρας καὶ σπήλαια, ὀρητικοὶ χεῖμαρροι ἦσαν υἱοὶ τῶν, διαυγῆ, ἡσύχως βέοντα βυάκια θυγατέρες τῶν, αἵτινες τοσαύτην ὠραιότητα εἶχον, ὥστε καὶ οἱ θεοὶ τὴν εὐνοίαν τῶν ἐζήτουσαν καὶ μετ' αὐτῶν γάμους ἔκαμον* ὅμως διήρκει ἡ ἔχθρα μεταξὺ θεῶν καὶ γιγάντων. Τοῖς γίγασιν ἀντιθέτει ἡ μυθολογία τῶν βορείων ἔθνων νάνους, δύσμορφα τοῖς ἀνθρώποις ὅμοια ὄντα. Οὗτοι κατασκευάζουσι τὰ λαμπρότερα ὄπλα, κατεργάζονται τὸν χρυσὸν καὶ τὰ πολύτιμα μέταλλα, κάμνουσι τὰ ὠραιότερα κοσμήματα, εἰσὶ δὲ συγχρόνως καὶ μάγοι καὶ δύνανται νὰ δώσωσιν εἰς τὰ δῶρά των ἰδιότητας ἢ πρὸς τὸ καλὸν ἢ πρὸς τὴν καταστροφὴν τῶν δωριζομένων. Κατὰ τοὺς μύθους τῶν Ἑλλήνων καταβάλλονται οἱ γίγαντες ὑπὸ τῶν θεῶν, κατὰ δὲ τὴν γερμανικὴν μυθολογίαν ἀναγκάζονται καὶ οἱ γίγαντες καὶ οἱ νάνοι νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες συνδέουσι τὰς σωματικὰς δυνάμεις μετὰ τῶν προτερημάτων τοῦ πνεύματος.

Ἐκ τούτων τῶν μύθων μαθάνομεν αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ διηγεῖται ὁ Ὀβίδιος (Metam. I, 89 κ.τ.λ.) περὶ τῶν τεσσάρων αἰώνων.

Εἰς ὅμοια δὲ ἀποτελέσματα ἐφθασαν οἱ ἀρχαιολόγοι, οἵτινες δι' ἄλλων δρόμων πρὸς τὰ μυστήρια τῶν πρώτων αἰώνων προσεπάθησαν νὰ προχωρήσωσιν. Οἱ ὀνομαζόμενοι τύμβοι τῶν γιγάντων (Hünengräber), οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὰς Κάτω Χώρας, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Σκωτίαν κ.τ.λ. καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Βόρειον Γερμανίαν, εἶναι πολὺ σπουδαῖοι διὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν, ἰδίως τῶν Κελτῶν καὶ Γερμανῶν. Τὰ μνημεῖα ταῦτα εἶναι λόφοι ἐντός τειχογυρισμένοι, τῶν ὁποίων πολλοὶ εὐρίσκονται εἰς μίαν σειρὰν* περικλείουσι δὲ λείψανα ὄπλων, στάμνου καὶ ἄλλα ἀγγεῖα, σκεύη τοῦ οἰκιακοῦ βίου ἐκ λίθου, κέρατος καὶ μετάλλου κατεργασμένα καὶ ὀλόκληρα σκέλεθρα ὡσεὶ καθημένων ἀνθρώπων. Ὅσα ὑπελείφθησαν εἰς κόνιν καὶ σποδὸν ἐξετάζονται ὑπὸ τῆς ἀκαμάτου περιεργείας τῶν εἰδημόνων περὶ τῆς καταστάσεως τῶν χρόνων, ἐξ ὧν φαίνονται ὅτι εἶναι. Ἀλλ' ἅπαντες οὗτοι οἱ μάρτυρες εἶναι ἄφωνα μόνον ἢ ἐπιγραφὴ καὶ τὸ νόμισμα ἔχουσι δυνάμιν λόγου. Κατὰ τὰς πανταχοῦ γενομένας ἀνασκαφὰς τρεῖς διάφοροι αἰῶνες ἀνευρέθησαν, οἵτινες πρὸς ἐ-

κείνους τούς μυθικούς φαίνονται ότι αντιστοιχοῦσι· κατὰ πρῶτον ὁ λίθινος αἰὼν, ἐξ οὗ ὑπολείπονται μεγάλα ἐκ λίθων μνημεῖα μετὰ ἀκαύστων πτωμάτων καὶ λίθινων ὄπλων. Οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες μετεχειρίζοντο τοιοῦτους τύμβους, ἤσκουν μόνον κινήσιον καὶ ἀλειυτικὴν, ἐστεροῦντο δὲ τῶν μετάλλων. Ἐπειτα ἠκολούθησεν ἡ αἰνεα proles, καθὼς λέγει ὁ Ὀβίδιος, ἥτις εἶχε χρυσὸν καὶ χαλκὸν πρὸς ὄπλα καὶ κοσμήματα, ἥτις κατεριγάζετο τὰ μέταλλα διὰ τοῦ πυρός καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου τούς νεκρούς κατέστρεψε, τῶν ὁποίων τὴν κόνιν ἐφύλαττεν εἰς πηλίνα ἀγγεῖα, πρὸς τούτοις δὲ γεωργίαν, ὑφαντικὴν καὶ νυκτιλίαν ἐγνώριζε. Τέλος πάντων ἤλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ σιδήρου, καθ' ἣν πάλιν οἱ νεκροὶ ἀκαύστοι εἰς τύμβους ἐθάπτοντο καὶ σιδηρᾶ ὄπλα καὶ ἡ γραφὴ ἐν χρήσει ἦσαν.

Ὅσαδὴποτε δὲ ἀξιοσημείωτα ἀποτελέσματα καὶ ἂν προήγαγεν ἡ ἀρχαιολογικὴ μέθοδος ὡς πρὸς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν παναρχαίων χρόνων, ὅμως ὑπάρχουσι πολλὰ ζητήματα, τὰ ὅποια κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν δύνανται νὰ λυθῶσιν.

Ἐδρίσκεται ἐν τούτοις ζωντανότερον μαρτύριον περὶ τῶν ἐθνῶν παρὰ τὰ ὄσπια, τὰ ὄπλα καὶ τούς τύμβους, αἱ γλώσσαι. Ἡ γλῶσσα ἔχει τούς ἰδίους αὐτῆς θησαυρούς καὶ ἐλόκληροι ἱστορίαι κρύπτονται καὶ ὑπὸ μίαν λέξιν. Εἴτε ἡ γλῶσσα εἶναι προῖον τῆς φύσεως, εἴτε ἔργον τῆς ἀνθρωπίνου τέχνης, εἴτε δῶρον τοῦ θεοῦ, τοῦτο ἀδιάφορον δι' ἐκείνον, ὅστις ἐκάστην διάλεκτον, ἐκάστην λέξιν, ἕκαστον γραμματικὸν τύπον, σχεδὸν μικροσκοπικῶς ἐξετάζων, ἀναζητεῖ νὰ εὕρῃ ἂν ἡ μεγίστη ποικιλία τῶν γλωσσῶν ὡς πρὸς τὰ ριζικά καὶ τυπικὰ στοιχεῖα ἐμποδίζει νὰ παραδεχθῇ τις κοινὴν τινα ἢ μὴ τὴν πηγὴν. Τὰς χιλιάδας δὲ τῶν γλωσσῶν προσεπάθησεν ὁ ἔρευνῶν νοῦς ν' ἀναγάγῃ εἰς ὀλίγους τινὰς κορμούς, καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπαρχουσῶν ὁμοιοτήτων νὰ συμπεράνῃ γενικὴν καὶ ἀρχικὴν τινα γλῶσσαν καὶ τὴν ἀρχικὴν συγγένειαν τῶν ἤδη κειρωμένων ἐθνῶν.

Ὁπου σιωπᾷ ἡ γεωλογία, ἡ μυθολογία, ἡ ἀρχαιολογία, ἐκεῖ μαρτυρεῖ μεγαλοφώνως ἡ γλωσσολογία. Ὅπως ὁ Μωῦσῆς ἐκ τοῦ ὄρους Νεβὼ εἶδε τὰ ὄρη τὰ πεδία τοῦ Ἰσραήλ, οὕτως εἰσορῶμεν ἡμεῖς, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῆς γλωσσολογίας, ὡς ἐκ τοῦ πύργου τῆς Βαβυλώνας, εἰς τούς πρώτους αἰῶνας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ πύργος ἐκεῖνος δὲν ὑπάρχει πλέον, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ χρησιμεύουσιν αἱ γλώσσαι ὡς παντοτεινὸν σημεῖον ἀναγνωρίσεως.

Ἡ γλωσσολογία ἐξήτασε μέχρι τοῦδε δύο ομάδας γλωσσῶν ἀκριβῶς, τὴν ἰνδογερμανικὴν καὶ τὴν σημιτικὴν. Ἡ ἰνδογερμανικὴ δμάς, περὶ ἧς ἐνταῦθα ἰδίως πρόκειται, περιέχει ὠρισμένας τινὰς γλώσσας τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, αἵτινες ἀναμεταξύ των τὸ-

σον μεγάλην ὁμοιότητα ἔχουσιν, ὥστε δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι προήλθον ἐκ κοινῆς ἀρχικῆς γλώσσης. Ἀλλ' ἐντὸς τῆς ἰνδογερμανικῆς δμάδος ἔχουσι πάλιν γεωγραφικῶς γειτονικαὶ γλώσσαι πρὸς ἀλλήλας περισοτέραν ὁμοιότητα. Οὕτω διαίρεται ὁ ἰνδογερμανικὸς κορμὸς εἰς τούς ἐξῆς τρεῖς κλάδους·

I. Ο ΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ περιέχει τὰς ἰνδικὰς καὶ ἐρανακὰς γλώσσας, αἵτινες πρὸς ἀλλήλας συγγενέσταται εἰσιν. Ἀρχαιότατος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἰνδικοῦ κλωνὸς καὶ ἀρχαιοτάτη ἰνδογερμανικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ἀρχαία ἰνδική, ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαιοτάτων μερῶν τῶν Βέδας, ἔπειτα ἐν ἀπλουστέρᾳ μορφῇ ὡς γραφομένη γλῶσσα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς διαλέκτους, Σάνσκριτα, δηλαδὴ τέλειος γλῶσσα, ὀνομαζομένη. Τὴν ἀρχικὴν γλῶσσαν τοῦ ἐρανακοῦ κλωνὸς δὲν γινώσκουμεν. Αἱ δ' ἀρχαιοτάται ἡμῖν σωζόμεναι ἐρανακαὶ διαλέκτοι εἰσὶν ἡ ἀρχαία βακτρική (Zend), καὶ ἡ ἀρχαία περσική, ἡ γλῶσσα τῶν Ἀχαιμενιδικῶν, ἐν σφηνογραφίᾳ γεγραμμένων ἐπιγραφῶν. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἀνήκει πρὸς τούτους ἡ ἀρμενικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν μόνον ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων γινώσκουμεν.

II. Ο ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΟΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ συνιστάμενος ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι συγγενεστάτη ἡ μόνον εἰς μεταγενέστερον τύπον σωζομένη ἀλβανική, ἐκ τῆς ἰταλικῆς (ἧς ἀρχαιοτάτοι κλώνες εἰσὶν ἡ λατινική, ἡ ὀμβρική καὶ ἡ ὀσκική), ἐκ τῆς κελτικῆς. (Ἡ μάλλον καλῶς σωζομένη γλῶσσα τῆς κελτικῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ ἀρχαία ἰρική, ἐκ τῆς ἐβδόμης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος γνωστή).

III. Ο ΒΟΡΕΙΟΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ συνίσταται ἐκ τοῦ σλαβικοῦ κλωνὸς, ἐκ τοῦ λιταβικοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ. Ἀρχαιοτάται γλῶσσα τοῦ τρίτου τούτου κλάδου εἰσὶν ἡ ἀρχαία βουλγαρική (ἐκ τῆς 11 ἑκατ. μ. Χ.), ἡ λιταβική (ἐκ τῆς 15 ἑκατ., ἔχουσα ὅμως ἀρχαιοτάτους τύπους), καὶ ἡ γοτθική (ἐκ τῆς τετάρτης ἑκατοντ. μ. Χ.).

Ἡ συγγένεια μεταξὺ τούτων τῶν γλωσσῶν βραδύζεται ἐπὶ ἀρχικῆς ἐνότητος, ἥτις ὑπῆρχε, πρὶν τὰ ἔθνη ἀπ' ἀλλήλων χωρισθέντα ἕκαστον τὸν ἰδίον του δρόμον πορευθῶσι, κατὰ τὸν ὅποιον αἱ γλώσσαί των μάλλον ἢ ἦττον ἠλλοιώθησαν. Ἡ συγγένεια αὐτὴ ἀναφαίνεται καὶ εἰς τὰς ρίζας καὶ εἰς τὰς κλίσεις τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων. Ὡς τὰ κοινότερα σημεῖα ἀναγνωρίζονται μονοσύλλαβοι ἀντωνυμίαι, τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα καὶ τὸ βοθητικὸν ῥῆμα εἰμί. Πρὸς δὲ τούτοις πλῆθος ἄλλων ριζῶν εἶναι κοινὸν ταῖς πλείστας τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν. Μοι ἐφάνη πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ συλλέξω τὰς γερμανικὰς λέξεις, τὰς ἐχούσας κοινὴν τὴν ρίζαν μετὰ ἑλληνικῶν λέξεων, καὶ νὰ διαίρεσω ὅλας αὐτάς κατὰ

τὰς ἐξῆς ἐπόψεις· πρῶτον νὰ διακρίνω τὰ διάφορα μέρη τοῦ λόγου, τὰ οὐσιαστικά, τὰ ἀριθμητικά, τὰ ἐπίθετα, τὰ ῥήματα καὶ τέλος τὰ μόρια· ἔπειτα εἰς τὰ οὐσιαστικά νὰ κάμω διαφόρους ὑποδιαίρεσεις· α) μέλη τοῦ σώματος· β) λέξεις τῆς συγγενείας· γ) λέξεις τῆς γεωργίας· δ) ὀνόματα τῶν γνωστοτέρων ζώων, φυτῶν, ὀρυκτῶν· ε) ὀνόματα τῶν φυσικῶν φαινομένων. Διὰ παραβολῆς τούτων τῶν λέξεων τῆς γερμανικῆς πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦσας ἑλληνικὰς ἀποδεικνύεται τὸ ὄρθον τοῦ γλωσσολογικοῦ νόμου, τὸν ὅποιον ἀνεκάλυψεν ὁ περιφημώτατος γραμματικὸς τῆς γερμανικῆς γλώσσης Jacob Grimm. Οὗτος ὁ νόμος ἐπηρεάζει τὰ σύμφωνα ὄλων τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν· ὅτι δὲ ἀφορᾷ τὴν σχέσιν μεταξὺ γερμανικῆς καὶ ἑλληνικῆς, σημειωτέα τὰ ἐξῆς·

α)	σανσκρ.	KH,	TH,	PH
	ἑλλην.	X,	Θ,	Φ
	γοτθ.	G,	D,	B,
	ἀρχ. γερμ.	K,	T,	P.
β')	σανσκρ.	G,	D,	B
	ἑλλην.	Γ,	Δ,	Β
	γοτθ.	K,	T,	P.
	ἀρχ. γερμ.	Ch,	Z,	F.
γ')	σανσκρ.	K,	T,	P,
	ἑλλην.	K,	T,	Π
	γοτθ.	H,	Th,	F
	ἀρχ. γερμ.	H,	D,	F.

Τὸν νόμον τοῦτον παραβάλλει ὁ Grimm εὐστόχως πρὸς τροχόν. Εἶναι πρὸς τούτοις παρατηρήτεον, ὅτι ὁ νόμος οὗτος πληρέστατα ἰσχύει διὰ τὰ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων εὐρισκόμενα σύμφωνα, πολὺ δ' ὀλιγώτερον διὰ τὰ εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος. Ταῦτα τὰ τελευταῖα σύμφωνα ὑπόκεινται εἰς διαφόρους ἐπιρροάς.

Μετὰ ταύτας τὰς παρατηρήσεις ἂς ἀναφέρωμεν τὰ κατ' ὀρθρῆζ οὐσιαστικά κατὰ τὴν ἄνω διαίρεσιν.

α) μέλη τοῦ σώματος.

a c h s e l ¹⁾ (ἀμασχάλη) ἀγ. ²⁾ ahsala, προέρχεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στελέχους μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἄξων (στελ. ἄξων), ἀρχ. γερμ. ahsa, νῦν achse. **KS** = **HS**, νόμος γ'.

a r m, βραχίων ἀγ. aram, γτ. ar-m-s, ἑλλ. ἀρμὸς, ἄρθρον.

a r s c h, κῶλος, ἀγ. ars, ἑλλ. ἔρρος, ἄρρος,

a t e m (συνήθως γράφεται Athem), ἀναπνοή, ἀγ.

t-āt-um, ἑλλ. ἀτ-μός, αὐτ-μῆν ἀντὶ ἀφετ μῆν.

¹⁾ Ὑπάρχει εἰς τὴν γερμανικὴν ἡ συνήθεια τοῦ νὰ γράφονται ἕλα τὰ οὐσιαστικά μὲ κεφαλαῖα στοιχεῖα, ἕπερ ἔγω δὲν παραδέχομαι.

²⁾ ἀγ. σημαίνει ἀρχαιογερμανιστὶ, γτ. γοτθιστὶ, λ. λατινιστὶ.

a u g e, ὀφθαλμός, γτ. a u g o ὀφθαλμός, aug-jan δεικνύειν, λ. oc-ulus, ἑλλ. ὀφ-ῶπα, ὄμμα (ἐκ τοῦ ὀπ-μα), ὀφθ-αλμῶς.

Σημ. Τὸ ῥῆμα sich ereignen εἶναι ἰδίως sich er-aüg-nen, συμβαίνειν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τινος.

b l u t, αἷμα, ἀγ. blu-ot, ἑλλ. ἀνα-φλύ-ω (στελ. φλυ). Τὸ θηλυκὸν τοῦ blut εἶναι blüte, ἄνθος τῶν δένδρων, ἔπειτα blu-me, ἄνθος λ. flo-s' blü-en ἀνθίζω.

Εἰς τὴν αὐτὴν ρίζαν, μόνον μὲ ἄλλο ριζ. φωνῆεν, ἀνάγεται ἡ λέξις bla s e, φλύκταινα (τὸ στέλεχος πύξθη δι' ἐνὸς γ), ἀγ. bla-sa, ἔπειτα bla tara, νῦν blatter. Πρὸς ἑλλ. ἔ-φλαδ-ον.

b r a u e, ὀφρὸς, ἀγ. brāwa. Σύνθετον τὸ au-genbraue, πρὸς δὲ τούτοις ἡ λέξις wimper, ἀγ. wintbrā βλέφαρον (πρῶτον συνθετικὸν wind ἄνεμος).

Σημ. Εἰς τὰς τρεῖς προηγουμένας λέξεις παρατηροῦντες τὸν ἂ νόμον τοῦ Grimm, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νεώτερα γερμ. διάλεκτος συμφωνοῦσι πρὸς τὴν τάξιν τῶν συμφώνων τῆς γοτθικῆς.

b u g, καμπὴ εἴτε τοῦ βραχίονος εἴτε τοῦ γόνατος, ἀγ. buoc, ἑλλ. πῆχυς. Τὸ π εἶναι ἀντὶ τοῦ φ (πρὸς ἐτάφην). Μετὰ τοῦ bug σύνθετον εἶναι der ellenbogen ἀγ. elinbogo. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι elle, ἀγ. elina, γτ. aleina, ἑλλ. ὠλένη, λ. ulna, νόμος α'.

f u s s, πούς, ἀγ. fuoz, γτ. fōt-us, ἑλλ. ποδ-ς (πούς), λ. pe(d)s. Ὅπως εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρὸς τῷ στελέχει ποδ ὑπάρχει καὶ πεδ ἐν τῇ λέξει πέδ-η, τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν ἡμεῖς fess-el, ἀγ. fezz-il, λ. ped-ica, νόμος γ'.

Σημ. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ss=δ, σημειωτέον, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων μόνον ἰσχύει ὁ κανὼν δ=z, εἰς δὲ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος τὸ δ συνήθως ἀντιστοιχεῖ πρὸς ss τῆς νῦν γερμανικῆς.

f a u s t, ἀγ. fū-st, ἑλλ. πυγ-μή, λ. pug-nus, νόμος γ'.

f u r z, ἀγ. firz u, ἑλλ. πορθ-ή, νόμ. γ'.

g a l l e, ἀγ. galla, ἑλλ. χολή, νόμος α'.

h a u p t, γτ. haub-ith, λ. cap-ut, κεφ-αλή. Τὴν δ' ἀρχικὴν σημασίαν μανθάνομεν ἐκ τῆς σανσκριτικῆς, ὅπου kapāla-s σημαίνει ὄστρακον. Καὶ τὸ κοινὸν λατ. testa (ἰταλ. testa, γαλλ. tête) σημαίνει καὶ ὄστρακον καὶ κεφαλήν.

h e r z, ἀγ. herza, γτ. hairt-o, λ. cor (γεν. cord-is), ἑλλ. καρδ-ία.

h i r n, τὰ μυαλά, γτ. hvair-n-ei, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἑλλ. κρανίον, τοῦ ὁποίου τὸ στέλεχος εἶναι κάρα.

k n i e, γτ. kniu. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς λέξεις ἐξέπεσε μεταξὺ τοῦ k καὶ τοῦ n τὸ ριζ. φωνῆεν. Ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι ganu, ἑλλ. γόνυ.

lippe, εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν νοτιῶν Γερμανῶν lefze, ἀγ. lef-sa. λατ. labium, ἑλλ. λὰπ-τω.

nabel, ὀμφαλός, λ. umbilicus. Ἡ σανσκριτικὴ λέξις nabhis δεικνύει, ὅτι ὁ ἀρχαιότερος τύπος τῆς ρίζης nabh ἔγεινε διὰ μεταθέσεως ambh, ἐξ οὗ ἡ ἑλλ. καὶ λατ. λέξις.

narbe, ἀγ. narwa, οὐλή, εἶναι ταυτόρριζον μετὰ τοῦ ἑλλ. νεῦρον, τὸ ὁποῖον διὰ μεταθέσεως προήλθεν ἐκ τοῦ νερρον, λ. nervus. Ἡ ρίζα εἶναι, ὅπως ἐκ τῆς σανσκρ. ἀναφαίνεται, snag, πρὸς τὴν συγγενέστατον εἶναι τὸ γερμανικὸν schnur, νευρά, λεπτὸν σχοινίον. Τὸ δὲ οὐσιαστικὸν der nerv εἶναι ξένον, μεταφερθὲν ἐκ τῆς λατινικῆς.

niere, ἀγ. niero, ἑλλ. νεφρός. Τὸ πρὸς τὸ ἑλλ. φ ἀντίστοιχον ἔξέπεσαν.

o r, (συνήθως ohr), γτ. aus-o, λ. aur-is, ἑλλ. οὖς, νεοελλ. αὐτ-lor. Περί τῆς τζακονικῆς λέξεως avotana ἰδὲ τὴν διατριβὴν μου Neogræca.

rucken, ἀγ. hrucki, ἑλλ. ῥάχη. schleim, ἀγ. slim, ἑλλ. σίαλο-ν, λ. sal-iva. Ἡ ρίζα εἶναι sil. (sjxl), ἐξ ἧς διὰ μεταθέσεως sli.

schweiss, ἀγ. sveiz, ῥῆμα schwitzen, ἑλλ. ἰδ-ρω(τ)-s. Ἡ ρίζα εἶναι svid σανσκρ. svid-jāmi, (ιδίω). Τὸ F ἐξηφανίσθη καὶ τὸ σ ἐστράπη εἰς πνεῦμα δασύ.

stirn, μέτωπον, ἀγ. stirna, εἶναι ταυτόρριζον μετὰ τοῦ ἑλλ. στέρνον, τοῦ ὁποῖου ἡ πρώτη σημασία ἦτο τὸ ἐστρωμένον, τὸ ἐπίπεδον, ἀπὸ τοῦ στελέχους στορ.

zahn (κοινῶς zahn), ἀγ. zand, γτ. tunth-us, λ. dens (γεν. dent-is), ἑλλ. ὀδοῦς, ὀ-δόντ-ος. Τὸ ο τῆς ἑλληνικῆς λέξεως εἶναι προθετικόν.

zähre, ἀγ. zahar, γτ. tagr, ἑλλ. δάκρυον. Ἡ λέξις zähre πρέπει νὰ γραφῆ με h, διότι ὑπάρχει γλωσσικὸς λόγος. (ἰδὲ νόμ. γ'). Τὸ h τοῦτο ἠκούετο πρότερον καὶ ἀκούεται καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν βουαρικὴν διάλεκτον (die zehar).

zehr, δάκτυλος τῶν ποδῶν, ἔχει κοινὴν τὴν ρίζαν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν δάκτυλος, τοῦ ὁποῖου ἡ ρίζα εἶναι δακ ἢ δεκ, ἡ αὐτὴ μετὰ τοῦ δέκομαι (δέχομαι). Ὡς ἀνάλογον τῆς σημασίας ἀναφέρω τὸ γερμ. finger, δάκτυλος τῆς χειρὸς, ἀπὸ τοῦ fangen, πιάνω, δ=z, ἰδὲ νόμ. β'.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον φυλλάδιον.)

DR. MICHAEL DEFFNER.

ΠΡΟΟΙΜΙΑ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλ. 319.)

V.

Τὸ γεῦμα ἦτο καλόν, καθόσον ὁ Κ. Βενουά εἶχε φροντίσει νὰ γίνῃ μεγαλοπρεπές. Τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ ἦσαν πολυποικίλα, καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ γεύματος αἱ γλῶσσαι ἤρχισαν νὰ λύωνται.

Ὁ βαρόνος ἦτο ἔμπειρος περὶ τοὺς γαλλικοὺς οἴνους καὶ συχνὰ ἀνεγαργάριζε τὸ ποτήριόν του· διὸ καὶ δὲν ἐπρόσχε πλεόν εἰς τὰ νεύματα καὶ τὰ σημαία τοῦ Κ. Ἀλέξανδρου, ὅστις τῷ ἔνευσε νὰ σιωπῇ. Ὁ Πέτρος ἄλλως τε τῷ ἀπέτεινεν ἀδιακόπως τὸν λόγον, καὶ ὁ Σακραμέντος, εὐρίσκων αὐτὸν εὐγενέστατον, ἤρχισε νὰ λησμονῇ ὅτι δὲν ἤξευρε καλὰ τὴν γαλλικὴν.

Ὁ Παῦλος ἔβλεπε τὴν Εὐδοξίαν, ἐνῶ ἡ Κ. Βενουά ἐδιηγόρευε ὡς ἔμπειρος περὶ τὰ τοῦ μαγιστείου ὁ Κ. Γοργερὸν ὠμίλει περὶ τῆς σοκολάτας τῆς κατασκευῆς του, ὁ Κ. Βενουά περὶ τῶν μεταξωτῶν τοῦ ἐργατηρίου του, καὶ ἄπαντες συνέπιπον ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ ἐμπορίου τὸ ὁποῖον ἔδιδαν εἰς αὐτοὺς ἐξοχικὰς οἰκίας καὶ γεύματα πολυτελεῖ.

Ὅτε ἐφθασαν εἰς τὸ τέλος, τὰ πρόσωπα ἦσαν ἐρυθρὰ καὶ ἡ εὐθυμία μεγαλητέρα· ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεγείρας τὸ ποτήριόν του πλήρες οἴνου καμπανίτου προέτεινε πρόποσιν ὑπὲρ τοῦ ἐστιάτορος.

— Ναί! ἀνέκραξεν ὁ βαρόνος τείνων τὸ ποτήριόν του καὶ μεταχειρισθεὶς λέξεις ἀπρεπεί.

Ὁ Κ. Ἀλέξανδρος ἔνευσε μετὰ δυσαρρεσκείας καὶ εἶπε πάλιν·

— Μὴ προσέχετε εἰς ὅ,τι λέγει, αἱ ἐκφράσεις του εἶναι μεξικανικαί.

Ἄλλ' ὁ Πέτρος ἐπεθύμει νὰ λάμψῃ ὁ ξένος, τοῦ ὁποῖου ἡ παρουσία τῷ ἐφαίνετο ἐπικίνδυνος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ φίλου του.

— Μὴ διακόπτετε λοιπὸν τὸν κύριον, εἶπεν, ἡ μεξικανικὴ αὐτὴ γλῶσσα εἶναι πολλὰ συνήθης εἰς Παρισίους.

— Δὲν εἶναι ἀληθές; ὑπέλαβεν ὁ βαρόνος ἐνθάρρυνθεὶς· μόνον ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐγκρίνει τὰ γαλλικά μου καὶ με ἐμποδίζει νὰ ὁμιλήσω ἀπὸ τὸ πρῶτ. Προτείνω νὰ πῶμεν εἰς τὴν ὑγειάν τῆς καλλονῆς! ἀνέκραξε κύπτων χαριέντως πρὸς τὴν Κ. Βενουά, τὴν Εὐδοξίαν καὶ τὸν Κ. Γοργερὸν. . .

— Ὡραιότατα ἐκφράζεται, εἶπεν ὁ Κ. Γοργερὸν.

Ὁ κ. Βενουά εὐρίσκεν ὅτι οἱ ξένοι ἔχουσι πρωτοτυπίαν περὶ τὸ ἐκφράζεσθαι, ὁ δὲ Κ. Γοργερὸν προσέθετο ὅτι οἱ Μεξικανοὶ εἶναι ἄνθρωποι γνωρίζοντες κάλλιστα τὴν σοκολάταν.

Ὁ βαρόνος ἀπεζημίωσεν ἑαυτὸν διὰ τὴν παρλιθούσαν σιωπὴν του, καὶ ἀνεθυμήθη ὑπὲρ τὸ δέον τὸ λεξικὸν τῶν διδασκάλων του. Τινὲς τοῦ συνδαιτυμόνων δὲν ἐπρόσχεον εἰς τὰ παραδόξους ἐκφράσεις του· ἀλλ' ὁ Πέτρος οὐδέμιν ἐξ αὐτῶν ἔχανε καὶ τὰς ἐσημείωνεν εἰς τὴν μνήμην του.

Ὅτε ἠγέρθησαν ἀπὸ τῆς τραπέζης ὁ Ἀλέξανδρος παρέσυρεν εἰς τὸν κήπον τὸν Μεξικανόν, ὅστις ἦναψε τὸ σιγάρον του.

— Ὡραία τὰ κατωρθώσατε! εἶπε.

— Πῶς τί ἐκμα; . . . Ὁλος ὁ κόσμος με ἤυρε λαμπρόν· σὺ δὲν γνωρίζεις τὴν γλῶσσαν τῆς καλῆς κοινωνίας. Ἐρωτήσατε τὸν Κ. Πέτρον ὅστις με φαίνεται ἄνθρωπος με γνώσεις.

— Διότι σὺ παρεκίνει πάντοτε νὰ ὁμιλήτε; Πλὴν εἶχε καὶ τοῦτο τὸν σκοπὸν του. Δὲν παρατηρήσατε λοιπὸν τὸν υἱὸν του ὅστις ἐκάθητο εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην τῆς τραπέζης;

— Πυῖον; ἐκείνον τὸν νέον ὅστις μόλις ὁμιλεῖ καὶ πίνει κίκιστα;

— Ὁ ὁποῖος ὅμως ἔχει ὀρθοκλμούς, καὶ με ὀλίγην προσοχὴν θὰ ἠλύνασθε νὰ ἰδῆτε ὅτι συνήντων ἀδιακόπως τὰ βλέμματα τῆς κυρίας Εὐδοξίας.

— Ἄ! ἀληθινά; αὐτὸς εἶναι ὁ ἀντερραστής περὶ τοῦ ὁποῖου με ὠμίλει τὸ πρῶτ;

— Νομίζω· καὶ ὁ πατήρ του σὺ παρεκίνει νὰ ὁμιλήτε διὰ νὰ σὺ καταστρέψῃ.

— Ἐλξ δὲ! Ἄν τοῦτο ἀληθεύῃ, εἶμαι ἄξιος νὰ πιεσθῶ μαζὴ του. . .

— Τοῦτο θὰ κατέστρεφεν ἐντελῶς τὴν ὑπόθεσιν σας. Μὴ εἴπετε τίποτε, παρατηρεῖτε καὶ ἄφρετέ με νὰ ἐργάζωμαι· ἀναλαμβάνω τὸν πατέρα.

— Κάμε ὅπως θέλεις. . . Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν τούτοις πολλὰ ἀνόητοι, ἀλλὰ ἡ οἰναποθήκη των με ἀρέσκει· διόρθωσε τὰ πράγματα ἂν δύνασαι, ἀλλὰ προσπάθησε νὰ μὴ μακρύνουν πολὺ τὸ πρᾶγμα, διότι μὰ τὴν ἀλήθειαν! . . . Καὶ ὁ βαρόνος στριφογυρίζας ζωηρῶς ἦναψε καὶ δευτερον σιγάρον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνύψωσε τοὺς ὤμους, καὶ ἂν δὲν ἦταν αἱ εἰκοσι πέντε χιλιάδες τῶν φράγκων τὰ ὁποῖα δὲν ἠθελε νὰ χάσῃ, θὰ ἐγκατέλιπε τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ φίλου του· ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις εἶχεν ἐνδιαφέρον προσωπικὸν δι' αὐτόν. Λαθῶν κατὰ μέρος τὸν Βενουά, ἐπήνεσε τὸν βαρόνον ὅστις, εἶπεν, ὠμίλει μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς κυρίας Εὐδοξίας, ἐκολάκευσε τὴν ματαιότητα τοῦ ἐμπορίου καὶ τέλος, ὡς ἐν παρόδῳ καὶ τυχρίως, ἀνέφερε τὸν Παῦλον καὶ τὸν πατέρα του, ὠμίλησε περὶ αὐτῶν ὡς ἀνθρώπων ἄνευ καταστάσεως καὶ θέσεως, καὶ μὴ ἐχόντων μηδὲν μέλλον.

Ὁ Βενουά τὸν ἤκουσε πολλὰ εὐδιαθέτως λέγων καθ' ἑαυτὸν ὅτι ὁ Παῦλος ἦτο μὲν καλὸς νέος, ἀλλ' ἄνευ σημαντικότητος, καὶ ὅτι ὁ πατήρ του ἦτο φθο-

νερὸς καὶ δὲν τὸν ἐσυγχώρει τὸν πλοῦτόν του. . . Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἦτο φιλελεύθερος καὶ τὸν ἐγνώριζον ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ τέλος ἔπρεπε νὰ μὲν εἰς τὴν θέσιν του, καὶ ὁ τίτλος τῆς βαρονίδος θὰ ἦτον ὠραιότατος ἐφαρμοζόμενος εἰς τὴν θυγατέρα του.

— Ἐχετε δίκαιον, ἔλεγεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὁ βαρόνος εὐρίσκει εἰς αὐτὴν ὡς καὶ εἰς ὑμᾶς ἀληθὲς ἦθος εὐγενείας.

Ὁ Παῦλος καὶ ἡ Εὐδοξία οὐδόλως ἐφαντάζοντο ὁποῖα συνωμοσία ἐγένετο ἐναντίον των· ἔβλεπον ὁμοῦ τοὺς ἀστέρας καὶ οὐδὲν ἔβλεπον ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅσον δὲ διὰ τὸν Πέτρον, οὗτος προβλέπων τὸν κίνδυνον ἀπεράσισε νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν Βενουά τὴν ἐπαύριον.

VI.

Τὴν ἐπαύριον τῶν ἡμερῶν ἀπὸ πρῶτης καὶ πρὶν ἀκόμη φθάσῃ ἡ ὥρα τοῦ γραφείου, ὑπῆγεν εἰς τὸν Βενουά. Ἡσθάνετο μὲν μεγίστην ἀμυχάναν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπ' αὐτοῦ ἐκρέματο ἡ εὐτυχία τοῦ υἱοῦ του καὶ τῆς Εὐδοξίας, ἔβλεπεν ὅτι ἀνάγκη ἦτο νὰ διαθέσῃ εὐμενῶς τὸν μάταιον γέροντα, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀπεφάσισε νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ φυλάξῃ διὰ καλλιτέραν περίστασιν τὰς σκληρὰς ἀληθείας τὰς ὁποίας συνήθως τῷ ἔλεγε. Πλησιάζας αὐτὸν ἤρχισε νὰ τῷ ἐπαινῇ τὸ γεῦμα τῆς παρελθούσης ἑσπέρας, τὰ θελήγητρα τοῦ οἴκου του, τὴν κομψότητα τοῦ ἐνδύματος τῆς Κ. Βενουά καὶ τὴν μετριοπροσύνην τῆς θυγατρὸς του. Ἄλλ' ἀκουσίως προσέκρουσεν εἰς τὰς ἰδέας τοῦ νεοπλοῦτου, ὅστις βυθισμένος εἰς τοὺς φιλοδόξους σκοπούς του, ἦτο κακῶς διαθεθεμένος περὶ αὐτοῦ.

— Ἡ μετριοπροσύνη τῆς! ἀπεκρίθη δυσπρεπτημένος ὁ Κ. Βενουά! Ἐ! μετὰ τὸ εἶπε πολλὰκις ὅτι εἶναι ἀπλὴ καὶ μετριόφρων. . . εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον τοιαύτη καὶ διὰ τοῦτο τὴν μέφομαι· τὸ τέκνον αὐτὸ δὲν εἶναι ἄξιον ἐμοῦ, ὁμοιάζει τὴν μητέρα τῆς. . . βλέπει πάντοτε χαμηλὰ καὶ ποτὲ ὑψηλά.

— Τοῦτο ἀποδεικνύει, ἐπανελάβεν ὁ Κ. Πέτρος ἀπαρῶν, ὅτι δὲν εἶναι ματαία, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ δὲν βλέπω ποῖον τὸ κακόν.

— Ἐγὼ ὅμως τὸ βλέπω· ὅταν δὲν ἔχη τις ματαιότητας ζῆ πεζῶς καὶ δὲν ἀναδεικνύεται.

— Οὐδέποτε γυνὴ ὑπερέχει τοῦ πλήθους ἄνευ κινδύνου. Βεβαίως δὲν θὰ ἐκολακέυσο ἂν ἡ Εὐδοξία ἐγένετο μία ἐκ τῶν γελοίων ἐκείνων γυναικῶν αἱ ὁποῖαι ἀποκτοῦν τὴν δόξαν των θυσιάζουσαι τὴν ὑπόληψιν των. Θὰ ἦναι τιμία γυνὴ, καὶ τοῦτο ἀξίζει περισσώτερον· θὰ καταστήσῃ εὐτυχεῖ τὸν σύζυγόν τῆς.

— Πόσον ἀπλοῦς εἶσαι!

— Καὶ τί θέλεις νὰ εἶμαι;

— Ἀναγνωρίζω καὶ πάλιν τὰς μικρὰς ἰδέας σου· θέλεις τὴν γυναῖκα νὰ προσέχη τὰ οἰκιακά τῆς, νὰ

πλύνη τὰ παιδιά της, νὰ ἐμβαλῶν τὰ ὑποκάμισα τοῦ συζύγου της. . . Ἡ εὐτυχία αὐτὴ ἀνήκει εἰς ὅποιον δὴποτε περιουσίαν!

Ὁ Κ. Πέτρος φοβούμενος τὴν φιλονεικίαν δὲν ἀκίνητησεν· ἀλλ' ὁ ἔμπορος εἶχε πλέον ἀρχίσει· ἄλλως τε καὶ δὲν δυσπρεπέτερον νὰ ἀποθαρρύνῃ τινὰς ἀπαντήσεις, καὶ νὰ ἀποφύγῃ ἐπίσημον ἐξήγησιν μετὰ τοῦ φίλου του, δεικνύων ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὄνειρα τὰ ὅποια ἔτρεφεν ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς του.

— Τί διάβολον! ἔλεγεν, ἕκαστος προετοιμάζει δι' ἑαυτὸν εὐτυχίαν κατὰ τὰ μέσα του. Σὺ, δὲν εἶσαι πλούσιος καὶ θέλεις διὰ τοὺς συγγενεῖς σου ζωὴν ταπεινὴν· ἔστω. Ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι εἰς ἄλλην θέσιν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὴν Εὐδοξίαν, λάμπουσαν, ὀλίγον *Λέαινα* ὅπως εἶπες πρὸ μικροῦ· ὅταν θὰ τὴν βλέπω πορευομένην εἰς τὸν περίπατον, κομψὴν, γολισμένην, ἐξαπλωμένην εἰς λαμπρὰν ἄμαξαν, θὰ λέγω εὐχαριστούμενος· ἐγὼ ἕκαμα ὅλα αὐτά!

Ὁ Κ. Πέτρος μόλις ἐκρατεῖτο διὰ νὰ μὴ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς μωρίας ταύτας τῶν ὁποίων ὑπωπτεύετο τὸν σκοπόν· ἤθελεν ὅμως νὰ μὴ ἔχη τι διὰ νὰ μέμφεται ἑαυτὸν ὥστε κατώρθωσεν νὰ μειδιάσῃ καὶ εἶπεν·

— Ἔστω! ἕκαστος λαμβάνει τὴν εὐχαρίστησιν ἐκεῖ ὅπου τὴν εὐρίσκει· θὰ τὴν δώσῃς ἐὰν θέλῃς λαμπρὰν ἄμαξαν. . . ἀλλὰ δὲν ἐσκέπτεσο πάντοτε τοιοῦτοτρόπως. Ἐνθυμῆσαι τὸν καιρὸν ὅτε ἐκάμναμεν ὄνειρα μετριοφρονέστερα;

— Τότε ἐκάμναμεν, ὅτι ἐκάμναμεν! εἶναι τόσον ἀνόητος ὁ ἄνθρωπος ὅταν δὲν ἔχη λεπτὸν!

— Τοῦτο θὰ εἶπῃ, ἐσυλλογίσθη ὁ Πέτρος, ὅτι αἱ ιδέαι μεταβάλλονται μὲ τὸν πλοῦτον.

Ἀλλ' εἶχεν ἀποφασίσει νὰ προβῇ μέχρι τέλους· προσεποιήθη λοιπὸν ὅτι δὲν ἤκουσε καὶ ἐξηκολούθησεν·

— Ἐβλέπαμεν τὸν Παῦλον καὶ τὴν Εὐδοξίαν, οἱ τινες ἦσαν παιδιά τότε παίζοντα ὁμοῦ εἰς τὴν ἐσχάτην ἡπυγαίαν, ἐγευόμεθα τὴν Κυριακὴν, καὶ ἐλέγαμεν.

— Ναί, ναί, ὑπέλαθεν ὁ Βενουά, ἐλέγαμεν ὅτι ἦσαν νοστιμότητα. . .

— Ὄχι, καλλίτερα ἀκόμη, ἐλέγαμεν ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἐκάμναν καλὸν ζεῦθος. . .

Ὁ Κ. Βενουά προσεπάθησεν νὰ γελάσῃ· ἀλλ' ὁ Πέτρος τὸν ἔβλεπε σοβαρῶς καὶ ἔσπευσε νὰ ἐξακολουθήσῃ·

— Ἐσχεδιάζαμεν νὰ τοὺς συζεύξωμεν, ὡμιλοῦμεν περὶ τούτου παρρησίᾳ καὶ αὐτῶν τῶν παιδιῶν, ὥστε συνείθισαν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν ιδέαν ταύτην καὶ τὴν ἀγαπῶνται.

— Ἀγαπῶνται! ἀνέκραξεν ὁ Βενουά. . . ναί, βεβαίως, ἀγαπῶνται. . . φιλικῶς.

— Ὄχι, εἶπεν ὁ Πέτρος θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Βενουά, ἀγαπῶνται ἐρωτικῶς, ὡς μνηστῆρες, καὶ χθὲς μὲ ἀνήγγειλαν ὅτι δὲν δύνανται πλέον νὰ ζήσουν ὁ εἰς ἄνευ τοῦ ἄλλου.

Ὁ Βενουά ὠπισθοχώρησεν· ἡ ὄργη ἠλλοίωσεν ὅλον του τὸ πρόσωπον·

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ Κ. Παῦλος ἐτόλμησε. . .

— Ὄχι, πιστεύω ὅτι ἡ Εὐδοξία ὠμίλησε πρώτη.

— Εἶναι ἀδύνατον, ἡ κόρη μου σέβεται πολὺ ἑαυτήν. . .

— Διὰ νὰ ἀγαπήσῃ ἐκείνον τὸν ὅποιον οἱ γονεῖς της τὴν προορίζουν.

— Τὴν προορίζουν! τὴν προορίζουν! ἐπανελάμβανεν ὁ Βενουά βεδίζων τεταραγμένος· τὸ εἶπα ποτὲ εἰς αὐτήν; Τοιοῦτοτρόπως αἱ μετριοφρονεσ κυρίαὶ ἀποφασίζουν περὶ ἑαυτῶν; Ἄν ἤξευρα ὅτι ἐπέτρεψεν εἰς ἑαυτήν. . .

— Τὸ γνωρίζεις τώρα καὶ κατὰ παράκλησιν της ἔρχομαι σήμερον νὰ σὲ ἐρωτήσω· ποτὲ προσδιορίζομεν τὸν γάμον;

Ὁ Κ. Πέτρος ἠύξηνσεν ὀλίγον τοὺς λόγους τῆς Εὐδοξίας ἀλλ' ἐπίστευεν ὅτι εἰς τινὰς οἰκίας πρέπει νὰ κρούσῃ τις δυνατὰ διὰ νὰ τῷ ἀνοιξῶσιν.

Ὅσον δὲ διὰ τὸν Βενουά κατεβλήθη ὑπὸ τῆς τόλμης ταύτης· μικρὸς, ἀπλοῦς ὑπάλληλος νὰ τολμήσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν θυγατέρα του, ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἰδιοκτῆτην τῆς *Περουβίας*! Νὰ καταχρασθῇ τῆς φιλίας του, τῶν παρελθουσῶν ὑποχρεώσεων, διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὰ σχέδιά του! Ἦτο τῶντι μεγίστη αὐθάδεια! Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐσκέπτετο δὲν ἐτόλμα νὰ ὀμιλήσῃ· εἰδὸς τι αἰδοῦς τὸν ἐκράτει ἀκόμη.

— Ὁ γάμος! ὁ γάμος! ἐπανελάμβανε μετ' ἐκπλήξεως· πολλὰ γρήγορα τελειώεις τὰς ὑποθέσεις!

— Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος μου· ἡ εὐτυχία εἶναι φαντασιοκόπος· ὅταν παρουσιάζεται δὲν πρέπει νὰ τῇ κλείῃ τις τὴν θύραν.

— Πάλιν ἡ εὐτυχία σου! Σὲ τὸ εἶπα ἤδη, ἡ εὐτυχία εἶναι ὅπως τὴν ἐννοεῖ τις.

— Ἐλα, εἶπεν ὁ Πέτρος ὀμιλῶν μὲ περισσοτέραν ἡσυχίαν καθόσον ἔβλεπε τὸν ἄλλον ὀργιζόμενον, ἔλα, Βενουά, μὴ μὲ κάμῃς τὴν πρόσθεσιν ἐμπορικῆς εὐτυχίας· σὲ ὀμιλῶ περὶ τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας, ἥτις δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ σάκκον χρυσοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ἀπὸ τὸ πρέπον.

— Ναί, τὸ πρέπον· ἀλλὰ νὲξ δεκαοκτῶ ἐτῶν δὲν δύνανται νὰ κρίνῃ αὐτό. Πλὴν αὐτὸς εἶναι ὁ καρπὸς τῶν κακῶν συμβουλῶν.

— Μήπως λέγῃς αὐτὸ δι' ἐμέ;

— Δὲν ὀνομάζω κανένα. . . Ἰδοὺ ποῦ φθάνει τις. . . Ἀνατρέφει τὴν κόρην του, κοπιᾷ δι' αὐτήν, ἰδρώνει, πτύει αἷμα διὰ νὰ τὴν ἀνυψώσῃ ὅσον τὸ

δυνατὸν περισσότερον, ἐκείνη γίνεται μικρὰ, ταπεινώνεται ὅσον δύνανται.

Ὁ Κ. Πέτρος ἐγερθεὶς ἐβιάδιζεν, ὡς καὶ ὁ Βενουά, ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ δωματίου, καὶ ἠσθάνετο ὅτι μ' ὄλας του τὰς ἀποφάσεις ἡ ὄργη κατελάμβανεν αὐτόν.

— Θὰ ἐπροτίμας νὰ ἠρρυθρίᾳ διὰ τοὺς γονεῖς της;

— Ἄν κατεῖχε θέσιν ἀρκετὰ ὑψηλὴν διὰ τοῦτο. . .

— Ἡ θὰ εὐρίσκαε καλὸν νὰ σ' ἐκλείε τὴν θύραν της;

— Καὶ εἶναι δυνατόν; Ἡ κόρη εἶναι πάντοτε κόρη.

— Ὅταν μένη εἰς τὴν σφαιρὰν σου, ὅταν νυμφεύεται τίμιον ἄνθρωπον, ὅστις δὲν θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀτιμαζόμενον τείνει τὴν χεῖρα εἰς τὸν πενηθρόν του.

— Δὲν ἐρρυθρίᾳ τις δι' ἐν ἑκατομμύριον.

— Διὰ τὸ ἑκατομμύριον, ὄχι, ἀλλὰ δι' ἐκείνον ὅστις τὸ δίδει, ναί! Δὲν λέγω τοῦτο διὰ σὲ περισσότερον ἢ δι' ἄλλον. . . Ἰποθέτω ὅτι δὲν πιστεύεις ὅτι δοῦξ ἡ κόμης θὰ σὲ ἀνοιξῇ ποτὲ καλῶς τὴν θύραν του;

— Καὶ ὅμως τοῦτο γίνεται, ἀνέκραξεν ὁ Βενουά ἀνορθούμενος ὄλος· οἱ εὐγενεῖς ἔρχονται πρὸς ἐμὲ, ἐπιζητοῦν τὴν συγγενειάν μου.

Ὁ Κ. Πέτρος σταματήσας καὶ παρατηρήσας αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτῶ ἀνύψωσε τοὺς ὤμους.

— Νομίζω ὅτι σὲ ἐννοῶ, εἶπεν, ὀμιλεῖς περὶ τοῦ μαξικανοῦ σου βαρόνου;

— Ἀξίζει ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι! καὶ ἂν θέλω ἡ κόρη μου θὰ γίνῃ βαρονίς.

— Εἶσαι λοιπὸν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τυφλός; Θὰ θυσιάσῃς τὴν κόρην σου εἰς τὴν ἀνόητον ταύτην ματαιότητα; Ὅπως δὴποτε ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃς καλλίτερα· βεβαίως δὲν ἐκλείσεις οὔτε τοὺς ὀφθαλμοὺς οὔτε τὰ ὠτία σου! Ὁ βαρόνος σου εἶναι τυχοδιώκτης· μόνον πέντε λεπτά νὰ τὸν ἀκούσῃς βεβαίως περὶ τούτου.

— Βέβαια! ἀνέκραξεν ὁ Βενουά παραφερόμενος καὶ μὴ μετρῶν πλέον τοὺς λόγους του· ἄνθρωπος μὲ γέννησιν, μὲ κοινωνικὴν θέσιν, θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, καὶ τὸν προσβάλλουν· εἶναι ἀπλοῦστατον!

— Δὲν τὸν προσβάλλω, τῷ ἀποδίδω δικαισύνην· δὲν ἠξεύρω ἂν ἦναι εὐγενὴς ἢ βαρόνος, ἀλλὰ, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν εἶδε τὸν κόσμον εἰς τὴν Γαλλίαν, εἶδε τὸν κόσμον τοῦ Κήπου τοῦ Μαβίλ· φαίνεται ὡς νὰ ἦτο ὑπάλληλος αὐτοῦ τοῦ Κ. Ἀλεξάνδρου ὅστις σὲ τὸν παρουσιάζει. . . Ἰραίος ἐγγυητὴς διὰ βαρόνον! . . . Τί ἔρχεται νὰ κάμῃ ἐδῶ ἐξ ἀπροσπυτο; Βεβαίως ἡ συμπάθεια δὲν τὸν ἔφερε, διότι δὲν γνωρίζει καν τὴν θυγατέρα σου, ὡσπράνθη τοὺς κόπους σου μὲ τὰ φλωρία.

— Ἀκόμη καλλίτερα! Σὲ ἐννοῶ, δὲν μὲ θέλουν εἰμὴ διὰ τὰ χρήματά μου. . . Καὶ τῶντι τί εἶμαι; Ἀσήμαντος ἄνθρωπος καὶ πρέπει νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν σφαιρὰν μου, ὡς λέγεις, νὰ ἐκλέξω διὰ γαμβρὸν ἄνθρωπον ἄνευ θέσεως, ἄνευ καταστάσεως, ἕνα ραδιούργον, ὅστις θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐκλύσῃ τὴν ἀγάπην τῆς κόρης μου, καὶ ὅστις θὰ ὠφεληθῇ νυμφεύμενος αὐτήν.

Ὁ Πέτρος ἀνεσκήρτησε καὶ ὤρμησεν ἐναντίον τοῦ Βενουά, ὅστις ὠπισθοχώρησεν ἔντρομος· ἀλλὰ εὐθὺς συναισθανθεὶς τὸ ἄτοπον τῆς παραφορᾶς του, καὶ βιάσας ἑαυτὸν ἐκρατήθη καὶ κατεπραῦθη ὀλίγον.

— Ἐν μόνον πράγμα ἔχω νὰ σὲ ἀπαντήσω, εἶπεν· ὅτε ἐπεθύμεις νὰ νυμφεύσῃς τὴν κόρην σου μὲ τὸν υἱὸν μου ἤμην πολὺ πλουσιώτερος σου. Πλὴν τώρα δὲν πρόκειται περὶ ἐμοῦ ἐδῶ· δὲν θέλω νὰ ὀργισθῶ, περὶ τῶν τέκνων μας μόνον σκέπτομαι, τὰ ὅποια θὰ ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν λύπην τῶν ἂν τὰ χωρήσωμεν. Πιστεύεις ὅτι ἐποφθαλμιοῦμεν τὰ φλωρία σου; λοιπὸν κράτησε τὰ χρήματά σου καὶ δός μας τὴν Εὐδοξίαν ἄνευ προικός.

— Δὲν θέλω νὰ τὴν νυμφεύσω ὡς πτωχὴν καὶ μὲ κάμνεις νέαν προσβολήν.

— Δὲν ἔχεις καρδίαν, ἀνέκραξεν ὁ Πέτρος, καὶ δὲν ἔχεις καν τὴν γενναϊότητα τῆς εἰλικρινείας, λησμονεῖς τὰ πάντα· τὴν ἀρχαίαν μας φιλίαν, τὸν λόγον τὸν ὅποιον ἔδωκες, τὴν εὐτυχίαν τῆς κόρης σου, ὅλα αὐτὰ εἶναι μηδέν!

Ἀπῶν δὲ τὸν πῖλον ὅπως ἐξέληθ'

— Ἀναχωρῶ, εἶπε, διότι θὰ σὲ εἰπῶ πράγματα πολὺ σκληρά. Σὲ ἀφίνω νὰ σκεφθῇς· ἰδὲ μήπως θέτεις τὴν γελοίαν ματαιότητά σου ὑπεράνω τοῦ λόγου σου· σκεφθῇτι ἂν θέλῃς νὰ δώσῃς τὴν κόρην σου εἰς τίμιον ἄνθρωπον ὅστις τὴν ἀγαπᾷ, ἢ νὰ τὴν παραχωρήσῃς εἰς πτωχὸν ξένον ὅστις θὰ τὴν καταστήσῃ δυστυχῆ, ὅστις θὰ φάγῃ τὰ πλοῦτά της καὶ μεθ' ὅλα αὐτὰ θὰ τὴν περιγελά. Μὲ ἀκούεις; . . Ἰγίαινε. . . θὰ ἐνταμωθῶμεν ὅπως σὺ θελήσῃς.

Ἀπῆλθε δὲ μὲ βῆμα ταχὺ καὶ εὐρίσκατο ἤδη μακρὰν ὅταν ὁ Βενουά ἀναλαβὼν μικρὰν τινα δύναμιν ἐφώναξεν·

— Ἰγίαινε! δὲν ἔχω ἀνάγκην τῶν μαθημάτων οὐδενός· περιφρονῶ τοὺς φθονερούς. . .

VII.

Ὁ Πέτρος δὲν ἐπάτει πλέον εἰς τὸν οἶκον τοῦ φίλου του καὶ περιέμενεν· ἀλλ' ὁ Βενουά προσεποιεῖτο τὸν νεκρὸν, διότι ἐνόεε ὅτι εἶχεν ἄδικον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεστρέφετο ἐτι μᾶλλον ἐκείνον ὅστις εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸν μεμφθῇ. Ὁ Παῦλος ἦτον ἀπελπισ, ἡ Εὐδοξία ἐκλαίεν, ἡ Κ. Βενουά ἐπέπληττε τὸν ἄνδρα της, καὶ αὐτὸς, ἠρηθισμένος κατὰ πάντων, ἴσχυ-

ρογνώμων ὡς πάντες οἱ ἀσθενεῖς νόες, ἐκακομετα-
χειρίζετο πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν, καὶ γραφεῖς καὶ
σύζυγον καὶ κόρη. Ἡ οἰκία ἐγένετο ἄλλη κόλασις.
Ἐν τοσοῦτῳ ἡ Κ. Βενουά δὲν ἔχανε πᾶσαν ἐλπίδα.
Ἄφες, ἔλεγε πρὸς τὴν θυγατέρα της, τὸν πατέρα σου
νὰ φωνάζῃ τὸν γνωρίζω ὅταν βλέπῃ ὅτι κανεὶς δὲν
τὸν ἀντιστέκεται ἐνδίδει ἐπὶ τέλους.

Ἡ Εὐδοξία φύσει ἠπία, ἠκολούθει ταύτην τὴν
συμβουλήν καὶ δὲν παρεπονείτο πλέον ἐπὶ παρουσίᾳ
τοῦ πατρὸς της· ἐπειδὴ ὁμοῦ τὴν ἔβλεπεν οὗτος ἔ-
χουσαν κοκκίνους τοὺς ὀφθαλμούς· ἤρεθιζετο ἔτι μᾶλ-
λον, ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, ἠγωνίζετο ν' ἀπορῦγη
τὴν ἰδέαν ἣτις κατεδίωκεν αὐτὸν, καὶ παρεδίδοτο
ἀκάθεκτος εἰς τὰς ἐμπορικὰς του ὑποθέσεις. Καὶ ἐ-
νῶ πρὶν ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἐβασίλευεν εὐθυμία καὶ χα-
ρὰ, σήμερον ἔβλεπε τὰ πρόσωπα ὄλων περιλυπα-
ῶν· ἐπειδὴ ἐπώλει καὶ ἐκέρδαινε πολλὰ παρηγο-
ρεῖτο, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ κουρεὺς, ἡ μετὰ τοῦ ὁ-
ποίου ἐταιρία εἶχεν ἦδη συγκροτηθῆ, ἀδικακόπως πα-
ρῶν ἐνίσχυνεν αὐτόν.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐλθὼν ὁ κουρεὺς εἰς τὸ κατάστη-
μα εὔρε τὸν Βενουά, ἠρεθισμένον ἦδη ἀπὸ τὰ δά-
κρυα καὶ τὰ παράπονα τῆς οἰκογενείας του, κεραι-
νοβολοῦντα ἐναντίον ἐργοστασιάρχου τινός.

— Πῶς σὲ φαίνεται; ἀνέκραζεν ἐργοστασιάρχαι
οἱ ὅποιοι δὲν δύνανται νὰ ζήσουν ἄνευ ἡμῶν, καὶ
ὁμοῦ στασιάζουν, καὶ θέλουν νὰ μᾶς ὑπαγο-
ρεύσουν νόμους. Ἴδου εἰς ἐξ αὐτῶν ὅστις μᾶς ἀπει-
λεῖ ὅτι θὰ ἐκθέσῃ τὰ ἐμπορεύματά του, θέτων ἐπὶ
ἐκάστου πράγματος τὴν τιμὴν τοῦ ἐργοστασίου!..
Καὶ τολμᾷ νὰ εἴπῃ ὅτι πράττει τοῦτο ὑπὲρ τοῦ δη-
μοσίου συμφέροντος! Τί μᾶς μέλει περὶ τοῦ κοινοῦ
συμφέροντος; .. πρόκειται περὶ ἡμῶν οἱ ὅποιοι ἐκθέ-
τομεν τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὰ δίδομεν ἀξίαν. Λέγει
ὅτι κερδίζομεν ὑπὲρ τὸ δέον! Μήπως πρέπει νὰ κα-
ταστραφῶμεν διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσωμεν; .. Ἄς
τολμήσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλήν του καὶ
θὰ παραιτήσωμεν ὅλον τὸ ἐργοστάσιόν του καὶ ἐντὸς
τριῶν μηνῶν θὰ ἦναι καταστραμμένος· τόσον τὸ χει-
ρότερον δι' αὐτόν! Τὸ ἐμπόριον εἶναι ὅπως ὁ πόλε-
μος· εἰς τὰς κατεπειγούσας περιστάσεις ἐγκαταλεί-
πει τις τοὺς πληγωμένους. . .

Ὁ Ἀλέξανδρος βεβαίως δὲν εἶχε καμμίαν ἐπιθυ-
μίαν νὰ τὸν διαψεύσῃ καὶ συνήνεσεν εἰς πάντα
ταῦτα.

— Ἄς ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν βραδιοῦργον, εἶπε,
καὶ ἄς ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ὑποθέσεών μας. Αἱ δι-
ακόσαι χιλιάδες φράγκων τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ
σὰς δώσω εἶναι ἔτοιμα. Γνωρίζετε ὅτι δὲν σὰς τὰς
προμηθεύω μόνοι· δύο φίλοι μὲ συντρέχουν· ἀλλ' ὅ-
λα εἶναι ἀποφασισμένα μεταξὺ μας, δὲν μᾶς μένει
πλέον ἢ νὰ υπογράψωμεν.

Ἡ εἰδήσις αὕτη κατεπράυνε τὸν Βενουά.
— Ἄ! ἄ! ἀνέκραξε· θὰ κάμωμεν μεγάλη πράγ-
ματα· θὰ ἀνοίξωμεν ὄλα τὰ πανία καὶ θὰ πλεῦσω-
μεν ἐπὶ τοῦ Πακτωλοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε καὶ αὐτὸς τὰς ἰδέας του· ἐ-
πεθύμει νὰ αὐξήσῃ τὰ ἐργαστήρια, νὰ πωλῇ πικνὸς
εἶδους πράγματα, ἀκόμη καὶ ὑποδήματα καὶ φανά-
κας, νὰ ἔχῃ, ἐν συντόμῳ, μέγα ἐμπόριον. Ὅσον δὲ
διὰ τὸν στολισμὸν τῶν ἐργαστηρίων ὡς πρὸς τὸ
καλλιτεχνικὸν μέρος, ἀνεδέχετο τὰ πάντα, διότι
εἶχε μεγάλην ἀδυναμίαν εἰς τοῦτο.

— Ἐγὼ δὲ, εἶπεν ὁ Βενουά, ἀναλαμβάνω τὰς ὑ-
ποθέσεις. Ἐδῶ ὅπου ἐφθάσαμεν πλέον δύναμι νὰ σὲ
ἀποκαλύψω τὴν πολιτικὴν μου. Βεβαίως ὁ οἶκός μου
ἔβαινε καλῶς, ἀλλὰ μὲ κεφάλαια σημαντικώτερα,
δύναται τις νὰ ὠφελθῇ ἐπιτηδείως τῶν περιστά-
σεων, νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα εἰς συναδέλφους ἔχοντας
ἀνάγκην χρημάτων καὶ δίδοντας τὰ ἐμπορεύματά
των εἰς τὸ τρίτον τῆς ἀξίας των· καὶ τὰ πράγματα
δὲ ταῦτα πωλοῦμεν ἡμεῖς μὲ τιμὰς αἱ ὅποιοι ἰσχυ-
ρόνουν τὸ κοινόν. . . καὶ αἱ ὅποιοι μᾶς ἀφίνουν ἐ-
ξήκοντα τὰ ἑκατόν. Ἐξε πεποιθήσιν εἰς ἐμέ!

Οἱ δύο συνεταῖροι συνεννοοῦντο ἄριστα καὶ ἐφαί-
νοντο σπεύδοντες νὰ πραγματοποιήσῃσι τὰ σχέδιά
των. Ὁ μὲν Κ. Ἀλέξανδρος προσέβλεπε περιουσίαν δι'
αὐτόν, ἐνῶ ὁ Βενουά ἂν καὶ ἐφώναζεν ὅτι ὁ οἶκός
του ἐβάδιζε καλῶς ἄνευ τῶν διακοσίων χιλιάδων
φράγκων τὰ ὅποια τῷ εἶχον προσφερθῆ, ἦτο ἀληθῶς
πολλὰ εὐτυχῆς εὐρίσκων ἐγκαίρως περιστάσιν ν' αὐ-
ξήσῃ τὰ κεφάλαιά του τὰ ὅποια εἶχον διασπαρῆ εἰς
διαφόρους ὑποθέσεις.

Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ συναντηθῶσι περὶ τὰ τέλη
τῆς εβδομάδος εἰς τοῦ συμβολαιογράφου, καὶ νὰ συν-
υπογράψωσι τὸ ἔγγραφο καὶ ἐν ταῦτῳ νὰ καταβῶ-
λωσι τὰ χρήματα.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος ἔτοιμαζόμενος ν' ἀνα-
χωρήσῃ, δὲν θὰ λησμονήσετε τὸν φίλιτον βαρόνον;

— Μείνε ἡσυχος. . . Μὲ κάμουν μικρὰς τινὰς
ἐνοστάσεις· ἡ σύζυγός μου θεωρεῖ τὸν Πέτρον ὡς μαν-
τεῖον καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς τὸ λέγει, πιστεύει ὅτι ὁ βα-
ρόνος εἶδε μόνον τὴν κακὴν κοινωνίαν τῶν Παρισίων,
ὅτι ὁμιλεῖ ὡς οἱ συχνάζοντες εἰς τὰ καφενεῖα μόνον,
ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω αὐτὰ τὰ πράγματα, νομίζω, καὶ
δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὲ ἀπατήσουν.

— Εἴθε τόσον εὐγενὴς ὁ ἴδιος ὥστε ἀδύνατον νὰ
μὴ ἐνοητῆ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα καταγωγὴν
ἀριστοκρατικὴν. . . Πρέπει νὰ παραβλέπετε τὸν φθό-
νον· εἶναι ζηλότυποι τῆς λαμπρότητος τὴν ὁποίαν
θὰ σὰς δώσῃ ἡ περιφροσύνη αὐτῆς συγγένειας.

— Θὰ γίνῃ!
— Γνωρίζω ὅτι ἔχετε χαρακτῆρα.
— Καὶ θὰ τὸ ἀποδείξω!

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεχώρησε καὶ ὁ Βενουά μείνας μό-
νος ἔτριβε τὰς χεῖράς του καὶ ἔλεγε·

— Καλὰ πηγαίνουν ὄλα, καλὰ! Ἡ τραπεζιτικὴ
αὕτη ἐταιρία εἰς τὴν ὁποίαν ἀνείμιχθην μὲ ἀνησύχει
ὀλίγον, διότι ἀποβόροφά ἀρκετὰ κεφάλαια. . . .
ἀλλὰ μὲ τὰ χρήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου θὰ ἐπαρ-
κέσω εὐκόλως εἰς ὄλα. Ἐντὸς δύο ἐτῶν θὰ ἔχω ἰ-
δικά μου ἐν ἑκατομμύριον πεντακοσίας χιλιάδας
φράγκα!.. ὅθ' εἶμαι πενθερὸς βαρόνου καὶ καθ' ὁ-
δὸν θὰ φθάσω ὅπου θελήσω. . .

Ὅτε δὲ ἡ κόρη του εἰσῆλθε νὰ τῷ εἴπῃ καλ' ἡμέραν,
εὔρεν αὐτὸν εὐθυμότατον, διότι οἱ ἠσυχουροὶ καὶ τὰ
μεγαλεῖα τὰ ὁποία προσέβλεπε διὰ τὸ μέλλον εἶχον
θαμβώσει αὐτόν.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΩΙΔΗ

Εἰς τὸν μακαριώτατον πατριάρχην ἱεροσολύμων

ΚΥΡΙΑΛΟΝ ΤΟΝ Β΄.

ΠΟΙΘΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ Β΄ ΤΩΝ
ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΩΝ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

Γ' πὸ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ

Πελοποννησίου,

Τελειοδιδάκτου τῆς θεολογικῆς τῶν Ἱεροσολύμων
Σχολῆς, καὶ προσεγενεθῆσα τῷ Πατριάρχῃ τῇ
ἀΐου Ιουλίου αἰῶνά, ἡμέρα τῶν ἀπολυτηρίων ἐξε-
τάσεως αὐτοῦ.

«Ἐστὶ δὲ τις λόγος ἀνθρώπων, τετελεσμένον ἐσλὸν
«μὴ χαμαὶ σιγῆ καλύψαι» θεοσεπία δ' ἐπίων
«καύχαις ἀοιδᾶ πρόσφορος».

(Πίνδ. Νεμ. Θ'. στιχ' 7—8).

Στροφή α΄.

Πόθος μ' ἔλεν Πινδάρου νῦν,
μελιτόεις τὸν ἴος ποτε σοφῶν τράψε Διὸς κορῶν,
ἀδυσπνῶν θ' ἔς γε Χαρίτων νέμετο κἄνον χερσὶν ἀγλααῖν
χειλέων ἀπὸ ἀγνῶν.
5 κείνου κλέος ἐνίσσετ' ἄσθρας ἐπὶ νικαφόρους,
φιλάσαν δὲ μελικόμπα αὐτοῦ ἔπη τυράνων τε πληθός,
Ἑλλάς τε πᾶσα, θαμὰ τοῖσι πολλ' ἀειδομένα.

Ἀντιστροφή α΄.

Ὅθ' εἰ γὰρ ἦν ζωὸς ὄνηρ,
Κύριλλε, σάσι καύχαισιν ἐπίων τε μελιαδέων
10 οὐρὸν κεν ἤγειρε λιγὺν, ἐκχεῖ τ' ἔερασαν κάρη ἐπὶ τῶν
χαρμάτων ἀβροτάτων.
Κίνδυνος δ' μέγας μάχας ἀφροδίας δεύεται,
φαινεναὶ δὲ ἀρεταὶ ἀοιδᾶς ὅπα γλυκεῖαν θέλοντι,
τρισοῦν γε τάν τινα πρόσφρων χερὸς πόρον Χαρίτων.

Ἐπώδός α΄.

15 Μολπᾶς δὲ χάρι' εἰ γε θεόδοτος

μὴ ἔχων τις, ἐκ φρονὸς ἑᾶς λαλαγεῖν ἄκραντα
ἔπεα ἔλδοιτο, ἐνδίκως φογερὸν εὐτος σοφῶν
ὄρασαν γέλωτ' αὐτίκ', ἔστα δὲ τε ἄφρονος.
Φυγῆ τινα ἄριστον ἄλπιστον ἔμμεν,
20 διδάκτ' ἔπη δὲ οὐδέν' !).

Στροφή β΄.

Ἐγὼ δὲ πῶς δὴ θίγω νῦν
χερὶ λυρᾶν, αἰδρὶς τε, ἀγαπᾶν τε Χαρίτων ἄναυ;
Πράσσει μ' ὁμοῦ τοῦτο βαθέος τε ἱεροῦ τε χρέους ἐντολή.
Ἄλλὰ θυμὸς ἄγε δὴ
25 Ἰβόντορα Κύριλλον ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας
φαινεναῖς ἐπ' ἀρεταῖσιν ἐγκωμίων πτοχαῖς δαιδάλωσον·
βέζων ἐναίσιμα γὰρ αἰτίαν τις οὐ ποτ' ἔχει.

Ἀντιστροφή β΄.

Ὅρα δὲ νῦν κῦμα πρῶτον
χάλιχ' ἔπα ἔλισσον προσκατακλύσει. Πελάγους δ' ὕδωρ
30 πᾶ δὴ ἔρετμοῖς σχίσομεν εὐρυρόου; ἐκ τοῦ δὲ σᾶς ἄρφομαι,
Πατριάρχ' ἀγλαίας;
Ἢ τοὶ ἀγακλυτὰ μὲν ἀμφίροτος ἔστιν Σάμος,
φάους ἐνθα σὺ γε Ἄλιος εἶδες ἀγλαῶν πρῶτα αἰῶν·
Ἐκκλησία δὲ Ἱερουσαλήμ φαινενοτάτα,

Ἐπώδός β΄.

35 τῇ λαμπρὸς ἀστὴρ ἐφάνης, Πάτερ·
κείνο ὄσα ἐσάα θεοῦ ὤπασεν λαφ' ἄμαρ,
Τὸ σ' ἐπὶ θάκου κλυτοῦ Σιών, Κύριλλε, κάμπρωτ' ἴδε!
Γάθησεν Ἐκκλησία, χαῖρε τόκα δ' Ἑλλάς,
χάρης δὲ σὺ τε ἱρὸ ἀρχαγῆ θείας
40 Σιών, ΚΥΡΙΑΔΕ ΠΡΩΤΕ! ,

Στροφή γ΄.

πόνους ὑπὲρ τὰς ἀνέτλας;
ἱερὸν ἐκ σάτου ἐλδόμενος ἐς φάος ἄγειν θεοῦ
λαόν. Μάκαρ τίς σε τόκα εἶδε μελεδῶνων ἄνευ ἀμείρα;
τίς δ' ἔδα, Πάτερ, ὕπνου
45 κλαίστρον ἐπὶ σῶν ποθ' ἄδῃ γλεφάρων θῆσα νόξ;
Τὸ νῦν οὐράνια δώματ' ἔχεις μετ' ἄλβίων Πατριαρχῶν,
Ἐκκλησία δὲ μελέων σε ἄνθεσιν στεφανοῖ.

Ἀντιστροφή γ΄.

Ἐχων δὲ ἴστα πεδίλω
πίδα ΚΥΡΙΑΔΟΣ ἐν τῷ δ' ἐν ἀγακλυτὸς ὁ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.
50 κείνου μόνον δ' οὐκ ἔνομα, ἀλλ' ἔτι ἔχει καὶ σοφᾶς τε φρονίας.
Γλῶσσαν οὐ τι μιανῶ
ψεύθει, λόγον δ' ἔρω ἐπήτυμον ἀλαθεῖ νόφ.
Χορῶ ὡτε ἐνὶ ἀστέρων ἐκπρέπει φαινεναὶ Σελάνα,
ὡς ποιμένων ἕτερος οὐ τι κυδίων Κυρίλου!

1) Τὴν ἔνοταν ταύτην καὶ δι' ἄλλων ὁ ποιήσας ἐξήνεγκε μέ-
τρον καὶ λέξεως πρὸ τῆς φθῆς ταύτης ἐν τῷ παρόντι πολιτικῷ
εἰς Πίνδαρον ἐπιγράμματι

Εἰς τὴν ὑψίστην κορυφὴν τοῦ ὄρους Ἑλικῶνος
ἀνῆλθες πάντων, Πίνδαρε, τῶν λυρικῶν οὐ μόνος·
ἐκεῖ κατ' ἐγκρίσιν κοινὴν τῆς τῶν Μουσῶν χορείας
ἔλαβες δῶρον τὴν φθῆν παρὰ τῆς Πολυμνίας·
δι' αὐτῆς ὕμνησας θεοῦ ἐκλείσας δεσπότηας
πολλοὺς δ' ἀπθανάτους ἀνθρώπους ἰδιώτας.
ὦ πόσοι τὴν μετάρσιον ἐξήλωσάν σου πτῆσιν
μὴ συνορῶντες τὴν δειλὴν χερσαῖαν αὐτῶν φύσιν.
Ἄλλ' ἔπαθον οἱ τάλανος τὸ τοῦ Ἰκάρου πάθος·
πεσόντες εἰς ἀπύθμενον ἀποτυχίας βάθος!

Ἐπιθόδ. γ'.

55 Κάρυκες ἴσταντ' ἐπίων ἑμῶν
ἔργμάτων τεῶν, Πάτερ, ἄφωνα φωνάντα πλήθον
στόμασιν ἐκ χαλκείας ἀτυτά τε σιωπᾶς ἄνου.
Ψάμμος θαλάττας ἀριθμὸν περιπέφυγεν'
ἔχει δὲ θ' ὅσα αἰθέρος χῶρος ἄστρα,
60 τίς ἂν φράσαι δύναιτο;

Στροφή δ'.

Τεαῖς, μάκαρ, μαχαναῖσι
πραπίσι τ' ὀρθοβούλοις ἱερά πόλλ' ἀνά Παλαιστίναν
δέδμνανται, εὐαχέας ἐν ὅσιν ἀναπέμπονται ὕμνοι Θεῶ.
Σεῦ δ' ὕπερ τῶσ' ἀπέρων
65 πλήθον, βαθυτάτας τὰ ἔλξας αὐάτας, ὦ Πάτερ,
ἐάν ἀφθιτον ἔπιν πορεῖν σοι, μέγιστον ἔλθον τ' ἐπάξειν
λίssonτ' εὐροσθενε' ἄνακτα Χριστόν ὀλθοδίταν.

Ἀντιστροφή δ'.

Νόσων στίχας δ' ἀγριωπούς
Σὺ κενεάς γε θῆκας, κρατερὸν ἄλκαρ, ἀδαμάντινον
70 στίχοις πρόφρων ἄντα, πολυαλθέα τε πόλλ' ἐκπορίζων ἄκη.
Ἵμμες ἀλλὰ, θύγατρεις
Μοῖσαι Διὸς ἄνακτος, ἐνέπετε νῦν, ὡς μέγαν
Κυρίλλος δόμον ἔπαξεν ὕμνιν φίλον νόου ἰθῦτατι,
κράνας τε Κασταλίδος ὡδ' ἔγεικε νάμαθ' ἀγνά.

Ἐπιθόδ. δ'.

75 Ἵμμες δὲ αὐτε στυγεράς θ' ὅπως
ἐκσάως λαὸν ἱερὸν παχείας ἀγνοίας,
πρότερον ἄς περ βάσταζ' ἐπαυχέντιον αἰὲν ζυγόν,
ζωθαλίμω σὺν χάριτι μέλψατε ἀειδᾶν,
ἐς αἰθέρα τε πέμψαθ' ὕμνοις φαιενῶν
80 Σιῶν ἀγαλμα σεπτᾶς.

Στροφή ε'.

Δάκος κακῶν δ' αὐτε γλωσσῶν
ἀδιὸν ὕμμες ἐκκρούσατε, κρύφον θέμεναι ἀδείων
ἑσλῶν καλοῖς μαίεμον, ὕβριος ὀδῶ τ' ἐν θάμ' εὐθυπορέον.
Οὐκ ἄτερ σὺ χάριτων.
85 οὐκ! ἀλλὰ, μάκαρ, αἰσίων κατὰ ὁδοὺς ὄρνεων
δόμον τὸν δε ἀγαναῖσιν ἔσσας Διὸς κόραις τηλεφαντον—
Οἶος χορὸς περὶ σὲ νῦν κλυτᾶ κέρα σοφίᾳ

Ἀντιστροφή ε'.

φλέγοντες ἀνδρῶν παρέστα!
φιλομαθῆς κεχλαδύια νεότης τε ὄση ἤλυθα
90 τὸν δ' ἐς δόμον, χεῖρὸς ἀπὸ σᾶς ἰδμοσύνας δῶρα διζήμενοι!
Ἰμμες ἀλλὰ τὸ δε νῦν
κυδρὸν, Μακάρι' ὦ ἐμοὶ ἰδμοσύνας σύννομε,
προλείποντε μέγαρον, τί Κυρίλλω φέρομεν ἀβράς ἀμοιβᾶν
παιδεύσεις πολυφάτω; φέροι τί δ' ἀλλὰ, Πάτερ,

Ἐπιθόδ. ε'.

95 παγῶν τις ἀντ' ὠκεανοῦ ὕδωρ;
Τίς ὅμως χρόνος φρονὸς ἐλαῖ τεῶν μνάστιν ἑσλῶν,
μάκαρ, ἀφ' ἀμᾶς; διδασκάλους δὲ τε σοφοὺς λᾶθος οὐ
θυμῶ καλύψει ἐν ἀμῶ! μέλαθρα δ' εὐφρων
τά δε κλυτὰ Θεὸς κομιζοὶ ἐς αἶε
100 ἔπιν σφι ἂν ἐπάξων!!! *).

*) ΣΗΜΕΙΩΣ. ΠΑΝΩΡΑΣ. Δημοσιεύοντες τὴν ἀνωτέρω
ῶδην, ἣν ἐποίησαν εὐφροῆς ποιητῆς τέως μὲν τῆς ἐν Ἱεροσο-
λύμοις Θεολογικῆς Σχολῆς, νῦν δὲ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου,
δίκαιον κρίνομεν ν' ἀναμνησθῶμεν τοῦ καθηγητοῦ τῶν
ἐλληνικῶν γραμμάτων ὑφ' ὃν ἐμαθίτευσεν ὁ ποιητής, τοῦ Κ.
λέγομεν Αλέξανδρου Ἀρβανιτάκη, ἀνδρὸς οὐ μόνον ἐγκρατοῦς τῆς
ἀρχαίας, ἀλλὰ καὶ πολὺν ἔχοντος τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς διαδόσεως
αὐτῆς. Εὐμνηρεῖ δὲ ἡ Θεολογικὴ Σχολή, πλὴν τοῦ καθηγητοῦ
τούτου, καὶ ἑτέρων ἐπιστημῶν, οἷον τοῦ διευθυντοῦ Κ. Φωτίου

ΠΑΝΩΡΑ.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Πρῶτος παρ'
ἡμῖν συλλαβῶν καὶ πραγματοποιήσας τὴν ἰδέαν
τῆς ἰδρύσεως νοσοκομείου εἶναι ὁ μακαρίτης Θεόδω-
ρος Τσιτίτζας, ἀγαθὸς πατριώτης, πολλὰ ὑπὲρ τοῦ
ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνισμοῦ μοχθήσας καὶ διαπραξάμε-
νος. Ὁ θερμὸς ὑπὲρ τῶν καλῶν ζῆλος τοῦ ἀνδρὸς,
βοηθούμενος ὑπὸ τῆς τότε κοινῆς τῶν ἐνταῦθα ὁμο-
γενῶν συμπνοίας, ἤγαγεν εἰς πέρας τὸ φιλόανθρωπον
ἔργον.

Ἡ Ἀλεξάνδρεια κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξετεί-
νετο μόλις μέχρι τῆς νῦν πλατείας τοῦ Μεχμέτ-Ἀ-
λῆ, ἡ δὲ μετάβασις μέχρι τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου
Σάββα, τοῦ μόνου τότε ὀρθοδόξου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
ναοῦ, ἐθεωρεῖτο μακρὰ ὁδοπορία, ἣν συνήθως οἱ
χριστιανοὶ ἐτέλουν κατὰ συνορίαν. Ὁ Τσιτίτζας παρ-
ιστάμενος πάντοτε πρῶτος ἐν τῷ ναῷ, διότι τότε
ὁ Εὐρωπαϊκὸς ψευδοπολιτισμὸς δὲν εἶχεν εἰσέτι δη-
λητηριάσει οὐδὲ τῶν πτωχῶν, οὐδὲ τῶν πλουσίων
τὴν θρησκευτικὴν ἀγνότητα, συνεκάλει περὶ ἑαυτὸν
τοὺς πιστοὺς μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας
καὶ δίδων πρῶτος τῆς χριστιανικῆς αὐταπαρνήσεως
τὸ παράδειγμα ἐκόμιζεν ἐπ' ὤμου λίθους πρὸς οἰ-
κοδομὴν τοῦ Νοσοκομείου. Τίς δὲν ἠκολούθει τοῦ
μυριοπλοῦτου Τσιτίτζα τὸ παράδειγμα, ἐνθαρρύνον-
τος καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἀμοιβῶν τοὺς χριστιανούς
εἰς τὸ τραχὺ μὲν, πλὴν εὐγενὲς καὶ χριστιανικὸν
τοῦτο ἔργον; Αἱ ἡμέραι λοιπὸν τῆς ἀναπαύσεως
μετατρέποντο εἰς ἡμέρας ἐργασίας, ἀλλ' ἐργασίας
θεοφιλοῦς, προωρισμένης νὰ χορηγήσῃ ἀνακούφισιν
καὶ ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς πάσχοντας, καὶ οὕτω τὸ ἔρ-
γον μικρὸν κατὰ μικρὸν συνετελέσθη.

(Μέμρις.)

Ἀλεξανδρίδου καὶ τοῦ γνωστοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἐκ τῶν
συγγραμμάτων αὐτοῦ Κ. Βενιαμῖν Ἰωαννίδου. Πρὸ πάντων δὲ
δικαιοτάτων ν' ἀναμνησθῶμεν τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου
ΚΥΡΙΑΛΟΓ τοῦ Β', εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ τῆς ἀνωτέρω σχολῆς
καὶ ἄλλων ἐλληνικῶν σχολείων ἡ ἰδρυσις, καὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύ-
μοις νοσοκομείου ἡ ἀνέγερσις, καὶ πολλῶν εὐαγῶν τόπων ἡ
ἀπὸ ἀλλοφύλων χειρῶν διάσωσις. Ὁ ἱεράρχης οὗτος, εἰ καὶ
προεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ἀντιπαλαίει ἀνένδοτος πρὸς τὰς παν-
τοίας ἐπιβουλάς αἵ τινες κατατρέχουσι ἀπὸ τιμῶν ἑτῶν τὴν ὀρ-
θόδοξον καὶ ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παλαιστίνης, δι' ὃ καὶ
ἀκρόπολιν αὐτῆς ἔν τις ὀνομάσῃ τὴν αὐτοῦ Μακαριότητα
δὲν ἀφάλλει. Χαίρομεν δὲ ὅτι ἐδόθη ἡμῖν σήμερον ἀφορμὴ νὰ
διακηρύξωμεν, καθὼ ἰδόντες ἐπιτοπιῶς καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς
τοὺς καρποὺς ὅσους προάγει ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ὅτι δὲν συμ-
φωνοῦμεν πρὸς ὅσα περὶ αὐτῆς κατεχωρήθησαν ὑπ' ἄλλου ἐν τῷ
Κ' τόμῳ τῆς Πανώρας, ἐνοσίδι: 209. Τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ καὶ
ἑτέρα ἔργα θέλομεν δημοσιεῖσαι προσεχῶς.